

T.C.

Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

147311

KENT VE SUÇ: MERSİN'DE GENÇ SUÇLULUĞU ÜZERİNE

SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

147311

Hakan KOCADAL

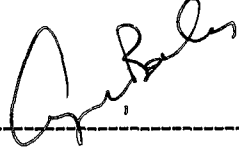
Yrd.Doç. Dr. Yaşar ERJEM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN, 2004

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Doç.Dr. Ayşe Balcı

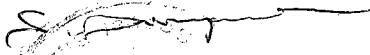
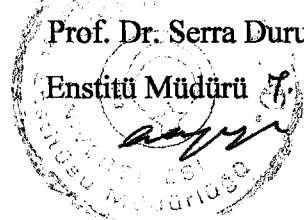
Üye
Yrd.Doç.Dr. Yaşar Erjem (Danışman)

Üye
Yrd.Doç.Dr. Ayşe Azman

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

14.07/2004

Prof. Dr. Serra Durugönül
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Gelişen teknoloji ve toplumların sanayileşmesine bağlı olarak ortaya çıkan kentleşme süreci, tüm dünya ülkelerini etkileyen önemli bir olgudur. Ancak kentleşme süreci her toplumda aynı düzeyde planlı ve sağlıklı bir şekilde yaşanmamaktadır. Dolayısıyla toplumların kentleşme süreci içinde daha da hız kazanan suç olgusu da, toplumların kentleşme yapısı ve süreciyle ilişkilidir.

Bu bağlamda kentleşme süreci içerisinde meydana gelen en önemli sorunlardan birisi olan suç olgusu, içinde meydana geldiği toplumsal yapıya ve toplumsal değişmeye yönelik çok önemli öge ve süreçleri barındırmaktadır. Benim bu alana yönelmeme neden olan özellik de bu olmuştur. Kentsel yapı içerisinde çok önemli bir yere sahip olan gençlerin, suçla mücadele çerçevesinde korunmasız ve sağlıksız bir durumda olduğu mevcut yasalarda görülebilmektedir. Bu açıdan bu çalışmanın suç işleyen gençlerin yargılanmasından cezasını çekip yeniden katılacağı sosyal hayata kadar olan süreçte onlara açılacak bir kapı niteliği taşımasını temenni ediyorum.

Bu araştırmada, Türkiye'nin çok geniş bir profilini yansıtan Mersin ilinde, varolan genç suçluluğunun altında yatan temel sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerin betimlenmesi ve analizi yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Mersin ilinde meydana gelen genç suçlu olaylarının basına yansımalarının analizi yapılmaya çalışılmış; İl Emniyet Müdürlüğü yetkilileri ile mülakatlar yapılmış ve yine il Emniyet Müdürlüğü ve Devlet İstatistik Enstitüsü'nden alınan verilerin analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde başta benden hiçbir şeyi esirgemeyen, bana her zaman umut veren, bana bilimsel çalışmanın ne demek olduğunu ve bilimsel çalışmaların ince detaylarını hiç sıkılmadan anlatmaya çalışan tez danışmanım Yrd. Doç.

Dr. Yaşar ERJEM'e; desteklerini esirgemeyen ve bana yardımcı olan Doç. Dr. Ayşe BALCI ve Yrd. Doç. Dr. Ayşe AZMAN'a; tezim sürecimde yıldığım, umutsuzluğa kapıldığım zamanlarda benden maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen ve varlığıyla beni mutlu eden kız kardeşim polis memuru Neslihan Kocadal MISIR'a sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca tezimin bir çok aşamasında bana yol gösteren, arşiv, bilgi ve birtakım verileri edinmemde yardımcı olan İl Emniyet Müdürlüğü Müdür Yardımcılarından M. Salih TORUN ve Ali YILDIRIM'a ve tüm İl Emniyet Müdürlüğü çalışanlarına teşekkür ederim.

Hakan KOCADAL

Mersin, 2004

ÖZET

Bu araştırma kent ve suç ilişkisi çerçevesinde Mersin'deki genç suçluluğunu inceler. Araştırma, genç suçluluğunun sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerini ortaya koymayı amaçlar.

Araştırmada birden fazla veri kaynağı kullanılmıştır. Konuyla ilgili literatür bilgileri ve istatistiki verilerin yanı sıra, basına yansıyan genç suçluluğu ile ilgili gazete haberleri ve polislerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerden de yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda Mersin'de kentleşmeye paralel olarak suçlarda bir artışın olduğu saptanmıştır. Bu artış Türkiye ortalamasıyla paraleldir. Genç suçluluğu da Türkiye'deki genel duruma uygundur. Oran olarak, tüm suçlar içerisinde gençlerin işlediği suçlar düşüktür. Ancak, genç suçluluğunun artma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada Mersin'de genç suçluluğunun önemli yönlerini ortaya koyan bazı bulguları şöyle sıralayabiliriz:

- Suç işleyen gençlerin büyük çoğunluğu erkektir. Genç kızlar daha az suç işlemektedir.
- Suç işleyen gençler, karakteristik özellikleriyle de uyumlu olarak daha çok bekarlıdır. Evli gençler, daha az suç işlemektedirler.
- Genelde suç işleyen gençlerin sosyo-ekonomik düzeyleri düşüktür ve Mersin'e göçle gelen kesimler içerisinde yer almaktadırlar.
- Mersin'de gençlerin işledikleri suçlar oldukça çeşitlidir. Ancak, daha çok cinayet ve hırsızlık suçları diğer suç türlerine göre daha fazla işlenmektedir.
- Araştırmadan elde edilen önemli bir bulgu da genç suçluluğu kavramı konusunda polislerin bilgi düzeyinin düşüklüğüdür. Aynı zamanda Türkiye'de ve Mersin'de bu suçluluk türü hakkında adli, idari ve hukuksal bir alt yapının olmadığı

gözlemlenmiştir. Bu bağlamda polisler genç suçluluğu konusunda adli ve idari anlamda bir yasal boşluğun olduğu görüşündedirler.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Suç, Genç, Gençlik, Genç Suçluluğu

CITY AND CRIME: A SOCIOLOGICAL RESEARCH ON JUVENILE CRIME IN MERSİN

ABSTRACT

This research is on juvenile crime in Mersin in the context of city and crime relationship. The aim of this research is to find out the socio-economical and reasons of juvenile crime.

In this research, more than one data source has been used. Besides bibliographic information and statistical data, police records and newspaper news about juvenile crime have been used.

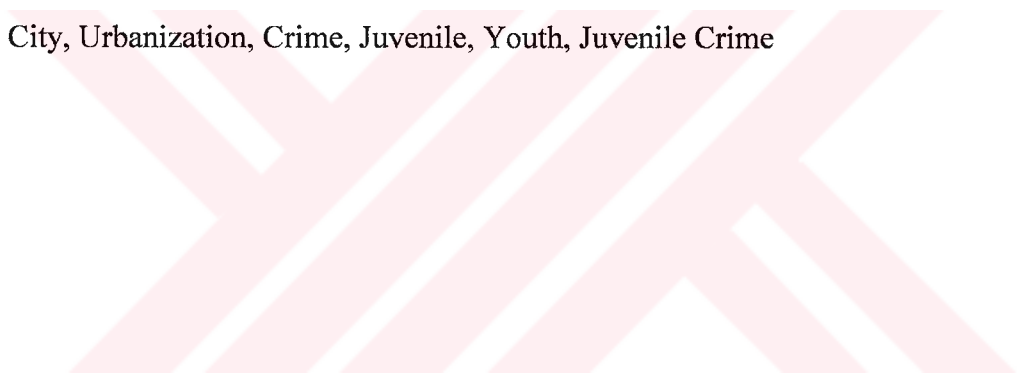
It was found that, parallel to growing on a city there has been an increase in crime in Mersin. This increase is parallel to Turkey mean. Juvenile crime is also in accord with the general condition in Turkey. The mean of juvenile crime out of all crime is low; but there seems to be an increase in the juvenile crime.

Some of the findings of this research about juvenile crime in Mersin are on follows:

- Most of the criminal juveniles are males. Girls tend to commit a crime in a lower rate.
- Criminal juveniles are mostly bachelors; married juveniles commit crimes in a lower rate.
- Most of the criminal juveniles are from low socio-economical class and belong to families migrated to Mersin.

- Juvenile crime in Mersin has various forms; but murder and theft are chief crimes among others.
- Another important finding of this research is that the police don't have enough information and awareness about the nature of juvenile crime. Furthermore, it was observed that neither in Turkey nor in Mersin, there is judicial, bureaucratic and constitutional establishments about juvenile crime. Police, also think that in terms of juvenile crime, there is a disconnection between judicial and bureaucratic orders.

Key words: City, Urbanization, Crime, Juvenile, Youth, Juvenile Crime

İÇİNDEKİLER	SAYFA NO
ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ: ARAŞTIRMANIN KONUSU, PROBLEM VE AMAÇ	1
I. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
I. 1. Kent, Kentleşme ve Kentlileşme Kavramları	5
I. 2. Suç	19
I. 3. Genç ve Gençlik	32
I. 4. Genç Suçluluğu	40
I. 5. Türkiye’de Kentleşme ve Sorunları	46
I. 6. Mersin’de Kentleşme ve Genç Suçluluğu	57
II. BÖLÜM: METODOLOJİ	62
II. 1. Araştırmanın Yaklaşımı	62
II. 2. Araştırmanın Yöntemi	66
II. 3. Araştırmanın Alt Soruları	72
II. 4. Araştırmanın Sayıltıları	73
II.5. Tanımlar	74

III. BÖLÜM: MERSİN'DE SUÇ OLGUSU VE GENÇ SUÇLULUĞU	76
III. 1. Suç Olgusu ve Genç Suçluluğuyla İlgili İstatistiksel Bir Analiz ve Değerlendirme	76
III. 2. Mersin'de Gerçekleşen ve Basına Yansıyan Genç Suçluluğu Olgusu	88
III. 3. Mersin'de Genç Suçluluğu: Polislerle Yapılan Görüşmelerin Betimlenmesi ve Yorumu	105
III.3.1. Polislerle Göre Mersinde Suç Olgusu	105
III.3.2. Polislerle Göre Genç Suçluluğu	107
III.3.3. Polislerle Göre Mersinde Genç Suçluluğu	110
III.3.4. Polislerle Göre Suç İşleyen Gençlerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Durumu	113
III.3.5. Polislerle Göre Göçün Genç Suçluluğuna Etkisi	115
III.3.6. Polislerle Göre Suç İşleyen Gençlerin Bölge ve İl Dağılımı	117
III.3.7. Polislerle Göre Genç Suçluların Sosyo-Ekonomik Yönünden Değerlendirilmesi	118
III.3.8. Polislerle Göre Mersin Kentinin Kentleşme Durumu İle Genç Suçluluğu Arasındaki İlişkiler	120
III.3.9. Polislerin Genç Suçluluğu İle İlgili Bazı Örnek Olay Değerlendirmeleri	121
I V. BÖLÜM: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	123
KAYNAKÇA	131

TABLO LİSTESİ**SAYFA NO:**

- 1. Tablo.1:** Türkiye’de 1997-2001 Yılları Arasında Cezaevlerine Giren Hükümlülerin Cinsiyete göre Dağılımı 77
- 2. Tablo.2:** Türkiye’de 1997-2001 Yılları Arasında Cezaevlerine Giren Erkek ve Kadın Genç Hükümlülerin Yaş Kategorilerine Göre Dağılımı 79
- 3. Tablo.3:** Mersin’de 1997-2001 Yılları Arasında Cezaevlerine Giren Hükümlülerin Cinsiyete Göre Dağılımı 83
- 4. Tablo.4:** Mersin’de 1997-2001 Yılları Arasında Cezaevlerine Giren Erkek ve Kadın Genç Hükümlülerin Yaş Kategorilerine Göre Dağılımı 85
- 5. Tablo.5:** Mersin’de Gençlerin İşlediği Suç Türleri 89
- 6. Tablo.6:** Suçların İşlendiği Yerlerin Dağılımı 92
- 7. Tablo.7:** Suçun İşlendiği Ay Dağılımları 94
- 8. Tablo.8:** Cinayet Suçlarının Aylara Göre Dağılımı 96
- 9. Tablo.9:** Hırsızlık Suçlarının Aylara Göre Dağılımı 97
- 10. Tablo.10:** Gençlerin Kullandıkları Suç Aletleri 98
- 11. Tablo.11:** Mersin’deki Genç Suçluların Yaş Dağılımları 99

12. Tablo.12: Mersin’de Cinayet Suçu İşleyenlerin Yaş Dağılımları	100
13. Tablo.13: Mersin’de Hırsızlık Suçu İşleyen Gençlerin Yaş Dağılımları	101
14. Tablo.14: Mersin’de Suç İşleyen Gençlerin Cinsiyet Dağılımları	102
15. Tablo.15: Mersin’de Suç İşleyen Gençlerin Medeni Durumları	103

GİRİŞ: ARAŞTIRMANIN KONUSU, PROBLEM VE AMAÇ

Bu çalışmanın konusunu kentleşme ve suç ilişkisi bağlamında genç suçluluğu oluşturmaktadır. Yetişkin suçluluğu, kadın suçluluğu, çocuk suçluluğu, ... gibi suç çeşitlerine göre oldukça yeni sayılabilecek bir tarihsel geçmişi olan ve daha çok sanayileşme ve ekonomik gelişmede ileri olan toplumlarda kriminoloji alanında özgün bir araştırma konusu olan genç suçluluğu olgusu (Demirbaş,2001) Türkiye’de yeterince ele alınan bir problem olarak görülmemektedir. Halbuki Türkiye, nüfusunun büyük bir kısmını gençlerin oluşturduğu, hızla değişen, dinamik bir ülke görünümündedir (DİE,2000). Değişimin beraberinde getirdiği sosyal problemler ve bu problemlerin gençlik üzerindeki etkisi genellikle onları olumsuz etkilemekte, sapma davranışına ve suçlu eylemlere yöneltmektedir (Tezcan,1997).

Özellikle yaşanan hızlı kentleşme süreci gençleri bir çok açıdan etkilemektedir. Kentler görece özgür, toplum değerlerini dönüştüren, gelenekleri çözen ve eriten yapılarıyla toplumun genç bireylerini onları ruhsal ve fiziksel olarak enerjik ve coşkulu hale getirirken, değişim sürecinin beraberinde getirdiği sorunlarla başa çıkabilme, uyum sağlama, toplumun diğer kesimleriyle iyi ilişkiler kurabilme, ... gibi konularda bir takım sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır.

Türkiye’de kentleşmenin dinamiğini iç göçlerin oluşturması (Sencer,1979) bu durum üzerinde belirleyici olmaktadır. Genellikle kırsal kesiminde yaşayan insanlar başta ekonomik sorunlar olmak üzere, eğitim, sağlık, kültür, ... gibi bir çok faktöre bağlı olarak kentlere göç etmektedirler. Göç edenler geleneksel yapının belirleyici olduğu bir yaşam biçimi ve toplum yapısından, geleneklerin çözüldüğü, heterojen, bireyci, kentsel toplum yapısına girmektedirler.

Türkiye kentlerinin içinde bulunduğu fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel koşullar gençler de dahil olmak üzere göç edenlerin çoğunluğu üzerinde başta uyum sorunları olmak üzere çeşitli olumsuz etkilerde bulunmaktadır (İsbir,1991). Kentlere göç edenlerin gereksinimlerini karşılayacak koşullara sahip olma düzeylerinin düşüklüğü, gençler de dahil bireyleri çeşitli davranışlara itmektir.

Türkiye'nin kent merkezli, ancak yukarıda çizilen genel çerçeve içerisinde yer alan sorunları bu yapı ve süreçle sıkı bir ilişki içerisinde. Gecekondulaşma, mafya, suç, şiddet, terör, eğitim sorunları, işsizlik, ... gibi bir dizi problem ifade edilen bu genel yapı ve süreçle ilişkilidir. Araştırma konusunu oluşturan "genç suçluluğu" da kentleşmeyle çok sıkı bir ilişki içerisinde.

Gerçekte yalnız Türkiye'de değil tüm dünya ülkelerinde kentleşmeyle suç arasında bir bağlantı bulunmaktadır (İçli,1998). Örneğin kentleşmeyle suçlar hem artmakta hem de çeşitlenmektedir. Türkiye'deki suç istatistikleri de bu genel eğilimi ortaya koymaktadır. Türkiye kentleşme süreciyle değişmekte, yeni sorunlara sahip olmakta, suç olgusu sayı ve suç çeşitleri açısından artmaktadır. Örneğin daha çok endüstri toplumuna ait olan ekonomik nitelikli suçlarda belirgin artışlar söz konusudur.

Türkiye'de genç suçluluğu genel suçluluk içerisinde oran olarak düşüktür. Türkiye'de suçların büyük bir kısmı (%97) yetişkinler tarafından işlenmektedir. Ancak istatistikler genç suçluluğu konusunda yasal boşluk olması nedeni ile hatalı olarak değerlendirilmektedir. Çünkü, gençlerin işlediği suçların önemli bir oranı çocuk suçluluğu içerisinde değerlendirilmektedir.

Tüm bunlara rağmen Türkiye'nin giderek kent toplumu olması, kentleşme düzeyinin artışı, kentleşme sorunları ve ülke nüfusunun önemli bir kısmının gençlerden

oluşması gençler tarafından işlenen suçların önümüzdeki birkaç on yılda artacağını göstermektedir.

Bu bağlamda Türkiye’de genel olarak kent ve suçluluk, özel olarak da genç suçluluğunun incelenmesi, gençlere yönelik çeşitli politikalar oluşturmak ve gençlerin sorunlarını çözmek açısından oldukça önemlidir.

Genç suçluluğunun sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerini belirlemek, gençlerin hangi suçları, ne zaman, nerede ve hangi sıklıkta işlediklerini ortaya koymak bu çalışmanın temel problemi olarak ifade edilebilir.

Çalışma Türkiye’nin hızla büyüyen ve önemli kentleşme sorunları yaşayan Mersin ilinde gerçekleştirilmiştir. Mersin özellikle 1980’li yıllarda başlayan, 90’lı yıllarda artan yoğun iç göçle büyüyen, konut, istihdam, çevre, eğitim, suç, gibi bir çok problemin daha nesnel olarak gözlemlenebildiği bir kenttir. Kent, hem bu niteliği ile hem de araştırmacının içinde yaşadığı bir sosyo-kültürel sistem olması nedeni ile genç suçluluğunu araştırmak için uygun bir örnek oluşturmaktadır.

Bu çerçevede araştırmanın temel amacı, Mersin’deki genç suçluluğunun mevcut durumunu tespit ederek, genç suçluluğunun sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın bir diğer amacı (alt amaç) ise, kent, kentleşme ve suç arasındaki ilişkileri genç suçluluğu açısından değerlendirmektir.

Mersin’de genç suçluluğunun durumunu, sosyo – ekonomik ve kültürel nedenlerini daha çok betimsel olarak ortaya koymaya çalışan bu araştırma giriş bölümü dahil olmak üzere beş bölümden oluşmuştur.

Araştırmanın giriş bölümünü konuyla ilgili kavramların tartışılıp tanımlandığı “kavramsal çerçeve” bölümü takip etmektedir. Daha sonra araştırmanın yaklaşım ve yöntem kısmını içeren metodoloji bölümü yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca araştırmanın

veri toplama teknikleri, mülakat formu, mülakat süreci, verilerin çözümlenmesinin nasıl yapıldığı, ... gibi alt bölümler yer almaktadır. Araştırmanın dördüncü bölümü “verilerin sunumu ve yorumlanması” bölümüdür. Bu bölümde istatistiksel veriler, basın taramasına dayalı olarak elde edilen veriler ve görüşme tekniği ile elde edilen veriler sunulup yorumlanmıştır. Çalışmanın beşinci bölümü “sonuç ve değerlendirme” kısmından oluşmaktadır.

I.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

I.1. KENT , KENTLEŞME VE KENTLİLEŞME KAVRAMLARI

Kent kavramı, araştırmanın temel konusu olan suç/suçluluk kavramlarıyla çok yakından ilişkilidir. Çünkü, suçlu davranışların en yaygın ve yoğun bir biçimde görüldüğü ve yaşandığı yerleşme birimleri arasında kent ilk sırayı oluşturur (Picca, 1985). Kent ile suçluluk arasında ilişkiyi daha açık ortaya koyabilmek için kent kavramını çeşitli boyutlarıyla irdelenmesi gerekmektedir.

Kent, farklı bilimlerin konusunu oluşturur. Örneğin coğrafya, tarih, mimarlık sosyoloji, antropoloji... gibi. Her bilim bu bağlamda kenti, farklı şekillerde ele alır ve farklı yaklaşımlarla inceler. Bu durum kentin, çok sayıda ve nitelikte tanımlanmasına neden olmuştur. Ancak araştırmanın sınırlanması gereği kent kavramı öncelikle sosyolojik yönden tanımlanmaya ve çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda, kentle ilgili çeşitli sosyologların fikir ve düşüncelerini ortaya koymakta yarar vardır.

Kenti, sosyolojik açıdan ele alanlardan birisi olan ünlü toplum bilimci Tönnies'dir. Tönnies, kenti; "ırk, etnik köken, sosyo-ekonomik statü ve kültürleri bakımından farklılaşmış, geniş ve heterojen topluluklardır" diye tanımlamıştır (Görmez, 1991).

Tönnies'in bu tanımından, kentin geniş ve heterojen bir toplum olduğu anlaşılır. Tönnies'in ünlü, topluluk (cemaat) ve toplum (cemiyet) sınıflamasında da -bu aynı zamanda dikatomik bir sınıflamadır- topluluk bir cemaat ve kırsal yerleşme olarak anılır ve bunun karşısına toplum olarak kent yerleştirilir. Kent, aynı zamanda "modern toplumun" bir modeli olarak ele alınır (Kongar, 1998).

Kentleşme üzerine önemli çalışmaları olan Kıray ise kenti, daha çok ekonomik eğilimlerin değiştiği ve ihtisaslaşan bir yerleşme olarak tanımlar ve bu tanıma, kentsel fonksiyonların toplandığı, teknolojik gelişmelerin seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varma gibi özellikleri eklemektedir. Kıray'da farklılaşma (ihtisaslaşma) ögesi önemlidir. Bunun yanı sıra Kıray, yapısal-fonksiyonalist yaklaşıma uygun olarak kentsel fonksiyonlara da dikkat çekmektedir.

Türkiye'de kentleşme olgusunun açıklanması ve araştırılması üzerinde büyük katkıları olan önemli kent bilimci ve sosyologlardan birisi olan Keleş ise kenti şöyle tanımlamaktadır:

Kent, sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan, toplumun yerleşme, barınma, çalışma, geliş-gidiş, dinlenme ve eğlenme gereksinmelerinin karşılandığı; çok az insanın tarımsal uğraşlarda bulunduğu; köye bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir (Keleş,1983; Suher ve diğerleri, 1998: 4).

Keleş, bu ayrıntılı tanımıyla kenti, hem fonksiyonları hem de nüfus, üretim tarzı, kültür, gibi unsurlar açısından değerlendirir ki, bunlar sosyolojik açıdan son derece önemlidir. Çünkü kent kavramının birçok özgün boyutunu bunlar oluşturur.

Kent ve kent sosyolojisi bağlamında, üzerinde durulması gereken önemli bir sosyolog da Louis Wirth'dir. Kent kavramına farklı bir boyut kazandıran Chicago Okulu'nun en önemli temsilcilerinden biri olan Louis Wirth kenti, küresel ve çağdaş açıdan değerlendirerek şöyle demektedir:

Çağdaş, modern kentlerin, kent olabilme kriteri yalnızca kentlerde yaşayan toplam nüfus ile tam olarak değerlendirilemez. Kentlerin, içinde bireylerine etkileri – olumlu ya da olumsuz- kentin salt nüfus bakımından değerlendirilmesinin etkilerinden daha büyüktür. Çünkü kent, sadece ev sayılarının arttığı ve modern insanların yerleşkeleri değil, aynı zamanda da küresel anlamda diğer kentlerde sosyal, politik ve ekonomik insani ilişkileri küçük bir evrene dönüştüren,

ekonomik, politik ve kültürel yaşamın merkezi halinde olan ve bu değişkenleri ve ilişkilerin kontrol edildiği bir yerdir (Giddens, 2000: 342).

Wirth'in bu tanımı ve değerlendirmesi kente yönelik en özgün sosyolojik bir yaklaşımı içerir. Çünkü Wirth'in kente yaklaşımı daha çok bir "yaşama tarzı" şeklindedir ve kent yaklaşımı bütüncül niteliktedir. Bu bağlamda kent, daha önce de Tönnies tarafından yapılan kent sınıflamasındaki belirttiği gibi "toplum"un karşılığıdır. Modern sosyolojinin konusu da en genel düzeyde kent ve kentle ilgili olgulardır.

Kente yönelik daha çok sosyologlar tarafından yapılan tanımlardan yola çıkarak kentleri belirgin kılan ortak özellikleri şöyle ifade etmek olanaklıdır:

--Öncelikle kentlerde nüfus yoğunlaşması fazladır. Aynı zamanda nüfus da, köy ve benzeri yerleşimlere göre oldukça büyüktür. Kent nüfus büyüklüğü, farklı yaklaşım ve ölçütlere göre değişir. Örneğin, Türkiye'de Devlet Planlama Teşkilatı (D.P.T.), kent nüfusu ölçütünü yirmi bin (20.000) alırken Keleş, nüfusu on binden (10.000) fazla olan yerleşim yerlerine kent demektedir. Ancak günümüzde dünya ve Türkiye genelinde kentlerin nüfusu ve nüfus yoğunluğu belirtilen bu rakamlardan kat kat fazladır. Günümüzde nüfusu on milyon ve üzeri olan bir çok kent bulunmaktadır. Örneğin, New York, Paris, İstanbul gibi...

--Bu açıklamaya dayanarak kent büyük bir yerleşme birimi olmasının yanı sıra daha sınırlı bir mekan parçası üzerinde daha çok sayıda insan gruplarının kümelenmiş olması bakımından da köyden ayrılmaktadır (Görmez, 1991:5).

--Kent'in diğer özelliği ise; çeşitli etnik grupları, kültür ve meslek gruplarını sosyo-ekonomik sınıfları içine alan heterojen bir toplum olmasıdır. Böylece kentlerde, her bir grup yada topluluğun ayrı kültür ve inanç sistemine yönelik birlikteliğin devamı için gruplaşmalar ve yerleşmeler olmaktadır. Kısaca kentlerde bireyler, yalnızca yaş ve

cinsiyete göre değil aynı zamanda etnik gruplara, sosyo-ekonomik sınıflara göre de farklılaşmıştır. Ancak kentler, bu heterojen nüfusu harmanlayıcı bir mekanizmaya da sahiptirler. Kentlerde böyle bir mekanizmanın olmaması toplumsal bütünleşmeye engel teşkil edebilir (Görmez, 1991: 25).

Günümüzde kentleşme sürecine bağlı olarak bu gruplaşma ve farklılaşmalar daha karmaşık bir hale gelmiştir. Çünkü ülke içi ve ülkeler arası göç süreçleri giderek artmıştır. Ayrıca ekonomik, teknolojik ve sosyal değişimler bu farklılaşmaları etkilemektedir.

--Kentlerin önemli özelliklerinden birisi de sosyal ilişkiler ve bu ilişkilerin düzeyleri ile ilgilidir. Kentlerdeki sosyal ilişki düzeyleri daha çok formel kurallar ve normlarla biçimlenmiş, gayri şahsi, ikincil, soğuk ve kısa süreli ilişkilerdir. Oysa köylerdeki sosyal ilişkiler daha çok akrabalık, komşuluk ve aile grupları içinde geçmektedir. Dolayısıyla köydeki sosyal ilişkiler birincil, sıcak ve uzun sürelidir.

Köy ve şehirlerde sosyal ilişkiler açısından meydana gelen bu fark çok belirgindir. Buna rağmen kendini açığa vuran bu farklılıklar toplumun ya da kentin, kentleşme yapısına bağlı olarak gittikçe azalma göstermektedir. Kentsel gruplaşma ve farklılaşmaya göre şekillenen yerleşme birimlerinde, örneğin getto veya gecekondu bölgelerinde hala daha çok kırsal ve birincil sosyal ilişkiler hakim ilişki tarzı olarak varlığını devam ettirmektedir.

Kentlerde sosyal ilişkileri yönlendiren kural ve motivasyonlar da farklılık arz eder. Bu farklılıklar kendisini “sosyal kontrol” alanında da ortaya koyar.

Kentlerde bireyin ve sosyal grupların davranış ve faaliyetleri formel, akılcı ve normlarla kontrol edilir. Bireyler ve sosyal gruplar ilişkilerini ve davranışlarını bu kurallara göre düzenlerler. Buna göre kentlerdeki bu yaşam kalıpları, kentin içinde varlığını

sürdüren insanların köyden farklı olarak ayrı ve bambaşka değerler sisteminin gelişmesine neden olmaktadır. Kentlerdeki ilişkiler, daha bireysel ve daha özeldir. Köylerdeki gibi birincil ilişkiler ve informel davranışlar daha azdır. Dolayısıyla kent toplumu, bireylerin küçük grup davranışlarının daha az farkındadır. Örneğin kentlerde örf ve adetler gibi informel davranışlar gittikçe çözülmeye başlayarak gittikçe azalmaktadır. Kentlerde sosyal ilişkiler, öylesine iç içe gelmiştir ki, bir birey kent toplumu içinde bir baba, bir parti üyesi, bir tüketici, bir iş sahibi olmaktan ve buna göre de belli bir statü rolüne sahip konumda olabilmektedir.

Buna karşın kent yerleşimlerine göre daha az karmaşık ve homojen bir sosyal ilişkiye sahip olan kır yerleşimlerinde, bireyin sahip olduğu bir takım statüler ve oynadığı roller, daha basit ve aynı zamanda uzmanlık istemeyen bir yapıdadır.

Kentlerde insan ilişkilerinin daha çok çıkara dayalı, formel kurallarla yönlendirilen ikincil ilişkiler olması bazı sosyal problemlerin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Topluluk yaşamının kaybolması, gelenek, görenek, örf ve adetlerin çözümlenmesi, bireyciliğin artması, iş yaşamındaki hızlı değişimler, akrabalık bağlarının çözümlenmesi, kentlerde suç, alkolizm, yabancılaşma, anomik davranışlar gibi problemlerin meydana gelmesinde etkili olabilmektedir.

--Kentlerin diğer belirleyici özelliklerinden birisi de kentlerdeki belirli kanun ve düzenlemelerle oluşturulan formel örgütler ve özel kurumların mevcut olmasıdır. Bürokratik örgütler, daha çok kentlerdeki hukuki ve resmi otorite tarafından uygulanıp denetlenerek kentlerde yaşamlarını sürdüren bireylere daha çok kamusal yarar açısından oluşturulmuştur. Örneğin, hastane, okul, belediye, polis teşkilatı, itfaiye, vergi dairesi, özel ticari kurumlar gibi.

Ayrıca kentlerde bürokratik örgütlerin dışında özel kuruluşlar ve işletmeler de mevcuttur. Bu özel kurum ve işletmeler, her ne kadar kuruluş biçimi özel olsa da işleyişi ve yapısı kentte varolan resmi kanun ve düzenlemelerle oluşturulmaktadır. Ayrıca bu özel kuruluşların temel fonksiyonu, bürokratik örgütlerdeki kamu yararı işlevinin dışında kâr amacı taşımasıdır. Örneğin çeşitli şirketler, fabrikalar, işletmeler bunlar arasında yer alır.

Buna karşılık köylerde, formel kurallar ve kanunlarla düzenlenen örgütler, kente göre daha az ya da kent merkezli bir durumdadır. Okul, sağlık ocağı gibi köy yerleşimlerinde zorunlu olan örgütler, kentlere bağlı olarak yapılandırılırlar.

Kente yönelik yapılan bu tanım, açıklama ve değerlendirmelerden hareketle kentin, kendine özgü bir yaşama tarzı olan karmaşık bir insan ilişkileri sistemi olduğunu söylenebilir. *Kent görece, sınırlı bir alanda yoğunlaşmış, büyük bir nüfus kütesinin, tarım dışı alanlarda; sanayi, ticaret ve hizmetlere dayalı olarak istihdam edildiği, karmaşık bir iş bölümünün olduğu, örgütlü, formel kuralların sosyal ilişkileri şekillendirdiği, çeşitli sosyal grupların karmaşık bir bütünü olarak tanımlanabilir. Kent bu çerçevede değişkenliği, farklılığı, karmaşık ilişkiler ağını içerisinde barındırır.* Kentte yaşayan toplumsal aktörler; statü ve rolleri formel kurallarla belirlenmiş bir yapısal organizasyon içinde hareket ederler.

Kentlerle ilgili üzerinde durulması gereken konulardan birisi de aile kurumudur. Kentlerde aile kurumu da çeşitli açılardan farklılaşmıştır. Köylere özgü olan geniş aile yapısı kentlerde çözümlenerek çekirdek aile yapısına dönüşmektedir. Kentlerdeki aile yapısı, ailenin fonksiyonları ve aile içindeki sosyal ilişkiler daha çok ayrılaşmaya başlamış ve birtakım değişmelere ve çözümlere yol açmıştır. Örneğin kentlerdeki okul, kreş vb. gibi eğitim kuruluşları, ailenin çocuk eğitimi ve çocuğun sosyalizasyonu üzerindeki hakimiyetini azaltmasına neden olmaktadır. Ayrıca çeşitli özel kreş ve ana okulları,

çocuğun ana-baba tarafından alacağı sosyalleşme eğitimi üstlenmeye başlayarak aile yapısını daha da basitleştirmesine neden olmuştur. Kentlerdeki aile, bireyin kişiliğini ve sosyal ilişkiler kurmasını etkileyen tek yapı olmaktan çıkarak, basit anlamda bireyin barınabileceği sosyal ve mekansal bir forma dönüşmüştür (Görmez, 1991).

Kentlerle ilgili bir diğer önemli özellik de ekonomik faaliyetlerdir. Kentlerdeki ekonomik faaliyetler, genelde tarım-dışı faaliyetler alanlarında yoğunlaşmaktadır. Bu tarım-dışı ekonomik faaliyetler, daha çok ihtisaslaşma isteyen, uzmanlaşmanın ve yoğun iş bölümünün karmaşık bir şekilde olduğu bir yapıdadır. Buna ilave olarak, kentlerdeki ekonomik faaliyetler, genellikle tarım-dışı faaliyetler olmakla beraber tarımsal üretimin toplanması ve dağıtımında kentlerin etkili olduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda kentler, etrafında yer alan kırsal yerleşmelerini ve tarıma dayalı sistemleri de denetler (Görmez, 1991).

Kentlerdeki ticari ve sınai ekonomik faaliyetler, kuralları ve ilgi alanları daha önce belirlenmiş olan ticari ve sınai kurumlarında uzmanlaşmış insanları gerekli kılmakta, aynı zamanda bu uzmanların her birinin ne yapacağını, rasyonel bir şekilde hazırlanmış işbölümüyle belirlenerek organizasyonel bir şekilde çalışmalarını söz konusu olmaktadır. Bu yetkinleşen ve uzmanlaşan insanlar, mal ve hizmet üretirler. Bu husus belki de kentin en önemli özelliğidir (Kıray, 1991).

Bu açıklama ile Kıray, kentlerin ekonomik faaliyetlerinde uzmanlaşma ve buna bağlı olarak da iş bölümünün gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Uzmanlaşma ve iş bölümü, kentsel faaliyetlerin akılcı ve sistematik bir şekilde işleyebilmesi için önemlidir. Dolayısıyla kentsel kurgunun içinde uzmanlaşan bireyin ne yapacağı, daha önceden belirlenmiş statü ve rollerle işlevsel hale getirilmiştir.

Bu bağlamda kent yaşamındaki bireyler, birbirleriyle çeşitli sosyal ilişkilerde bulunurken, kır yaşamında olduğu gibi bütün kişiliklerini ortaya koymak yerine kent insanı kendi uzmanlıklarına göre mesleki ve sosyo-ekonomik rollerini oynamaya ağırlık verirler. Dolayısıyla kent yaşamındaki sosyal ilişkilerin çerçevesi, örneğin mağazalardaki bir ticaret ilişkisi ise soğukkanlılık, akılcılık ve bireysel menfaat şeklinde çizilmektedir.

Kent kavramı çerçevesinde üzerinde durulması gereken önemli bir kavram çifti de “kentleşme” ve “kentlileşme” dir.

Kentleşme ve kentlileşme, kentin dinamik ve değişen yönlerini ifade eder. Bu bağlamda kent kavramının durağan bir yapı olarak irdelenmesi, araştırmanın diğer ana değişkenleriyle eksik ve yanlış bir biçimde ilişki kurulmasına neden olacaktır. Dolayısıyla kentleşme kavramı üzerinde söylenebilecek en önemli şey, kentleşmenin dinamik bir süreç olduğudur.

Kentin nüfusu, ekonomik faaliyetleri, sosyal ilişkilerin düzeyi, ulaşım imkanları, coğrafi ve fiziki şartları sürekli ileriye doğru bir artış yönünde gelişmekte ya da büyümektedir.

Ancak önemle belirtilmesi gereken önemli bir husus, kentleşmenin daha çok göçün bir sonucu gerçekleşmesidir. Bu bağlamda göç olgusu üzerinde, tarım teknolojisindeki gelişmeler, şehirde çalışma imkanlarının artması, tarımsal alanda verim düşüklüğü, ulaşım imkanlarının artması gibi faktörler etkili olmaktadır (Görmez, 1991:6). Bu noktada Görmez kentleşmeyi öncelikle, kırsaldan kent merkezine doğru belirtilen nedenlerle nüfus hareketi olarak tanımlamaktadır.

Kentleşme ile ilgili en önemli tanımlamalardan birini veren ve Türk toplum ve kültür yapısı üzerinde önemli çalışmalar yapan sosyologlardan Kıray’a göre kentleşme: İşletimleşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin

büyümesi sonucunu doğuran; toplumdan artan orada örgütlemeye, uzmanlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi sürecidir (Kıray, 1998:28).

Yine kentleşme niteliklerini araştıran ünlü sosyolog ve kent bilimcilerden Irmak, kentleşmenin çeşitli görünüşlere sahip olduğunu söyler. Irmak'a göre kentleşme şu öge ve süreçleri içerir:

1–Kentleşme, ister bir kırsal yerleşmenin kente dönüşmesini, ister kentin doğrudan doğruya büyümesi biçiminde olsun, nüfusun kent yerleşmelerinde yoğunlaşması olarak her şeyden önce demografik bir olay olmasıdır.

Buna göre kentleşme, öncelikle kentin nüfus yönünden diğer kent dışı yerlere göre daha artan bir hızla büyümesi ve gelişmesi olarak değerlendirilebilir.

2–Nüfusun, tarımdan endüstri ve hizmetlere kayması ve buna bağlı olarak kentsel işgücü biçimlerinin ekonomik etkinlik kazanması.

Kent nüfusundaki ekonomik faaliyetlerin, tarımsal faaliyetlerden endüstri, ticaret ve hizmet sektörüne doğru kayması ve buna bağlı olarak da kentsel işgücü biçiminin kırsal ekonomik işgücü faaliyetlerinden farklı bir ivme kazanması söz konusu olmaktadır.

3–Fiziksel çevre ve yaşam koşullarında bir değişim.

Kentsel yaşam olanaklarına bağlı olarak kentin fiziksel çevresi ve yaşam koşulları toplum içindeki bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarına bağlı olarak değişmesi kentleşmenin en önemli özelliklerindedir.

4–Sosyal değişim ve yaşam koşullarında değişim.

Kentleşme sürecinde kırdan farklı olarak kent yapılanmasında nüfus ve ekonomik değişimin dışında kent yaşamında sosyal yapının ve yaşam koşullarının da değişmesi söz konusudur.

5–Kentleşme, yönetsel bir örgütlenme sürecidir. Kentleşme böylece geniş kapsamlı bir tanımlama içinde değerlendirilebilir. Bu bağlamda kent yaşamının karmaşık ve heterojen yapısından dolayı kent yönetiminin rasyonel ve resmi ortamda düzenlemeler yapılmasının zorunlu olması, kentleşme sürecinin doğal bir sonucudur (Suher ve diğerleri, 1987:10).

Kentleşme ile ilgili bir diğer açıklama ise Keleş tarafından şöyle ifade edilebilir:

Dar anlamda kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasıdır. Kentsel nüfus, bir yandan doğumların ölümlerden fazla olmasından, öte yandan da köy ve kasabalardan gelenlerle yani iç göçlerle artar. Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde doğurganlık eğilimleri genelde azaldığı için, kentleşmenin daha çok köyden kente akımlarla beslendiği söylenebilir (Keleş, 1983:6)

Bu tanımda da anlaşılacağı gibi kentleşme gelişmekte olan ülkelerde daha çok iç göç sonucu meydana gelmektedir. Ancak kentleşmeyi yalnızca bir nüfus hareketi olarak görmek son derece yanlıştır. Kentleşme süreci, ayrıca bir toplumun ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişmelerle açıklanabilir. O halde kentleşme, geniş anlamda tanımlandığı vakit:

Sanayi ve ekonomik gelişmelere koşut olarak kentlerin sayısında bir artma; kentlerin büyümesi sonucunu doğuran; toplum yapısında artan oranda bir örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insanların davranış şekillerinde ve sosyal ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir (Keleş, 1993:6) olarak ifade edilebilir.

Keleş'in bu tanımlamasına dayanarak kentleşme, daha çok ekonomik faaliyetlerin temelinde gerçekleştiği söylenebilir. Toplumların, belli bir zaman sürecinde tarımsal üretim biçimini terk edip sanayi ve ticari anlamda etkin bir uzmanlaşma ve iş bölümünü gerekli kılacak ekonomik faaliyetlere geçerek sınırları belirlenmiş bir mekan

içerisinde bütünlük, heterojenlik, resmi sosyal ilişkilerin hüküm sürdüğü bir yapıya dönüşü ifade eder. Yani tarım dışı ekonomik faaliyetlerin aynı zamanda fiziksel, coğrafi ve sosyo-kültürel yapıyı dönüştürmesi kentleşme olgusunu gündeme getirir.

Kentleşme sürecinde tarımsal üretim tarzından tarım-dışı üretim tarzına geçişi, toplumların kentleşme derecesini ortaya koyar. Bu bağlamda her ülke, bu geçiş sürecinin içindeki bulunduğu noktaya göre az kentleşmiş veya çok kentleşmiş olarak nitelenebilir.

Buna göre kentleşme sürecinin bütünlüklü ve akılcı açılardan sürekliliği, daha çok batılı toplumlarda görüldüğü söylenebilir. Her ne kadar kentleşme sürecinde birtakım sancılar olsa dahi, batı toplumlarındaki kentleşme olgusu daha çok planlı ve rasyonel bir şekilde düzenlendiği için bu sancılar daha hafif olarak atlatılmakta yada bu sancılar hafifletilerek kendi içinde yok edilmektedir.

Batı-dışı, modern olmayan ya da batı modernizmini model alan gelişmekte veya az gelişmiş toplumların bu geçiş sürecinde ortaya çıkan bu sancılar, daha ağırlı ve iz bırakıcı etkilere sahiptir. Örneğin bu gibi kentlerin bir mega köye dönüşmesi, kentlerin rasyonel, homojen ve bütünlüklü yapısının tam tersi bir yönde ilerlemesi beraberinde sağlık, ulaşım, istihdam ve suç gibi çözülmesi çok zor problemlerle iç içe yaşamasına neden olmaktadır.

Bu sancının temel nedenini bir anlamda kentleşme sürecinin sanayileşmeyle aynı oranda bütünleşmemesi ve aynı oranda ilerlemesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla kentleşme sürecindeki gelişmeler, sanayileşmenin doğurduğu ihtiyaçlara uygun olmadığı için kentleşme süreci; sancılı, sağlıksız ve düzensiz bir şekilde olmaktadır (Görmez, 1991:83).

Buna göre kentleşme süreci, sanayileşme ile bir paralellik içinde olduğunda bu süreç daha az sancılı olmaktadır. Sanayileşme durumu tam olarak gerçekleştikten sonra

toplumda oluşan ihtiyaçlar ve sosyal değişim kentleşmeyi gündeme getirmiştir. Dolayısıyla batı toplumlarında kentleşme süreci, sanayileşmeden sonra gerçekleşirken Batı-dışı toplumlarda genel olarak böyle bir sıralama söz konusu değildir. Bu eşgüdümlülük durumu toplumların kentleşme düzeylerini belirlemektedir.

Kentleşme olgusunun sanayileşmeden daha hızlı ve daha erken bir şekilde gelişmesi ve dönüşmesi, ani ve hızlı bir kentleşmeye neden olmakta ve bunun sonucunda kentlerin dengesiz ve plansız büyümesi, kentsel organizasyonların yetersiz ve düzensiz olması alt yapı sorunu, mesken bunalımı; gecekondulaşma; suç ve suçluların artması gibi problemleri de beraberinde getirmektedir (Tortop, 1984:180).

O halde sağlıklı bir kentleşme, öncelikle sanayileşme olgusundan sonra gelmektedir. Sanayileşen bir toplumun bireylerinin yaşadığı mekanla ilgili olarak ihtiyaçları ve tutumları daha belirgindir. Böylece gereksinim duyulan ihtiyaçlara koşut olarak kentlerin planlaması çok daha rahat, dengeli ve rasyonel bir şekilde gerçekleşmekte; dolayısıyla kentleşme, bu anlamda daha sağlıklı olmaktadır. Ancak sanayileşme-kentleşme sürecinin belirgin olmadığı toplumlarda kentleşme niteliği, son derece sağlıklı, plansız bir şekildedir. Bu durum, toplumun çözülmesi zor problemlerle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

Kentleşme kavramının içinde sosyo-kültürel ilişkileri ve değişmeleri kapsayan en temel değişkenlerden birisi de kentlileşme kavramıdır. Dolayısıyla kentleşme kavramı süreç olarak ele alındığında; kentlileşme olgusu da bu sürecin niteliğinin belirlenmesinde önem arz eder.

Bununla beraber daha önceden de belirtildiği gibi, kentleşme süreci, bir göç durumudur. Yani nüfusun daha çok, kırdan kente doğru yer değiştirme sürecidir. Bu durum gerçekleşirken kente göç eden kırsal yöre insanının, şehirli bir bireye dönüşümü, bir

yandan kent kültürünün değerlerini benimsemesine diğer yandan da kırdaki kültürel değerlerin terk edilmesine bağlıdır (Erkut, 1987:60).

Bu açıklamalar ışığında gelişmekte olan yada az gelişmiş toplumların kentleşme sürecinde, kent kültürünü benimseyemeyen yeni şehirli aileler aynı zamanda kırdan getirdikleri değerleri de tam olarak terk edememektedirler. Dolayısıyla kente yerleşen bu yeni şehirliler, tam olarak kent kültürünü benimseyemediklerinden dolayı açık bir şekilde, kentlileşmemektedirler. Bu durumda kentlileşme ile ilgili bir tanım yapılacak olunursa:

Kentlileşme, kentleşme akımı sonucunda toplumsal değişimin insan davranışlarında, değer yargılarında, maddi ve manevi yaşam biçimlerinde değişiklik yaratma sürecidir. Kentlileşme süreci, kırdan kente doğru göç sonucu, kişinin kente özgü işlerde çalışması, hem kente özgü davranış kalıpları benimsemesi, hem de kentin sunduğu tüm olanaklardan yararlanması yönündeki bir değişimdir (Erkut, 1978: 60-61).

Bu tanımda anlaşılacağı gibi kentlileşme kavramı, kentleşme kavramıyla çok yakın ilişki içindedir. Kentlileşmenin gerçekleşmesi için kentleşmenin de tam olarak gerçekleşmesi gereklidir.

Başka bir kent bilimci olan Sencer'in tanımına göre de kentlileşme;

Kente göçle birlikte başlayan nüfus deviniminin (dinamiğinin) kentin belirli bir kesiminde kararlılık kazanmasına kadar süre gelen bu aşama kentlileşme olarak adlandırılabilir. Bu süreç içinde, yeni kentliler, değişik evrelerden geçerek kentin sürekli yerlisi durumuna gelirler (Sencer, 1979:292).

Burada da kentlileşme, kentleşme ile ilişkili olup; kentleşmenin içinde var olan zorunlu bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Artan nüfus ve bilinen nedenlere bağlı olarak gerçekleşen nüfus hareketliliği, iç göçler, yerleşmeler arasında sosyal-ekonomik değerlerin dengesini farklılaştırırken aynı

zamanda sosyo-kültürel farklılaşmaların da başlamasına neden olmuştur. Ancak sosyo-kültürel farklılaşmaların değişmesi ve tekrar istenilen bir düzeye erişebilmesi için gerekli sürenin uzun olması, geçiş süreci içinde kentin sosyal yapısı ve kültürü ile özdeşleşme istemi olan bireylerle yeni kentliler arasında, belirli kutuplaşmaların oluşmasını da beraberinde getirmektedir (Giritlioğlu ve diğerleri, 1987:30).

Bu durumda kentleşme sürecinde iç göçlerle kente gelen yeni nüfus, kentin her türlü kural normlar ve değerlerini benimsemesi zorunluluğuyla karşı karşıyadır. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, kentleşme süreci son derece sancılı olduğundan, bunun paralelinde kentlere göç eden yeni kentli nüfusun da kentin değer ve normlarını benimsemesinde güçlükler yaşamaktadır. Dolayısıyla bu yeni kentliler, kentlerde yaşadıkları halde kentlileşmemektedirler.

Bu çerçevede sorunlara yaklaşımın ilk koşulu; kentleşme ve kentlileşme bilincinin kentte yaşayan bir bireye kazandırılmasıdır. Bu ise gerek kentli olma niteliklerinin tanımlanmasına, gerekse bu tanımlamalara uyum sağlayacak bireylerin eğitilmesine bağlıdır. Bu durum, yeni kentlilerin, kent yaşamında gerekli rolleri üstlenmesinin yanı sıra, söz konusu bilinci elde etmiş kesimin, eğitici yol gösterici rolünün üstlenmesinin kaçınılmaz olduğunu kabul etmesine bağlıdır (Giritlioğlu ve diğerleri, 1987:33).

Giritlioğlu'nun da belirttiği gibi kentlileşmenin temel niteliği, kent kültürünün tüm yönlerinin benimsenmesidir. Bu bağlamda göçlerle kente gelen yeni kentlilerin, kente uyumunun sağlanması için eğitimin çok önemli olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak küreselleşen dünyada, kentlerin varlığı ve kent yaşamı kaçınılmaz bir gerçektir. Sanayileşme ve diğer ekonomik faaliyetlere bağlı olarak kentlerin sayısı ve kentlerin yapısı günden güne artmakta ve daha da karmaşıklaşmaktadır.

Bütün bunların ışığında kentlerin değişimi, aynı zamanda kentleşmeyi de gündeme getirmektedir. Başta endüstrileşme olmak üzere tarım dışı üretim faaliyetlerinin bir koşulu olarak meydana gelen kentleşme oluşumu, sağlıklı, düzenli ve daha az sancılı olmaktadır. Bu durumun tam tersi yaşanan (sanayileşme-kentleşme sürecini izlemeyen) toplumlarda, kentleşme süreci son derece sağlıklı ve çarpık bir şekilde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla toplumun bireyleri, bu durumdan olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu bağlamda göçlerle kente gelen yeni kentli nüfus, kentin norm, değer ve kültürünü benimsemesinde bir takım sorunlar yaşamaktadır.

Bununla ilgili olarak kentlileşme olgusu, kentin değerleri ve kurallarının benimsenip benimsenmemesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan kentleşme sürecini sağlıklı bir şekilde gerçekleştiren toplumun yeni bireyleri, kentli olabilme bilincini daha kısa bir zamanda kazanabilmektedir. Bu bakımdan kentlerin yapısı, kentleşme ve kentlileşme durumları içinde barındırdığı nüfusun ve özellikle de gençlerin toplumda varolan bir takım sapma davranışlarını kazanmalarında son derece etkili olmaktadır.

I.2 SUÇ

Toplumsal bir olgu olan suç kavramı, bilinen tüm toplum biçimlerinde görülmektedir. Bu bağlamda suç, bütün toplumlarda varolan sosyal bir gerçeklik olarak karşımıza çıkar. Ancak bu toplumsal gerçeklik, tarihin belirli evrelerinde ortaya çıkan toplumsal yapılara göre farklılıklar göstermiştir.

Tarihsel süreç içinde suç olarak kabul edilen tüm fiiller, çeşitli toplumlarda genellikle farklı şekiller ve farklı aşamalarda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla suç türleri ve suç oranları, bu süreç içinde sürekli değişim göstermiştir.

Ancak bütün bunların dışında suç kavramının temel niteliği sayılan “toplumsal norm ve kuralların ihlali” durumu, günümüz modern toplumlar da dahil olmak üzere bütün toplumlarda değişmeden varlığını devam ettirmiştir.

Suçun, toplum kuralların ihlal edilmesi sonucu ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu durum ise, toplumsal yaşam içinde varolan insan davranışlarının, kaynağı belirlenmiş ve uyulması zorunlu kılınan norm ve kuralların düzenlenmesi ile ilgilidir. İçli'nin de belirttiği gibi:

Her toplum, hatta her sosyal organizasyon, kendisinin işleyişini sağlayan ve devamını koruyan bazı norm ve kurallar vasıtasıyla toplumun kendi üyelerinin davranışlarını yönlendirmeye çalışır. Bu normlar, örf, adet ve gelenek gibi kültürel yapının unsurları olabileceği gibi, belirli bir siyasi iktidar tarafından hazırlanan yazılı hukuk kuralları olabilir (İçli, 1998; XI).

Dolayısıyla toplumun işleyişi, yine toplumun kendi bireylerinin oluşturduğu kültürel yapı unsurları ya da belli bir otorite tarafından hazırlanan ve pratikte de uygulanan kural ve normlar vasıtasıyla gerçekleştirilir.

Hemen hemen tüm toplumlarda görülen suç olgusu, özellikle günümüz kent yaşamı içinde değerlendirildiğinde, kentsel düzenlemelerin işlerliği, bunların devamlılığının sağlanması açısından son derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda, hem toplumsal düzenin devamı ve kentsel yapının sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için hem de suçun engellenebilir ve kontrol edilebilir düzeye indirgemek için kent yaşamında hukukun (formel kurallar) rolü çok fazladır.

Bu açıdan kentler, büyük bir nüfus yoğunluğunu içinde barındırmaktadırlar. Bu durum ise, toplumsal yapının ve toplumsal ilişkilerin karmaşıklaşmasına ve yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kentsel yaşamda, büyük insan gruplarının bir düzen içinde yaşayabilmesi için, kentte yaşayan toplum bireylerinin tamamının kabul

edip, uymak zorunda olduğu hukuk kurallarını gerekli kılmıştır. Bu bakımdan belli bir siyasi otorite tarafından meşrulaştırılan ve uygulanan hukuk kurallarının, özellikle kent merkezlerinde toplumsal düzenliliğin etkin bir şekilde işleyebilmesi için, *yapılması ve yapılmaması* istenen eylemler ve davranışlar biçiminde kanunlara dönüşmesi söz konusudur.

Bu açıklamalar ışığında suç kavramı şöyle tanımlanabilir: “Yasa tarafından bir şekilde öngörölmüş ve genellikle hukuki, üstün bir otorite tarafından cezalandırılan tüm eylemler olarak tanımlanabilir” (Picca, 1995:16).

Dolayısıyla toplumsal yaşamın, bir düzen içinde devamlılığının sağlanabilmesi için, yazılı hukuk kurallarıyla belirlenen ve toplumsal yapıya aykırı her türlü davranış ve eylemler suç olarak tanımlanabilir.

Ceza Kanununa uygun tanımına göre ise suç; ceza kanunu tarafından yasaklanan davranışlar bütünüdür. Dolayısıyla suç denilince akla ilk önce “ yasaklanan ve cezalandırılan ” davranışlar gelir (Demirbaş, 2001).

Suç olgusu hakkındaki tanımlamalardan farklı bir noktaya temas eden Hans Von Hentig (Picca,1995:28), Suçun tanımlanması ve neyin suç olduğu soruları, toplumdaki çoğunluğun düşüncesi ve onayıyla gerçekleştiğini dile getirir.

Hentig’in, suçun meydana gelişi ve neyin suç olduğu hakkındaki görüşlerinden yola çıkıldığında; öncelikle suç olgusunun, toplumsal bir olgu olduğu ve toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilmesi gerekliliği ortaya çıkar. Ayrıca yine bu tanımlamadan suç olgusunun temelinde toplumsal vicdanın ve toplumsal tatminin yattığı düşüncesi çıkarılabilir.

Bu bağlamda suç olgusunun tanımlanması ve toplumsal bir düzen için suçun engellenmesi amacı, formel hukuk kuralları tarafından gerçekleştirilir. Dolayısıyla,

karmaşık bir olgu olan suç kavramı, hukuki boyuta taşınarak anlam kazanmakta ve belirsizlikten kurtulmaktadır.

Suç olgusunun sosyolojik açıdan bir değerlendirilmesinin yapılabilmesi için yalnızca; suçun “kanuna karşı yapılan her türlü eylem” olarak tanımlanması yeterli gözükmemektedir. Bu bakımdan suç kavramının daha belirgin bir hale getirilebilmesi için başka kavramların da açıklanması gerekmektedir.

Bu kavram çiftlerinden biri olan “sapma” ve “sapmış” kavramları, suçun belirgin hale getirilmesinde önem arz etmektedir.

“Sapma davranışı, toplumda kültürün belirlediği örf, adet, gelenek, görenek, ve hukuk kurallarına uymayan davranışlardır” (İçli,1998:1).

İçli'nin bu tanımına göre her suç, bir sapmadır. Ancak her sapma, bir suç değildir. Çünkü sapma, daha geniş bir kategori olduğu için suçu da kapsayacak niteliktedir. Bu açıdan suç, sapmaya göre daha sınırlı ve bir alt kategoridir. Örneğin, hukuk kurallarının ihlali bir sapma davranışı ve aynı zamanda bir suç iken; buna karşın örf ve adetlerin ihlali sapma davranışını temsil eder fakat bir suç değildir. Örf, adet ve gelenekler gibi kültürün getirdiği formlar, ancak yazılı hukuk kuralları haline dönüştüğü zaman suç kavramı şekillenir.

Sapkın ya da sapmış davranışlar bu çerçevede değerlendirildiğinde, Picca (1995:15) da buna benzer tanımlamadan yola çıkarak “sapmış” ve “sapkın” kavramlarını açıklamıştır. Ona göre sapkın ya da sapmış: Davranışları, tutumları ve görüşleriyle ait olduğu ve bunun sonucu olarak da tarafından yargılanacağı grubu belirleyen modellerden ve kurallardan uzaklaşan kişidir. Yine burada da, belirli bir toplumun oluşturduğu modeller ve kuralların dışında hareket eden toplumun bireyleri, sapmış ya da sapkın olarak

değerlendirilmektedir. Siegel ise sapma ve suç arasındaki ilişkiyi şu şekilde değerlendirmektedir:

Sapma ve suç kavramları, sıklıkla beraber görülmekle birlikte, tüm suçlar sapma özelliği gösterirken tüm sapmalar, suç niteliği taşımamaktadır. Bu bağlamda, suç kapsamına giren her eylem aynı zamanda sapma davranışına neden olmakta; fakat her sapma davranışı, suç sayılmamaktadır. Örneğin bir çok Avrupa ve Amerikan ülkelerinde yasalarda yasaklandığı halde uyuşturucu madde kullanımı son derece yüksektir. Bu nedenle tüm suçların, toplumun kurallarına aykırı olduğunu kabul etmek yanıltıcıdır (Siegel,1989).

Siegel'in bu yaklaşımı, Hentig' in düşünceleri ile paralellik göstermektedir.

Siegel, suçlu davranışı, toplum için bir sapma olarak belirlerken her sapma davranışının da suç sayılamayacağını göstermeye çalışır. Hentig de buna benzer olarak, bir davranışın suç sayılıp sayılamayacağı toplumun çoğunluğunun kabulüne bağlı olduğunu belirtmeye çalışır. Kısaca belirtmek gerekirse; neyin suç olacağı ve sapma davranışın nasıl suça dönüşeceği, toplumun çoğunluğunun benimseyip benimsememesine bağlıdır. Uyuşturucu kullanımı ve üretimi, silah kaçakçılığı, gettolardaki mafya davranışları genel olarak toplum içinde sapma davranışları iken; bu sapma davranışları, toplumun büyük çoğunluğuna yansması ve bunları benimsemesi, o davranışın toplum için suç sayılmasını engelleyebilir. Dolayısıyla bu davranışlar, toplum için normal davranışlar olarak nitelendirilebilir. Bütün bu açıklamalara dayanarak şu değerlendirme yapılabilir:

Suç olgusu, aynı zamanda bir sapma davranışdır. Ancak her sapma davranışının suç kavramı çerçevesinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, sapma davranışının toplumun geneline yansmasıyla ilişkilidir. Dolayısıyla bir toplumda suç sayılan davranışlar, başka bir toplum için suç olarak değerlendirilmeyebilir.

Suç kavramını açıklayıcı ve belirginleştirici kavram çiftlerinden birisi de *cürüm* ve *kabahatlerdir*.

Cürüm ve kabahat kavramları, suçun türü ve şiddeti açısından sınıflandırılmasında son derece önemlidir. Bu anlamda suç olgusu, “cürüm ve kabahat“ olarak iki şekilde değerlendirilmektedir.

Cürüm; bir görüşe göre, bireylerin veya toplumun güvenliğine saldırı niteliği taşıyan eylemlerdir. Kabahatler ise, kamunun iyiliğini ve gelişmesini sağlamaya yönelik oluşturulan kanunları ihlal eden, daha doğrusu yasak edildikleri için suç sayılan eylemlerdir (Alacakaptan, 1975:25; Demirbaş, 2001: 12).

Buradan da anlaşılacağı gibi cürüm ve kabahatlerin temel ayrımı, topluma verdiği zararın şiddetine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla bu kavram çiftlerinden cürüm; toplumun varlığı ve devamı açısından; daha şiddetli zararı daha ağır olan suçlar kapsamına girmektedir.

Suç olgusu, zaman içinde değişmeye ya da farklılaşmaya başlamıştır ve hatta belirli bir zamanda toplumun belirli bir suça tepkisi, süreç içinde değişmiştir.

Antik toplumlardan itibaren 1900’lü yılların başlarına kadarki modern olmayan, geleneksel toplumlarda suçlunun eylemi bir dini buyruğun, bir ahlaki ilkenin ihlali ya da toplumsal bir grubun yasaının çiğnenmesi olarak ele alınmaktaydı. Dolayısıyla topluluğun bütününe bireyinden daha önemli sayılan geleneksel toplumlarda, bu ihlale karşı toplumun verdiği tepki çok daha sert ve hoyratçadır. Ayrıca normlar, genelde bir dini kurala bağlı olduğundan çok daha emredicidirler. Buna göre suça yöneltilen kitlesel kınama çok şiddetlidir (Picca,1995:7).

Buna karşılık sanayileşmiş ve modern toplumların çoğunda artık ceza hukuku, dinden ayrıdır ve suçlunun eylemi öncelikle yasaya karşı gelişir. Bu noktada, akli dayanaklarla oluşturulmuş toplumsal hukuk kuralları ve bunların toplumsal yaptırımları, topluluğun tümüne dayatılmış durumdadır.

Bu noktada geleneksel ve modern toplumlarda suçun ele alınış biçimiyle suçla karşı verilen tepkiler, zamanla farklılaşmış ancak ortaya çıkış biçimi olan “varolan toplumsal düzene ve kurallara uymama ve düzene aykırı karşı davranışlarda bulunma” durumu sürekli aynı kalmıştır.

Geleneksel ve modern toplumlar arasındaki suçun ele alınış biçimi farklılıkları kısaca belirtildikten sonra, tarihsel süreç içinde, düşünürler de suçu değişik yönlerden ele almışlardır.

Genel olarak Eski Yunan düşünürleri, suçun nedenleri üzerinde yoğunlaşmışlardır. Platon; suçluda, bir zevk arayışı, akıl hastası olmuş insanın aptallığını ve ihtirasını görmüştür. Platon, suçun üç kaynağı olarak ihtirası (istek, arzu, kıskançlık ve öfke), zevk arayışı ve cahilliği belirlemiştir. Aristo ise insanların eğiliminden ve çevre faktörlerinden dolayı suçlu olduklarını belirlemiştir. Ayrıca Aristo, yoksulluğun ihtilallere ve suça neden olduğunu ileri sürmüştür. Bir başka düşünür ve tıp adamı olan Hipokrat için suçlu, akıl hastasıydı.

Ortaçağda Thomas von Aquin; insan ihtiraslarında suçlarının çoğunun kökenini görmekle beraber yoksulluğun da suça neden olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca Luther, T. Moore, Calvin, Voltaire gibi ünlü düşünürler ise daha çok suçun ekonomik kaynaklı olduğu konusunda birleşmişlerdir (Demirbaş, 2001:53).

Buradan da görülebileceği gibi düşünürler, suçun kaynağı konusunda daha çok ekonomik ve toplumsal süreçlerin ağırlıklı olduğu konusunda birleşmişlerdir. Bunun dışında suçun, “akıl hastalığı” gibi bireysel ve ruhsal nedenlere de dayandırıldığı görülmektedir.

Suçun oluşum nedenlerinin toplumsal boyutuyla ilgili sistemli çalışmalar öncelikle Durkheim tarafından yapılmıştır. Durkheim’e göre suç; Bir eylem, kitlesel

bilincin güçlü ve belirlenmiş yaşayış biçimlerine saldırıda bulunulduğunda suç özelliği taşır. Bu da demektir ki; bireylerin suçlu olmasını, suçun kendi nesnel özellikleri değil; toplumun ona yüklediği yargılar belirler (Picca,1995:13).

Durkheim'ın bu açıklamalarına dayanarak, suç büyük ölçüde toplumsal bir kavram olmakla beraber aynı zamanda suçun, toplumun yapısına bağlı olarak değişen göreceli bir kavram olduğu anlaşılabilir. Dolayısıyla bir eylemin suç olup olmayacağı düşüncesinin, toplumlara ve belirli tarihsel süreçlere bağlı olarak değiştiği ileri sürülebilir. Bu açıdan bakıldığında suçun, bütün toplumlar için geçerli olabilecek genel bir tanımını yapmak gerçekten zordur. Ancak genel olarak suçun değişmeyen temel niteliği, toplumsal düzenin işleyişini bozucu, yıpratıcı bir yapıda olmasıdır. Bunun yanında suç, her toplumda görülen ve bu açıdan da evrensel bir nitelik kazanan önemli bir olgudur. Suçun göreceli olan tarafı; suçun yapısı, şiddeti ve genel nitelikleridir. Örneğin, bundan yaklaşık 20 yıl önce “internet suçları”ndan bahsetmek imkansızken günümüz dünyasında teknolojinin gelişimiyle beraber bu suç türü de suç literatürü içine yerleşmiştir.

Bütün bunların yanı sıra toplumsal ilişkilerin yapısı karmaşıklaşıp yoğunluğu arttıkça buna bağlı olarak suçun oranı, şiddeti ve türlerinde de artışlar meydana gelmektedir. Ayrıca suçun niteliğinin çeşitlenmesi ve yoğunluğunun artması belirli tarihsel süreç içerisinde toplumların kentsel yapılarının farklılaşmasıyla yakından ilişkilidir. Böylece şu durum gerçekçi bir şekilde ifade edilebilir: *Kentlerin kentleşme yoğunluğunun artması aynı zamanda suçluluğu da beraberinde getirmektedir.*

Dolayısıyla günümüz kentleri, özellikle çarpık ve sağlıksız kentleşen az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler genel olarak suçluluğa açık konumda bulunmaktadır. Ancak suç olgusunun her toplumda görüldüğü varsayımından hareket edildiğinde, sadece

az gelişmiş toplumlar değil aynı zamanda gelişmiş modern toplumlar da suçla karşı karşıyadır.

Suçla mücadele etme ve suçluların rehabilitasyonu açısından gelişmiş ülkeler; bu soruna karşı akılcı ve köklü çözümler bulabilmektedir ve aynı zamanda bu toplumlar suçu, toplumsal değişme sürecinde temel aksaklıkların bir aynası olarak değerlendirmektedir. Fakat az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler için suç sadece yok edilmesi gereken bozucu bir etken olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla bu toplumlarda suçla mücadele, plansız ve sağlıksız şekillerde yapılmaktadır. Suçun nedenlerine inilmeden, suça karşı gerçekçi çözümler bulunmadan yapılan her tür yaklaşım, bu toplumlar için kronik bir hastalık olmasına neden olacaktır.

Bütün bu anlatılanlardan sonra, suç olgusunun oluşum nedenlerine bakılacak olunursa, şunları söylemek olanaklıdır:

Öncelikle, suçun nedenleri gerçekten çok çeşitlidir. Dolayısıyla suç olgusunu tek bir faktörle açıklamaya çalışmak neredeyse imkansızdır. Fiziki çevrenin, psikolojik, sosyal ve ekonomik faktörlerin ve hatta siyasal iktidarların suç meydana gelmesinde etkisi son derece fazladır. Bu faktörler, birbirlerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemekte ve bunun bir sonucu olarak da suçlu davranışı ortaya çıkmaktadır.

Ancak çalışmanın sınırlandırılması gereği suçun daha çok sosyolojik boyutu ele alınacaktır. Ele alınmaya çalışılacak bu konunun alt kategorisi olarak da, suçun sosyo-ekonomik ve sosyo kültürel sebepleri irdelenecektir.

Başta, bir toplumun genel anlamda yaşadığı sosyal, kültürel ve ekonomik değişme, beraberinde toplumsal ve kültürel boşluğun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu boşluğu, toplumlar, dengeli bir şekilde dolduramadığı takdirde toplumun temel yapılarında bir çok çatışmalar oluşmaktadır. Böylece toplumun hemen

hemen tüm bireyleri, potansiyel olarak suç failleri haline dönüşebileceklerdir (Demirbaş,2001).

Bu bağlamda toplumsal ve kültürel değişme dengeli, yavaş bir derecede gerçekleştiğinde toplumda meydana gelebilecek kültürel ve sosyal boşluk daha az ve doldurulabilir durumda olacaktır. Dolayısıyla bu tip toplum, genel olarak sürekli bir denge haline olacaktır. Ancak ani ve dengesiz bir sosyal değişim yaşayan toplumlarda sözü edilen kültürel ve sosyal boşluk ve çatışma, daha fazla olmakta ve böylece değişime karşı olan direnç de artmaktadır.

Örneğin modern, batı toplumlarında sanayileşme olgusu, kentleşme olgusunun bir nedeni olarak karşımıza çıkmakta ve böylece kentleşme denilen, kentlere doğru meydana gelen toplumsal-ekonomik değişimin sonuçlarını karşılayabilecek bir durumda olmaktadır. Oysa gelişmekte olan ve az gelişmiş toplumlar, kentsel değişmeyi sanayileşme olgusundan önce yaşadıklarından, bu değişimin yol açtığı sonuçların tam olarak tespit edilip uygulanamamasına yol açmaktadır. Dolayısıyla bu toplumlarda değişim, çok yoğun, dengesiz bir şekilde yaşandığından meydana gelen kültürel ve sosyal boşluk da büyük olmaktadır. Bu durum toplumun bireylerini olumsuz yönde etkilemekte ve toplumda bir takım anomik değerlerin oluşmasına yol açmaktadır.

Bu bakımdan, ani ve hızlı sosyal değişim ve bunun sonucu olan çarpık ve düzensiz kentleşme, bütün az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerinin temel sorunudur. Çarpık ve sağlıksız kentleşmeyle beraber başta iç göç, işsizlik, sağlık, barınma ve eğitim gibi alt yapı problemlerinin yanı sıra bir çok problemlerin meydana gelmesine neden olmaktadır.

Kent yaşamında varolan bu sorunlar, özellikle maddi ve manevi umutlarla kente göç eden ailelerin beklentilerini olumsuz yönde etkilemekte ve aile kent yaşamına uyum

sağlamakta zorluk çekerek kültürel, ekonomik ve sosyal değerler anlamında çözülmeye uğramaktadır.

Bununla ilgili olarak Picca şu açıklamayı yapmaktadır: Özellikle göç eden yeni kentlilerde, marjinalleşme kaynağı olan psiko-kültürel uyumsuzluk şekillerinin gelişmesi ve normların zayıflaması sonucu her türlü sapkınlığa belli bir itibarın verilmesi, suçun oluşmasına neden olmaktadır (Picca, 1995:18).

Buna göre, suçun yoğunluğunun artması çarpık, düzensiz kentleşme ile doğru orantılıdır. Kentleşme yapısı ne kadar düzensiz ve sağlıksız olursa, suç yoğunluğu da o derecede artmaktadır. Bu hususta Demirbaş şu tespitlerde bulunmaktadır:

Üretim sistemindeki büyük değişimler, ekonomik üretimin tarımdan endüstriye geçişine neden olmakta; dolayısıyla bu durum, kentlerde sosyal yaşamı ve bunun sonucunda kültürel yaşamı da değiştirdi. Büyük kentlere, kırdan göç başladı. Çok fazla miktarda olan bu göç, beraberinde dengesiz, sağlıksız, heterojen bir toplumsal yapı meydana getirdi ki bunun akabinde, kentlerde suç olgusu vazgeçilmez bir öneme sahip oldu (Demirbaş,2001)

Bütün bunlar toparlanacak olursa şunları söyleyebiliriz:

Genel anlamda toplumsal değişim süreci, toplumda çoğu zaman bir dirençle karşılaşmıştır. Bu direnç, sistemli bir şekilde yumuşatıldığında toplumsal değişim sonrasındaki sosyal ilişkilerde bir denge halinin yaşanmasında etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla toplumsal değişim o toplum için sağlam bir temele oturmaktadır. Sağlam bir temele oturtulamayan ve tam olarak benimsenmemiş toplumsal değişim, beraberinde karmaşık, düzensiz ve sağlıksız bir toplumsal yapıyı meydana getirmesi muhtemeldir.

Dolayısıyla suçun meydana gelmesi üzerinde öncelikle kentlerin fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısının etkili olduğu söylenebilir.

Ani ve hızlı kentleşme ve bunun akabinde gerçekleşen göçle; işsizlik, barınma, sağlık, eğitim ve bir takım kentsel alt yapı sorunları meydana getirmiştir. Gerek kente göç eden ailelerin gerekse de kentte yaşayan bireylerin, kent içinde varolan sosyo-kültürel ve ekonomik ilişkilerinin sağlıklı bir boyutta gelişmesi ve şekillenmesi, toplumun bireylerinin suç olgusuyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

Ayrıca toplumu yöneten siyasi iktidarların (sivil yönetim, ordu vs.), toplumsal düzenin sürdürmek maksadıyla katı, baskıcı, totaliter uygulamaları da, toplumda suçun meydana gelmesinde etkili olabilmektedir.

Örneğin Türkiye’de, toplumsal değişim sürecinde, iktidarların, varolan toplumsal düzeni kendi istedikleri yönde devamını sağlamak için, totaliter ve baskıcı uygulamaları sonucu toplumun bireylerini çatışma ortamına sürükleyerek, toplumu suçla karşı karşıya bırakmıştır. Dolayısıyla 1950’li yıllardan 1980’e kadar her 10 senede bir darbe deneyimlerinin yaşanması Türkiye’de toplumsal değişimin ardındaki hedeflenen toplumsal düzene tam olarak erişilemediğinin ve bu değişimlerin tam olarak özümsemediğinin açık bir kanıtıdır.

Tüm bunlarla birlikte şunu tekrar önemle belirtmek gerekir ki, suçun meydana gelmesinde birçok faktör etkili olmaktadır. Bu faktörlerin her biri, tek başına etkili olabildiği gibi, diğer faktörlerle bir araya gelerek suçu dolaylı yada dolaysız bir şekilde meydana getirebilmektedir.

Ayrıca bunların dışında suç kavramının belirgin kılınabilmesi için, suç olgusunun tamamlayıcısı olan *ceza* kavramının da açıklanması gerekmektedir.

Kelime anlamı olarak ceza, yasalarda belirtilen kurallara uymama sonucu yine yasayla belirlenen, toplumun adına bu yetkiyi devlet, kendisinin oluşturduğu cezai sistemler

denen kurumlar (polis, mahkemeler, cezaevi gibi yargılama toplulukları) vasıtasıyla gerçekleştiren, denetlenen bir yasal yaptırımdır (İçli, 1998).

Bu bağlamda ceza kavramı; suç'tan sonra gelen ve devletin, kendisine ya da bireye yapılan bu eylemi yine halk adına gerçekleştirdiği bir yaptırım olarak karşımıza çıkar.Ceza olgusuna, neredeyse bütün toplumbilimcilerin katılabileceği ortak bir tanımı, Picca yapmıştır. Ona göre ;

Suç, sosyal toplulukta bir huzursuzluk yarattığı oranda, bu topluluktan tepki görür. Bu tepki, bir şekilde suçun meydana getirdiği huzursuzluğu derecelendiren ceza ile ifade edilir. Toplumda bozulmuş dengeyi ve huzuru tekrar sağlamayı ve aynı zamanda toplumsal vicdanı tatmin etmeyi amaçlar. Kısaca ceza; toplumun suç karşısındaki tepkisi olarak tanımlanabilir (Picca, 1995:18)

Yine suçun tarihsel gelişiminde olduğu gibi suç sonrası bireye verilen bu cezai yaptırımın şiddeti, niteliği de belirli tarihsel süreç içinde değişim göstermiştir. Özellikle Ortaçağ'daki toplumlarda suça karşı verilen cezalar, daha çok tanrısal kaynaklı olup verilen cezanın şiddeti de çok ağır bir şekilde gerçekleşmektedir. Burada, verilen cezanın işlevi, tıpkı modern toplumlarda olduğu gibi varolan toplumsal düzenin yeniden devamını sağlamaktır. Modern toplumlarda verilen cezanın temel nitelikleri, daha çok formel hukuk kurallarıyla belirlenmiştir. Ayrıca bireye verilen cezalar, daha insani bir niteliğe sahiptir. Örneğin Batı toplumlarında bireye verilen ölüm cezaları, artık ortadan kaldırılarak daha insancıl boyutlara indirgenmiştir (Foucault, 2000).

Sonuç olarak suç olgusu, bütün toplumlarda görülmektedir. Toplumların siyasi, ekonomik, kültürel değişimlerine paralel olarak suç olgusu nitelik ve niceliksel olarak değişmektedir. Ancak suçun ontolojik olarak varlığı tüm toplumlar için geçerlidir.

Suçun meydana geliş nedenleri, birbirini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen bir çok faktörle açıklanabilir. Suç olgusunu sosyolojik açıdan ele alındığında,

toplumların yaşadığı ani ve hızlı değişim en çok kent yaşamını etkilemektedir. Bu ani ve hızlı toplumsal değişim genel olarak kent ve üyelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Kentin bu değişimlerden olumsuz yönde etkilenmesi, kentin yapısının çarpık ve sağlıksız gelişmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla bu durum, bir takım sosyal, ekonomik ve kültürel sorunları beraberinde getirmekte ve toplumda yaşayan bireyleri suçla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu bağlamda suç olgusunun açıklanmasında, kentleşme- suç ilişkisi kilit bir noktaya sahiptir.

Diğer yandan suçun bir sonucu olarak ceza olgusu, toplum bireylerinin suça ve suçluya karşı bir tepkisi olarak karşımıza çıkar. Toplumsal düzenin devamı, toplum huzurunun yeniden sağlanması ve ayrıca toplumsal vicdanın tatmini amacıyla ceza; suçun önlenmesinde toplumun en büyük silahıdır.

I.3 GENÇ VE GENÇLİK

Genç ve gençlik kavramları, pek çok açıdan önemli olan ve üzerinde durulması gereken bir konuyu oluşturur. Genç, insan yaşamının gençlik adı verilen bir dönemde bulunan, belirli özelliklere sahip bir bireyi ifade eder. Genci anlamak için öncelikle bu dönemi yani “ gençlik dönemi”ni bilmek gereklidir.

Gençlik dönemi, insanın fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişmesinin yanı sıra kişiliğinin oluşmasında da önemli bir dönem olarak ortaya çıkar. Ancak, “gençlik” in ya da “ gençlik dönemi”nin yalnızca tek bir faktörle açıklanmaya çalışılması, bu kavram çiftinin gerçeklikten uzaklaşmasına neden olabilecektir. Çünkü genç bireyin gelişmesinde yalnızca biyolojik ve fiziksel faktörler değil bunların yanında psikolojik ve sosyolojik bir çok faktörlerin etkili olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bu faktörlerin bütünü, gencin gelişmesinde belirli oranlarda etkili olmaktadır.

Gençlik kavramının tanımındaki çok yönlülüğün yanı sıra, gençliğin bir dönem olarak ele alınması, bu dönemin belirli yaş dilimlerine göre sınıflandırılması gereğini doğurmaktadır.

Gençlik dönemini belirli yaş dilimleri içinde ele almak, istatistiksel açıdan kolaylık sağlasa da; gençliğin yaş sınıflaması belirlemek konusunda bir uzlaşmanın olmadığı görülmektedir. Bazı kaynaklarda 15-24 yaşlar arası gençlik dönemi olarak ele alınırken (Tanilli, 1994:118; Güler,2002:56), bazı kaynaklarda (Yörükoğlu,1993; Güler, 2002:56), 12-24 yaş arası, gençlik dönemi olarak kabul edilmektedir.

Genel olarak gençlik dönemi tanımlanmaya çalışıldığında, insan hayatının belli bir sürecini ifade eden, biyolojik, psikolojik ve sosyal bir çok faktörün bireyi etkilediği ve ayrıca bireyin çocukluk evresinden yetişkinlik evresine geçtiği bir ara dönem olarak ifade edilir. Bu tanımlamaya göre genç ise; belirtilen bu dönemi yaşamak durumunda olan, yaşayan ve bu dönemin bütün niteliklerini ve sorunlarını üzerinde hisseden bireyi ifade eder.

Demografik açıdan gençlik tanımlaması ülkeden ülkeye farklılıklar gösterdiği gibi aynı zamanda bir ülkede siyasal, sosyal ve ekonomik değişimlere bağlı olarak da gençlik kavramının tanımında değişikliklerin ortaya çıktığı görülmektedir.

Örneğin, Türkiye’de özellikle 1950’lerden itibaren uygulanan Planlı Kalkınma Politikaları’nda gençlik yaş sınıflaması yapılmaya başlanmış ve ilerleyen yıllarda da bu sınıflamalardaki yaş kategorilerinde değişiklikler olmuştur. En son yapılan planlarda, 15-24 yaşları arasındaki bireyler Türkiye’de “genç” olarak kabul edilmektedir (Bayhan, 1997).

Daha önce de belirtildiği üzere gençliğin özünde biyolojik temeller olmasının yanı sıra genç, başta aile olmak üzere bir çok toplumsal ilişki sürecine girmesinden dolayı bu dönem ayrıca toplumsal bir nitelik kazanmaktadır.

Bu açıklamalardan yola çıkarak; “gençlik, özünde biyolojik bir kavramdır. Yaşamın belli bir dönemini içerir. Bu biyolojik gerçek, bütün canlılar için geçerlidir.” (Gökçe, 1984:4; Güler,2002:57) diyen Gökçe, gençlik döneminin beden gelişimi, sosyal gelişim ve ekonomik olanakların etkileşim içinde olduğunu vurgulayarak gençliği, “bireyi, sosyal olgunluğa hazırlayan geçiş dönemi” olarak tanımlamaktadır.

Ayrıca gençlik dönemi, bireyin yaşamının en önemli ve kritik bir evresi olan “ergenlik dönemi”ni de kapsamaktadır. Ergenlik döneminin en önemli özellikleri olarak, bireyde bir takım fizyolojik, biyolojik ve psiko-sosyal değişimlerin olduğu ve bireyin bu dönemi bir takım çatışmalarla yaşaması sayılabilir.

Ancak ergenlik dönemini de içine alan, insanların yaşamında bağımlı çocukluktan, bağımsız yetişkinliğe ve sorumluluk sahibi olmaya geçişi belirten bir aşama olan gençlik, yalnızca bir biyo-psikolojik kategori değil, ayırt edici bir sosyal-tarihsel kategoriye de temsil eder. (Steletov,1997:60; Güler,2002: 5)

Gençlik üzerine çalışmalar yapan Steletov (1997), bu tanımla gençliğin toplumsallaşma ve sorumlu birey olmaya yönelik bir kategori olduğunu vurgulamıştır.

Gençlik konusunda önemli çalışmaları bulunan Berkay, gençliği toplumsal açıdan şöyle değerlendirmektedir:

Toplumsal açıdan genç birey ya da bütünüyle gençlik; içinde dünyaya geldiği, yetiştiği, eğitilmekte olduğu sosyal bünyeyi ve o bünyeye ait temel özellikleri hem koruyacak hem de çağın gereklerine göre zenginleştirip geliştirerek kendisinden sonra geleceklere aktaracak bir sosyal potansiyeldir (Berkay,1985:2-3).

Berkay (1985), bu açıklamayla gençlik döneminde bireyin toplum içerisinde mutlu ve düzenli yaşamasını sağlayacak bir takım potansiyellere sahip olduğunu vurgulamakta ve buna bağlı olarak da gencin, kendisinde var olan potansiyelleri açığa çıkarmasının önemini ve gereğini belirtmektedir.

Gençlik dönemiyle ilgili bir başka tanımlamayı Özbay ve Öztürk yapmaktadır. Özbay ve Öztürk'e göre, gençlik dönemi, bireyin biyolojik ve duygusal süreçlerindeki değişikliklerle başlayan, cinsel ve psiko-sosyal gelişmesiyle devam eden, bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı ve belirlenmemiş, standart olmayan bir zamanda sona eren kronolojik bir dönemdir (Özbay ve Öztürk,1992:12).

Bu tanıma göre gençlik dönemi, öncelikle zamansal bağlamda ele alınmakta ayrıca bu dönemin temel niteliklerinin de daha çok sosyal-psikolojik gelişim süreciyle ilişkili olduğu vurgulanmaktadır.

Gençlik döneminin psiko-sosyal bir başka tanımı, Yörükoğlu yapmaktadır. Ona göre "gençlik, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan; gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. Ergenlikle başlayan hızlı büyüme, gençlik çağının sonunda bedensel, cinsel ve ruhsal olgunlukla biter (Yörükoğlu,1993:3; Güler,2002:63).

Gençlik Dönemi tanımlanmaya çalışıldıktan sonra, genç ve gençlik döneminin odak noktası olan bir takım belirleyici özelliklerinin belirlenmesinde fayda vardır.

Bu bağlamda UNESCO'nun bir yayınında, gençlik için şu ifadeler yer almaktadır: Genç, öğrenim yapan ve hayatını kazanmak için çalışmayan, kendisine ait bir barınacak konutu olmayan kişidir (UNESCO,1990:9-10).

UNESCO'nun belirttiği bu açıklamalardan yola çıkarak; küresel anlamda yoğun sosyo-ekonomik ve kentsel değişimler sonucu gençliğin bu belirtilen öz niteliklerinde bir takım değişimler yaşandığı gözlemlenmiştir. Özellikle modern, sanayileşmiş ve kentsel

kültürel yaşamı tam anlamıyla benimsemiş olan Avrupa ve Amerika'da yaşayan gençler sadece öğrenim yapan değil aynı zamanda çalışan ve kendine ait olan, barınabileceği bir mekana sahip olan bireylere dönüşmüşlerdir. On sekiz yaşından sonra genç, ailesiyle beraber yaşamaktan ve onlara bağımlı olarak yaşamaktan vazgeçip kendi öğrenimini, kendi yaşamını idame etmeye çalışan bilinçli, sorumlu bireyler haline dönüşmektedir.

Sözü edilen durumun tam tersine gelişmekte olan ya da daha az gelişmiş ülkelerde yaşayan gençlerin büyük bir çoğunluğu için UNESCO'nun gençlik tanımlamasının tersine bir durum söz konusudur. Bu gibi ülkelerde yaşayan genç; öğrenimlerini genel olarak sosyal ve ekonomik bir takım sebeplerle tamamlayamamış ya da tamamlamakta zorlanan; genel olarak çalışmak zorunda olan ve ailesi dışında kendisine ait barınabilecek bir mekanı olmayan ve ailesine bağımlı olan bireyler anlamına gelir.

Gençlik dönemi özellikleri hakkında bir başka yorum yapan Yörükoğlu da bu dönemin özelliklerini şöyle ifade etmektedir: Bir yandan öfkeler, kaygılar, çatışmalar dönemi; yanılgıların, bencilliğin, başkaldırmanın sık görüldüğü, bocalama, çelişkiler ve kararsızlık dönemi, diğer yandan da gençlik çağı hayallerin tutkuların, sıkı arkadaşlıkların, ilk sevgilerin yaşandığı, kendini kanıtlama, kendi kimliğini arayıp bulma çabalarının yoğunlaştığı dönemdir (Yörükoğlu, 1993:19-20; Güler,2002: 62).

Yörükoğlu'nun bu açıklamalarına dayanarak, genç birey, hem kendi içinde bio-fiziksel ve psiko-sosyal çalışmaların yaşandığı ergenlik dönemiyle hem de içinde yaşadığı sosyo-kültürel yapı arasındaki adaptasyon sorunlarıyla karşı karşıya olduğu söylenebilir.

Yörükoğlu'nun gençlik dönemi özelliklerinin belirtilmesinin yanı sıra, 2300 yıl önce Aristoteles'de, gençliğe yönelik bir takım özellikler belirlemiştir. Bunlardan bazıları şöyle ifade edilebilir:Gençler, çok değişkendirler, istekleri geçicidir. Tutkulu, huysuz ve

öfkelidirler. Sevgide ve nefrette aşırıya kaçarlar. Her şeyi bildiklerini sanır, onun için yanlışlarında sonuna dek direnirler (Bayhan, 1997:218).

Aristoteles, gençler hakkındaki bu yorumuyla genç bireyin kendi yapısında sosyal ve psikolojik yönden tutarsızlıklar ve dengesizliklerin mevcut olduğunu söylemektedir.

Sosyal değişim sürecinde genç, belirli tarihsel süreç içinde temel niteliklerinde değişmeler meydana gelmiş, dolayısıyla da genç tanımlamasında farklı bakış açıları geliştirilmiştir.

Sanayileşme öncesi geleneksel toplumlarda genç birey, gençlik dönemini çok çabuk, kısa sürede tamamlar. Bu tür toplumlarda, çocukluk sürecini tamamlayan birey, var olan sosyo-ekonomik duruma ve geleneğe göre gençliğe adımını atar. Sanayileşmemiş, geleneksel toplumlarda bireyin gençlik dönemi çok kısa bir sürede tamamlanır ve gençlik dönemini çok kısa bir sürede tamamlayan genç birey, yetişkinlik dönemine ani ve hızlı bir şekilde girerek yaşamını idame ettirmeye çalışır. Genç bu dönemde çok kısa süre içinde çalışma hayatına atılır ve gençten kendi yaşamını kurması beklenir.

Gelişmiş, sanayileşmiş modern toplumlarda genç bireyin, bir meslek sahibi olması ve beklediği statü ve rollere ulaşması geleneksel toplumlardaki gibi çok erken bir şekilde değil, daha ileri yıllara itilerek gençlik dönemi bir nevi uzamıştır. Bu döneme, modern toplumlarda *uzatılmış gençlik* adı verilmektedir (Berkay, 1985).

Berkay'ın gençlik dönemi açıklamalarına göre, Türkiye'deki gençliğin durumu, ülkenin sanayileşmesi, kentleşme yapısı ve sosyo-kültürel durumu açısından çok karmaşıktır. Yani bu ülke, gençlik döneminin temel nitelikleriyle ve gelişimsel özelliklerini; hem geleneksel, sanayi öncesi toplumsal yapıdan hem de modern, sanayileşmiş toplum yapısından almıştır. Dolayısıyla gençliğin durumu; gelişmiş ülkelerin

toplumsal-ekonomik yapısal özelliklerinin yansıtmasının yanı sıra bu yapı, içinde az gelişmiş, geleneksel ülkelerin temel özelliklerini içinde barındırmaktadır.

Buna göre Türkiye’de belli bir statü ve mesleki roller edinmek için üniversite tahsilini yapmak zorunda olan genç, eğitimini tamamladıktan sonra da işsizlikle karşı karşıya kalma olasılığı son derece yüksektir ya da gencin kurguladığı yaşam standartlarının çok altında yaşama olasılığı çok fazladır. İdealleri ve hayalleri olan genç; Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde; kurguladığı ideallerini ve hayallerini unutmak zorunda kalarak, yalnızca bazı temel ihtiyaçlarını karşılamak için karın tokluğuna çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu nedenlerden dolayı Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yaşayan genç, yaşadığı, maddi ve manevi imkansızlıklar ve tatminsizliklerden dolayı umutsuz, mutsuz ve karamsar bir ruh halinde içinde yaşamını sürdürmektedir.

Kısaca belirtmek gerekirse, Türkiye’deki gençliğin durumu ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısıyla çok yakın paralellikler göstermektedir. Bu değişkenler, gencin gelişim süreci içerisinde birbirleriyle sürekli etkileşim içindedir.

Gençlik kesimlerini, Türkiye çerçevesinde daha sistematik olarak dört ana kategoride toplamak mümkündür (Doğan; 1991: 569; Gürses, 1993:193):

1-Eğitim Sürecinde Bulunan Öğrenci Gençlik:

- A. Ortaöğretim Gençliği
- B. Yükseköğretim Gençliği

2-Örgün Öğretim Dışında Bulunan Okul Dışı Gençlik:

- A. Çalışan Gençlik
- B. Kırsal Alan Gençliği
- C. İşsiz Gençlik
- D. Asker ve Askerliğini Yapan Gençlik

E. Gecekondu Gençliği

3-Durumu Özellik Arz Eden Gençlik:

- A. Bedenen ve Zihnen Özürlü Gençlik
- B. Suçlu, Hükümlü ve Tutuklu Gençlik

4-Yurt Dışı Gençliği:

- A. İkinci Kuşak Gençlik
- B. Yurt Dışından Dönen Gençlik

Doğan'ın sınıflandırdığı gençlik kategorilerinden yararlanılarak bu çalışmanın konusu gereği “suçlu, hükümlü, tutuklu gençlik” kesimi vurgulanmaya çalışılacaktır. Bu gençlik kesimi, diğer bütün gençlik kategorilerindeki genci ilgilendirdiği için aslında bütün gençlik kategorileriyle yakından ilişkilidir.

Tüm bu açıklamalar ışığında araştırma için kullanılacak bir gençlik kavramı oluşturmak gerekirse bu konuda genel olarak şunlar söylenebilir:

Öncelikle gençlik, bir sosyal kategoridir. Genel olarak çoğu ülkede genç nüfus, genel nüfus oranına göre önemli bir paya sahiptir ve önemini giderek artırmaktadır. Gençlik kategorisi aynı zamanda bir yaş kategorisidir. Bu dönem belirli bir yaş kesimini yansıttığından diğer yaş kategorilerinden sosyal, psikolojik ve kültürel açılardan farklılıklar gösterir.

Gençlik kategorisi, araştırmacının zihninde bir varoluşa sahip olan; 15-24 yaşları arasında yer alan, çocukluktan yetişkinliğe doğru bir geçiş sürecini anlatan, bu geçiş sürecinin hızlı ve değişkenliğiyle nitelenen , biyolojik değişimin yoğun yaşandığı, sosyal ve kültürel davranış kalıplarının geliştiği ve olgunlaşmaya başladığı, psikolojik açıdan yoğun ve çatışmalı duyguların yaşandığı gerilimli bir dönemi ifade eder. Ayrıca gençlik

dönemindeki bireyler; genellikle okuyan ailesine bağımlı, toplumsallaşma ve yaşama hazırlanma açısından kritik bir kategori olarak karşımıza çıkar.

1.4 GENÇ SUÇLULUĞU

Genç suçluluğu, dünyada ve Türkiye’de henüz görece çok yeni bilinen ve araştırılan bir suçluluk türü olarak karşımıza çıkar. (Demirbaş:2001). Bu suçluluk türü, daha çok “çocuk suçluluğu” olgusuyla karşılaştırılmakta, genel olarak da çocuk suçluluğu olgusunun içinde tanımlanmaya çalışılmaktadır (İçli, 1998).

Örneğin Türkiye’deki suç araştırmaları ve suç istatistiklerine bakıldığında bu konuda ayrı bir kategorinin olmadığı görülmektedir. Yine yabancı literatürlerde de genç suçluluğuyla ilgili kategoriler tam olarak belirlenmemiştir. Bu olgu yeni yeni suç literatürlerine girmektedir.

Bu suçluluk kategorisi, suçun niteliğiyle ilgili değil daha çok suç eylemini gerçekleştiren bireylerin yaş değişkeni ile ilişkilidir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, (Demirbaş,2001; İçli,1998) bu yaş kategorisinin genellikle 15-24 ve 14-25 yaşlar arasında belirlendiği görülmektedir.

Dünyada özellikle son 15 yıldan beri, Türkiye’de ise son yıllarda önemli hale gelen genç suçluluğu olgusu, 14-25 yaşları arasındaki genç ve genç erişkinlerin suçluluğu anlamında kullanılmakta ve Almanya’da ise Genç Mahkemesi Kanunu’na (JGG) göre takip edilmektedir. Ancak Türkiye’de genç suçluluğunu takip edecek ve hüküm verecek belirgin bir yasa bulunmamaktadır. Türk Ceza Hukuku’na göre 11-18 yaşları arasındaki suçlular; “T.C.K. M. 53-54’te ve 07-11-1979 tarih ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin

kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'a (Ç.M.K.Y.U.K.) göre yargılanmaktadır" (Demirbaş,2001: 151-155).

Görüldüğü gibi Türkiye'de genç suçluluğuyla ilgili yasal düzenlemelerin son derece yetersiz olduğu ve bu suç kategorisinin, çocuk suçluluğu ve yetişkin suçluluğu açısından değerlendirildiği gözlemlenmektedir. Bu nedenle son derece önemli olan "genç suçluluğu" olgusuyla ilgili yapılacak bir takım araştırma ve yasal düzenlemeler, Türkiye'deki bu suçluluk türünün daha da belirginleşmesine açıklık getirecek; genç kategorisindeki suç işleyen bireylerin, daha adil, daha sistemli bir şekilde yargılanmasına olanak sağlayacak ve gelecekte suça karşı eğilimlerini azaltacak ıslah çalışmalarının yapılmasına ışık tutacaktır.

Ancak bütün bu söylenenlerin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için öncelikle genç suçluluğu olgusunun tanımlandığı yaş kategorisinin belirgin hale getirilmesi gerekliliği vardır. Daha önce belirtildiği gibi gençlik dönemi kimi kaynaklarda 15-24 yaşları arasında alınırken (Tanilli, 1994:118; Güler, 2002:58), kimi kaynaklarda (Atabek, 1990:18; Güler, 2002:58) 12-24 ya da 15-22 yaş arası gençlik dönemi olarak kabul edilmektedir.

Genç suçluluğu olgusu, Türkiye için ileriye dönük olarak çok önemli bir problem olma özelliği taşımaktadır. Çünkü Türkiye nüfusunun önemli bir çoğunluğunu, genç nüfus oluşturur. Yapılan en son nüfus sayımına göre (2000), 15-24 yaş grubu nüfusu toplam 11,311,973 kişidir. Bu rakam yine Türkiye genel nüfus sayımı toplamı olan 56,473,035 kişinin %20'sini oluşturmaktadır. Ayrıca yine 2000 yılı nüfus sayımında 0-14 yaş grubu oranı, genel nüfus oranının %35'i kadardır. Yani Türkiye nüfusunun %60'ına yakını 25 yaşın altındadır. Bu da gösteriyor ki, Türkiye gerçek anlamda genç nüfusa sahip olan bir ülkedir.

Buna göre önemli bir genç nüfusa sahip olan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için bu genç nüfus, toplumsal gelişme ve toplumsal değişme için itici bir güç olarak görünse de, çoğunlukla bu genç nüfus belirtilen ülkeler için birtakım çarpık ve düzensiz, siyasal, kentsel, organizasyonların içinde var olduğunda, gelişmeyi ve değişmeyi engelleyici, bozucu bir etkiye sahip olmakta ve hatta bu genç nüfus başta istihdam sorunuyla gündeme gelen işsizlik, sosyo-ekonomik tatsızlık, sağlık, eğitim sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Gelişmekte olan bu ülkeler, içinde barındırdığı bu problemler için çözümler getirmediği takdirde, genç nüfusu olumsuz etkileyip onların suçla karşı karşıya kalmasına neden olabilmektedir. Yapılan araştırmalar, gençlerin özellikle kent yaşamında diğer yaş kategorilerine göre çok daha fazla suç işlediğini göstermektedir (İçli, 1998).

Daha önce de vurgulandığı gibi genç suçluluğunu tanımlamada yaş faktörü oldukça önemli idi. Aslında yaş değişkeni sadece genç suçluluğu değil tüm suçlar açısından önemli bir değişkendir. Suçluluğun, yaş değişkeni ile ilişkisi göz önüne alındığında çok çarpıcı sonuçlar ortaya çıktığı görülür.

Genel olarak kayıtlı bireysel suçluluk yükünün 20'li yaşlarda yükselirken 25'li yaşlarda tepe noktasına ulaştığı görülmüş, 30-35 yaşlardan itibaren de hızla indiği belirlenmiştir. Suç istatistikleri ve bilinmeyen alan araştırmaları arasındaki karşılaştırmalı analizler, gerçekte en kuvvetli suç yükünün, aşağı yukarı 14 yaşlarından başlayıp 20'li yaşlara kadar gençlik yaşlarında bulunduğunu ortaya koymaktadır (Demirbaş,2001:150).

Bu durum bize gençlik döneminde işlenen suçların, genel suçluluk oranlarının büyük çoğunluğunu oluşturduğunu göstermektedir. Bu bakımdan genç suçluluğunun ilerleyen yıllarda suç literatürü içinde çok önemli bir yere sahip olabileceğini göstermektedir.

Türkiye’de ise DIE Adalet İstatistiklerine bakıldığında, 1990 yılında yapılan araştırmaya göre suç işleyenlerin yaklaşık % 38’i 15-25 yaşları arasında olduğu anlaşılmaktadır.

Ortaya çıkan bu sonuç, ABD ve bir çok Avrupa ülkeleri için de geçerlidir. 1987 yılı suç istatistiklerinde, ABD’de suç işleme nedeniyle yakalananların % 46.5’inin 25 yaşın altında olduğu tespit edilmiştir (İçli, 1998:225).

Tüm bu açıklamalardan şu önemli sonucu çıkarmak olanaklıdır: Medeni hale, ekonomik statüye, ırka cinsiyete, ve eğitim durumuna bakılmadan bile genç yaştaki bireyler daha sık ve daha çok suç işlemektedir. Genç suçluluğunun, günümüzde çok önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Gerek dünya genelinde gerekse de Türkiye’de bu olgu önemini giderek artırmaktadır. Genç suçluluğun önemini vurgulandıktan sonra genç suçluluğunun oluşmasında belirgin olan nedenlerin irdelenmesinde fayda vardır.

Genel olarak suç olgusu, her toplumda görülmektedir. Ancak suç olgusunun sistemli bir halde incelenmesi ve suçun tam olarak belirgin ve yoğun olarak ortaya çıkması, özellikle kapitalist ekonomik değişimlerin yaşandığı, modern, kentsel yaşamın geliştiği ve karmaşıklaştığı döneme rastlar.

Modernleşme, sanayileşme ve bunların doğal sonucu olarak ortaya çıkan kentleşmenin yoğun bir şekilde yaşanması büyük bir sosyal değişimi de beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda toplumsal değişime bağlı olarak da üretim ilişkileri de değişmiştir. Basit bir toplumsal ve ekonomik yaşamdan karmaşık, heterojen ilişkileri olan toplumsal yaşama geçildiğinde suç olgusunun *-bu değişimin zorunlu bir sonucu olarak-* çeşitlerinde ve yoğunluğunda bir artış ortaya çıktığı görülmektedir.

Türkiye açısından konu ele alındığında; toplumun özellikle son 30 yıllık döneminde kentleşme ve endüstrileşme hususundaki yapısal dönüşümlerini tam olarak

gerçekleştirememesi sonucu ortaya çıkan uyum sorunları ve sosyal problemler gençliği de etkileyerek genç suçluluğun oluşmasında belirleyici bir rol oynamaktadır.

Genç suçluluğunun ortaya çıkmasına neden olarak kentsel nüfusun ani ve düzensiz artışı, iç göç ve bunun sonucunda oluşan düzensiz ve çarpık kentleşme sayılabilir. İç göç sonucu köyden kente göç etmiş ailelerin geleneksel yapısı, kentsel yaşamın etkisiyle beraber çözülmeye başlayarak bozulma eğilimi göstermektedir. Kent yaşamındaki çekirdek aile yapısından farklı olarak, geleneksel ve modern aile yapısının arasına sıkışmış ve farklılaşmış bir aile yapısı ortaya çıkmaktadır. Buna göre aile yapısındaki bozucu unsurlar sonucu, ailenin çocukları üzerindeki denetim ve sorumluluğu da sosyo-ekonomik faktörler sonucu ortadan kalktığı gözlemlenmektedir.

İç göçle beraber, kentsel yaşam içinde birey için çok önemli bir yaşam merkezi ve desteği olan çekirdek aile yapısının sağlıklı bir şekilde oluşmaması, genci olumsuz yönde etkilemektedir. Böylece genç birey düzenli ve tutarlı bir aile yapısı içerisinde kendini ortaya koyamamakta ve düzensiz, çarpık bir sosyal gelişme süreci içerisine girmektedir. Yaşamı için son derece kritik olan ergenlik dönemini kendi içerisinde yaşamak zorunda olan ve bu dönemin bütün yükünü üzerine alan genç birey ve aynı zamanda yaşadığı ailesi sosyal ve ekonomik bütün yükü tüm ağırlığıyla üzerinde hissetmektedir. Bu problemlerin tamamının gence yansısıyla beraber gençte bir takım uyum sorunlarının, ekonomik davranışların olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bütün bu problemlerle baş başa kalan genç, bu sorunları çözmekte güçlük çekmekte ya da bu problemlerin çözümünde yanlış, yasal olmayan yollara başvurmaktadır. Böylece genç, potansiyel olarak suç faili durumuna düşmektedir (Bayhan, 1998).

Genç suçluluğun temel özelliği ve oluşum nedenleri; içinde bulunulan toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına bağlı olarak farklılık göstermektedir.

Örneğin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı son derece karmaşık olan toplumlarda gencin suç işleme nedenleri daha çok macera yaşama arayış içinde olma, farklı yaşantılar elde etme gibi ekonomik olmayan değişkenlerde yoğunlaşırken; sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı düşük ve az gelişmiş toplumlarda bu suç türünün nedeni daha çok ekonomik ve buna bağlı değişkenlerden kaynaklanmaktadır. Örneğin; hırsızlık, gasp, kaçakçılık, fuhuş, v.b. gibi.

Genç suçluluğu'na genel olarak bakıldığında, bu suçluluk türü günümüzde her toplumun sosyal bir problemi olduğu görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, genç suçluluğunun nedenleri farklı toplumlarda değişiklikler gösterirken bu suçluluk türünün oluşmasında etkili olabilecek bir takım ortak değişkenler de mevcuttur. Gencin sosyal yaşamı içinde mensubu olduğu aile yapısı, aile içi ilişkileri, eğitim ve meslek durumu, boş zamanlarını değerlendirme gibi değişkenler bütün toplumlarda genç suçluluğunu belirleyecek ortak değişkenlerden sadece bir kaçıdır.

Özellikle aile ile ilgili etmenler gencin suçlu davranışında bulunmasında etkilidir. Gencin, yaşadığı aile yapısı, tam olmayan aile, evlilik dışılığı ya da öksüzlüğü, ebeveynlerin ayrılığı, sosyo-ekonomik anlamda olumsuz durumları, mesleki ve işsizlik durumları, gencin kardeş sıralamasındaki yeri gibi etmenler genci şekillendirerek gencin, suç işlemesi üzerinde etkili olmaktadır (Demirbaş; 2001).

Sonuç olarak genç suçluluğu olgusu, diğer suç türleri kadar araştırılması gereken önemli bir konu olarak görünmektedir. Çünkü özellikle dünya genelindeki bir çok ülkede ve Türkiye'de nüfusun neredeyse yarısından fazlası genç nüfusa aittir. Ayrıca toplumsal değişim sürecinde çoğu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde işlenen suçların neredeyse yarısını gençler oluşturmaktadır. Özellikle kent yaşamı içinde varolan ekonomik ve sosyo-kültürel problemler, gencin kent yaşamını olumsuz yönde etkilemekte böylece bu

problemler genci suç ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu bakımdan zaman geçirmeden 15-25 yaş kategorisinde bulunan gençlerin suçluluğuna dair teorik ve uygulamalı çalışmaların yapılmasının gerekliliği vardır. Bu bağlamda gençleri suça iten nedenlerin derinlemesine incelenip bu suçluluk türünün ortadan kaldırılması bir toplumun geleceğinin sağlıklı bir şekilde yapılandırılmasında son derece önem arz etmektedir.

1.5. TÜRKİYE'DE KENTLEŞME VE SORUNLARI

Kentleşme olgusu özellikle 1800'lü yılların ortalarında gerçekleşen Sanayi Devrimiyle beraber hız kazanmıştır. Kentlerin özellikle sanayileşme ile beraber değiştiği ve kentlerin alan ve yapısının farklılaştığı gözlemlenmektedir. Buna bağlı olarak gelişmiş ülkeler, belirli bir aşama halinde; tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine geçmekte, dolayısıyla bu ülkeler için kentler yalnızca nüfusları bakımından şehirleşme ölçüsüne uygun düşmemekte, aynı zamanda bu kentlerin, nüfusuna yapması gereken hizmetlerde belirlenen ölçütlerin dengeli bir biçimde yapıldığı gözlemlenmektedir (İsbir, 1991: 23).

Buradan hareketle konu Türkiye bağlamında değerlendirildiğinde, Türkiye'nin öncelikle, gelişmekte olan bir ülke olduğunu vurgulamakta fayda vardır. Gelişmekte olan ülkelerin sanayileşmeye paralel kentleşme sıralamasını izlemeyerek tarımsal ekonomi tam olarak yerleşmeden doğrudan doğruya hizmet ekonomisine geçmeleri nedeniyle Türkiye de dahil gelişmekte olan ülkelerin tam olarak *sanayileşme* ile paralel olarak kentleşme süreci yaşadığını söylemek son derece güçtür. Bu sorunlu kentleşmenin ardında yatan temel öge, Türkiye'de sanayileşme ile kentleşme arasında bir uyum olmamasıdır. Tarihsel olarak büyük kentlerdeki nüfus, sanayide çalışan nüfustan daha hızlı büyümüştür (Yücel; 1969: 18; Sencer, 1979:82).

Çünkü Türkiye’de kentlere iç göçler vasıtasıyla gelen nüfus sanayileşme süreci çerçevesinde yaratılan iş alanlarının çok üstündedir. Dolayısıyla gelişmekte olan Türkiye’de özellikle kentlerdeki nüfus artış oranının gerçek şehirleşme ölçüsünden daha abartılı olduğu söylenebilir (İsbir, 1991).

Yine gelişmekte olan ülkelerdeki kentleşme niteliklerini belirlemeye çalışan İsbir’e göre; bu ülkelerde kişi başına düşen milli gelir azdır. Ayrıca yine bu ülkelerde tarıma dayalı insan gücü istihdamının kentlerde hakim olan sınai ve ticari istihdama eklenmesi söz konusudur. Dolayısıyla bu durum, gelişmekte olan bu ülkelerin başta kentsel ekonomik yaşam olmak üzere toplumsal ve kültürel yaşamın da olumsuz yönde etkilemekte ve bu durum emek- iş gücü sürecinde kentleşme organizasyonlarını olumsuz bir şekilde geliştirmektedir. Buna göre belirtilen ekonomik durum, bu ülkelerin kentlerin de başta işsizlik olmak üzere yoksulluk ve düşük gelirliliği gündeme getirmiştir (İsbir, 1991).

İsbir’in, gelişmekte olan ülkelerle ilgili çizdiği çerçeveyi Türkiye açısından değerlendirdiğimizde, Türkiye’nin kentleşme süreci ve kentleşme yapısının, genellikle tarıma dayalı ekonomik ilişkilerden, sosyal, ekonomik ve politik nedenlerle kentlere yoğun göçlerle kendisini gösteren; uzmanlık isteyen ticari ve sınai ekonomik ilişkilere plansız bir geçişle devam eden demografik bir değişim biçiminde olduğu görülmektedir. Bu durum, kentlerdeki emek-iş gücü sürecinde niteliksiz bir yığılmayı yani ucuz iş gücünü doğurmaktadır. Bu açıdan Türkiye’de, genel olarak kişi başına düşen milli gelir azdır.

Bütün bu açıklamalara bağlı olarak, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkelerin kentleşme hızı ve niteliğinin demokratik, ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan farklılıklar gösterdiği söyleyebiliriz.

Türkiye, daha önce de belirtildiği gibi gelişmekte ve bu niteliğiyle kentleşmesi arasında sıkı ilişkileri olduğu bir ülkedir. Türkiye'nin kentleşme yapısına bağlı olarak Kongar, aşağıdaki şu önemli tespiti yapar:

Türkiye'de kentleşme olgusu, ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısını biçimlendiren temel öğelerden birisidir. Yalnız, kentleşme olgusu tarımdaki gelişmelerin ve sanayileşmenin bir sonucu değil, tarımsal değişme sürecinin de bir göstergesidir. Ayrıca siyasal, toplumsal ve ekonomik yapı üzerinde kendine özgü etkileri vardır (Kongar, 1998:549)

Türkiye'nin önemli sosyologları arasında yer alan Kongar'ın açıklamaları dikkate alındığında Türkiye'nin kentleşme yapısının, gelişmiş ülkelerin kentleşme yapılarından farklı bir noktada olduğu söylenebilir. Ayrıca kentleşme sürecinde sosyal, siyasal, ekonomik bir çok etkenin birbiriyle farklı açılardan ilişkiye girerek farklı bir kentleşme yapısını meydana getirdiği anlaşılabilir. Bu bağlamda; Türkiye'de kentleşme süreci içinde, geleneksel ile modern'in uç noktalarda sentezlenmesi sonucu, gelişmiş ülkelerin kentleşme sürecinden öz ve nitelik olarak farklı noktalarda bir gelişim göstermiştir. Örneğin, Türkiye'de hızlı ve plansız kentleşme sonucu, bir çok büyük kentlerde varlığını sürdüren ve kendi başına bir olgu olan “gecekondulaşma” olgusu, Türkiye'nin kentleşme niteliklerini açık bir biçimde ortaya koyabilmektedir. Türkiye'nin kentleşme sürecine bakıldığında şu tespitleri yapmak mümkündür:

Türkiye'deki kentleşme, salt olarak sanayileşme ile özdeşleştirilemez. Büyük kentlere doğru görülen büyük akın, kırsal alanlarda toprak üzerindeki nüfus baskısı, toprağın çok küçük parçalara bölünmesi; tarımın makineleşmesi, küçük kasabalardaki düşük gelir düzeyi ve halkın gittikçe yükselen beklentileri gibi öğelerin bir sonucudur. Böylece büyük kentlerdeki iş olanakları, özellikle sanayi kesiminde, dışarıdan gelen nüfusun çok gerisinde kalmaktadır. Bunun sonucunda, niteliksiz işçiyi de içinde barındıran

hizmet kesimi, ülke koşullarına göre olağanüstü bir gelişme göstermektedir (Kongar, 1998: 575).

Türkiye'deki kentleşmenin bir başka özelliği ise, kentleşme hızlı bir şekilde sürerken, kentleşme düzeyi gelişmiş ülkelere göre oldukça düşük seviyede olmasıdır (Keleş, 25; İsbir, 1991:38). Bu özelliğe ek olarak Türkiye'de kentleşme oranının düşük olmasına karşın, hızlı bir kentleşme görülmektedir (Özek, 1983; 34; İsbir, 1991: 38).

Türkiye'deki kentleşmeyle ilgili olarak bir başka özellik, çeşitli coğrafi bölgeler arasında hem günümüz büyük kentlerin dağılışı, hem de genel olarak kentleşme derecesi ve hızı bakımından farklar olmasıdır. Nüfusu 100 binden fazla olan şehirlerin yarıdan fazlası, Samsun-Adana arasındaki doğru çizginin doğusunda yer almasına karşılık, bunların büyük kentler içinde en küçükleri olduğu görülmektedir (Sencer, 1979: 82).

Sencer'in bu açıklamasına göre, Türkiye'deki kentleşme, ülkenin bütün illeri genelinde değil de coğrafi bölgelere göre değiştiğini göstermektedir. Türkiye'deki illerin kentleşmeden payını aldığı söz konusu olsa da büyük kentlerdeki büyük çaplı dönüşümlere nazaran daha az kentleştikleri söylenebilir.

Türkiye'de kentleşme hareketinin başlıca kaynağı, kente yönelik iç göçlerdir. Bu kentsel değişim, her şeyden önce Türkiye'de – kentleşme düzeyinin düşüklüğüne karşın – kentlerde yaşayan nüfusun görece ağırlığının veya kentleşme oranının giderek artması anlamına gelmektedir (Sencer; 1979:70-71).

Sencer Türkiye'deki kentleşmenin temelinde sanayileşmeye paralel olarak kente yönelik çeşitli değişimleri değil, daha çok kentlere yönelik yoğun göç hareketini koymaktadır.

Ayrıca ülkemizde yönetsel, politik ve ekonomik konum değişimleri dolayısıyla kent özelliği kazanma olayının genel kentleşme derecesine önemli bir katkıda

bulunmadığını ve kentlerdeki doğal nüfus artışının, köylere oranla daha az olduğu bilindiğine göre; kentli nüfus artışının ilkece kırlardan kentlere olan nüfus hareketlerinin ürünü olduğu ortaya çıkmaktadır (Keleş, 1961:31; İsbir,1991:41).

Türkiye’de ki kentleşme; batıda bulunan ülkelerin kentleşmesinden farklı olarak gerçekleşen ve aynı zamanda çarpık, düzensiz ve sağlıksız bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla ilgili olarak, İsbir şunları söyler:

Türkiye’deki kentleşme, sanayileşme ile yakın ilişki içinde olmasına rağmen, sanayileşme ile orantılı bir biçimde olmadığı ve sanayileşmenin doğurduğu ihtiyaçlara uygun olmadığı içindir ki, sağlıksız ve düzensiz bir şekilde olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde kentleşmenin özelliklerinden biri de, “kentleşmenin, sanayileşmeden daha hızlı bir tempoyla olması” idi. Bunu sonucu olarak, Türkiye’de birkaç merkez diğer bütün şehir ve bölgelerden daha fazla büyümüştür. Bu birkaç merkezin ani olarak ve dengesiz büyümesi, hizmetlerin yetersizliğine ve şehrsel organizasyonların kurulmaması gibi meselelere sebep olmuştur. Hızlı kentleşme; şehirlerde mesken bunalımı, gecekondulaşma, suç ve suçluların artması gibi problemleri de beraberinde getirmiştir (İsbir,1991:39).

Türkiye’de kentleşme süreciyle ilişkili olarak ortaya çıkan temel problemler şunlardır:

- 1-Barınma
- 2-Gecekondulaşma
- 3-Eğitim
- 4-Sağlık
- 5-Ekonomi; (İstihdam, İşsizlik)
- 6-Suç ve Şiddet, terör v.s. sayılabilir.

Kentlere yönelik olan büyük göçün doğurduğu sorunlardan birisi olan konut yetersizliği, endüstrileşmeden bağımsız olarak büyük bir hızla sürmekte olan kentleşme sürecinin bir sonucudur (Kongar, 1998: 561).

Bu sorunu çözmeye yönelik olarak kamu kaynaklarının kullanımının konut gereksinimlerini karşılayacak nitelikte olmaması, hem bu duruma dahil olmayan siyasi yapı hem de bu konudan bağımsız olarak ortaya çıkan siyasal yozlaşma, bir yandan toprak rantını çok büyük boyutlara taşımış, öte yandan sağlıklı ve izinsiz yani plansız konut yapımını ülkenin temel sorunlarından biri haline getirmiştir (Kongar, 1998: 562).

Temel kentleşme sorunlarından biri olan barınma sorunu sağlıklı bir şekilde çözümlenmeye çalışılmasından dolayı bir başka önemli sorun olan gecekondulaşmayı da ortaya çıkarmıştır.

Kentlere göç eden yoğun nüfus, buradaki barınma sorununu, yasal yollarla karşılayamadığı durumda devletin kamu arazileri ya da özel kişilerin arsaları üzerinde çok kısa sürede yaptıkları konutlarla yasal olmayan bir biçimde izinsiz olarak konut sorununu çözümlenmeye çalışmışlardır.

Gecekondular, köylerden şehirlere göçün ve ülkelerin sosyo – ekonomik gelişme düzeyinin dolaysız bir sonucudur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde mesken arzında görülen açık, kentlere göçmüş olanları gecekondulara yapmaya zorlamaktadır. Ayrıca kamu, topraklarının mülkiyet yapısına ek olarak kamu kuruluşlarının en mahalli idarelerin tasarrufu altında mesken projelerini karşılayacak yeterli arsaların olmaması ve desteklerinin azlığı, dar gelirli kimseleri mesken açısından istenilmeyen yönlere sevk etmektedir (İsbir, 1991: 81).

Gecekonduların oluşma nedenlerinin dışında buralarda yaşayan kültürel özelliklerinin de kendine özgü bir yapı oluşturduğu görülür. Gecekondulaşma süreci,

sadece fiziksel planlama ve kent hukuku açısından, yasadışı, kaçak yapılaşmayı değil, aynı zamanda toplumsal olarak bir değer yozlaşmasını da birlikte getirmiştir. Bu bölgelerde esas olan, meşruiyet ve yasalar değil; kaba kuvvet ve hemşehrilik yada akrabalık ilişkileri gibi dayanışma örüntüleri şeklindedir (Kongar, 1998: 578).

Bu durum, bir anlamda hem kırsal hem de kentsel değerlerin bir araya gelerek farklı bir kültürel yapılanmayı meydana getirmektedir. Bu yapılanma süreci, salt olarak kırsal ya da kentsel özelliklerin dışında kendine has özellikleri olan bir değerler bütünüdür.

Dolayısıyla, kent hukuku dışı alanlardaki oluşan gecekonduvardaki ilişkiler, yasal çerçevede olmayıp kaba kuvvete dayanan, her türlü yöresel, ideolojik ve mezhepsel etnik ayırım, bu bölgelerin paylaşılmasında ve yağmalanmasında işlevsel olmuştur. Bunun sonucu olarak, süreç içinde bu yerlerdeki değerler, artık bir yaşam biçimi haline dönüşmüştür.

Türkiye'nin kentleşme sürecine bağlı olarak ortaya çıkan sorunlardan birisi de istihdam sorunudur. Bu sorunla ilgili olarak, Sencer şunları söylemektedir:

Endüstrinin bu aşırı merkezileşmesi, gerçi iş hacmi ve iş gücü isteminde bir sağlamışsa da, kırdaki itici güçlerin etkisiyle hareketlenen nüfusun bu belli merkezlerdeki birikimi, söz konusu nüfus artışıyla orantılı olmamıştır. Bulunduğu yerde, iş gücünü değerlendiremeyen nüfus, kentsel etkinliklerin kısıtlı çalışma olanakları sunması bir yana, aşırı yoğunlaşmış olmasından ötürü ancak sınırdaki (marjinal) işler bulabildiği bu merkezlere yönelmektedir. Böylelikle, merkezleşme eğilimi, yığılımlı bir süreci işlemekte ve ekonomik büyümenin haklı göstermediği bir aşırı kentleşmeyle yoğunlaşmaktadır (Sencer, 1979: 117).

Sencer (1979)'in bu açıklamalarına göre, kırdan çeşitli sebeplerle kente göç eden yoğun nüfus, kentteki endüstri hacminin çok üstünde olduğundan, kentin tüm imkanları bu yoğun nüfusun istihdamını karşılayamamaktadır. Dolayısıyla kentteki bu yoğun nüfus, daha çok yaşam standardının sınırında olan marjinal işlerle uğraşmak zorunda kalmaktadır. Yoğun nüfusun kentlerde birikimi ve kentlerin endüstri hacmi, bu nüfusu içinde eritemediğinden, kentlerde çok fazla işsiz insan bulunmaktadır.

Bu açıdan Türkiye'de kentleşmeye bağlı olarak meydana gelen işsizlik olgusu, kendisini bütün yönleriyle ortaya koymakta ve kentlerde bulunan nüfusun genelini olumsuz etkilemektedir.

Türkiye'deki kentleşmenin yapısı gereği oluşan sorunlardan bir diğeri de hizmet sorunlarıdır. Aşırı kentleşmenin meydana getirdiği fiziksel ve toplumsal yetersizliğin, ekonomik olmasının yanı sıra yoğun bir toplumsal içeriğinin bulunduğu kuşku yoktur. Kentlerdeki yoğun nüfusun taleplerinin paralelindeki hizmet kaynaklarının kısıtlılığı, kentli nüfusun, elverişsiz fiziksel koşullar içinde çağdaş yaşam gereklerini karşılamaktan yoksun kalmasına yol açmaktadır. Gerçekten sınırlı hizmet olanaklarına sahip olan büyük kentlerin, ağır ve yoğun nüfus baskısı altında karşı karşıya kaldığı ciddi çevre sorunları ve hizmet yetersizliği, hızlı kentleşmenin en somut ve belirgin yönünü oluşturmaktadır (Sencer, 1979).

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı)'nin 1973 yılına ait raporlarına göre, kentlerdeki yoğun nüfus yapılaşmasının, başta sağlık, eğitim, kültür, eğlence, dinlenme ve benzeri gibi toplumsal nitelikli hizmetlerin yerine getirilmesinde önemli engellemeler ve kısıtlamalar yarattığını gözlemlemekteyiz. Dolayısıyla kentlerin sunabildiği hizmetlerin kısıtlı olmasından dolayı kentsel olanaklardan ve hizmetlerden tam anlamıyla yararlananlar ancak ekonomik durumu yüksek düzeyde olan nüfusun çok az kısmıdır.

Ayrıca kentlerin fiziksel yetersizliği ve kentlerdeki yoğun nüfus birikim, su, aydınlatma, kanalizasyon, temizlik, ulaşım, trafik vb. gibi temel altyapı hizmetlerinin tam anlamıyla yapılamadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Bu anlamda kent yerel yönetimlerinin, sınırlı kaynaklarıyla gelişmek şöyle dursun, yıpranmasını engelleyemediği hizmet kuruluşlarının, giderek artan gereksinimleri karşılamaktan uzak kaldığı görülmektedir. Bu nedenle “ alt yapı ihtiyacı, büyük kentlerde en önemli ve çözümü pahalı sorunlardan birisini” oluşturmaktadır (DPT, 1973: 851; Sencer, 1979: 119-120).

Kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan sorunlardan birisi de sağlık ve eğitim kurumlarının yetersizliğidir.

Buna göre kentlerin mevcut sınırlı fiziksel kaynakları, kentlerdeki yoğun nüfusun eğitim ve sağlık hizmetlerini tam anlamıyla karşılamaktan uzak görünmektedir. Bu sorunlar, aynı zamanda ekonomik faktörlerle etkileşim içindedir. Sosyal güvence, iş garantisi, maddi-ekonomik kazanç, kent nüfusunun sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanmasını etkilemektedir. Dolayısıyla diğer hizmetlerde olduğu gibi sağlık ve eğitim hizmetlerinden de tam anlamıyla faydalananlar, yine ekonomik yönden rahat olan nüfusun çok az kısmıdır.

Türkiye'deki kentleşmenin önemli sorunlarından birisi de suç/suçluluk olgusudur. Bu sorun kentlerin barınma, istihdam, işsizlik, eğitim, sağlık,... vb. sorunlarıyla ilişkilidir.

Daha önce de belirtildiği gibi, kentleşme sürecinin bir sonucu olarak, suç da kentlerde ortaya çıkmaktadır. Kentleşme ve suç ilişkisi konusunda, Tönnies, Durkheim, Burkley, Tarde,... gibi toplumbilimcilerin, kentleşmenin suçu artırdığı görüşünde birleştiği

görülmektedir. Bu konu hakkında Picca (1995) şunları söylemektedir: Kentleşmenin gelişmesinin getirdiği derin değişim suçluluk üzerinde kesin etkilerinin olduğu çok açıktır.

Buna göre, “kentleşme, suçu artıran bir etkidir. Bazı devletler de hızlı ekonomik gelişim ve sağlıksız bir kentleşme, çoğunlukla nüfusun bazı kesimleri için bir marjinalleşme ve bunun sonucu olarak da sapkınlık nedenidir (Picca, 1995: 43).

Dolayısıyla kentleşme ve suç ilişkisi, hemen hemen her toplumda görülen bir durumdur. Ancak kentleşmenin niteliklerine bağlı olarak toplumlardaki suç nitelikleri ve suç yoğunlukları farklılık göstermektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlardaki suç nitelikleri ve suçun yoğunluğu farklı farklıdır.

Gelişmekte olan az gelişmiş toplumlarda suçluluk hakkında Görmez şu tespiti yapmaktadır:

Kırdan kente göç edenler, varolan yeni duruma uyum sorunu yaşamakta ve kültürel uyumsuzluk meydana gelmektedir. Göç eden bu insanlar, kent hayatının normlarına tam anlamıyla uymakta zorluk çekmekte ve anomik davranışlarda bulunmaktadır. Kente gelenlerin, kıyın geleneksel, sosyal kontrolü ortandan kalkınca mevcut ihtilafların suça dönüşmesi daha kolay gerçekleşmektedir (Görmez, 1998:86).

Bu çerçevede sorunlu kentleşmeye bağlı olarak suçların çok yoğun olduğu ve bireylerin suç potansiyelinin oldukça yüksek olduğu yerler genelde yoğun göç hareketinin olduğu kentlerin çevresinde, yasal olmayan yollarla meydana gelen ve kendine has kültürel değerleri olan gecekondu bölgeleridir. Gelişmiş batı toplumlarında gecekondu, niteliksel ve kavramsal açılardan tam olarak karşılamasa da batı toplumlarındaki durumu açıklamak yönünden “getto”ları gösterebiliriz.

Türkiye’de gelişmekte olan ülkelerin kentleşme niteliklerine uygun olarak köyden kente göç eden nüfusun, bu kentlerin dışında meydana gelen gecekondu bölgelerinde yaşamaya çalışmakta ve gecekonduarda yaşayan aileleri; kırdan getirdiği geleneksel değerlerini tam olarak değiştiremediği gibi kentlerde varolan kentsel değerlerini

de tam olarak benimseyememişlerdir. Dolayısıyla kent toplumun hakim kural ve normlara aykırı anomik davranışlar ortaya koymuşlardır (Görmez, 1992: 858).

Gelişmekte olan ülkelerdeki kentleşme yapısına bağlı olarak, kentlerde suçun en çok yoğun olarak yaşandığı ve suç potansiyellerinin çok olduğu bölgeler genellikle gecekondu bölgeleridir (Picca, 1995).

Gecekondu bölgelerinde yaşayanlar genelde birtakım sebeplerle kente göç etmiş, aynı kültürel, ekonomik, toplumsal değerlere sahip bireylerdir. Ayrıca buralarda yaşayan nüfusun geneli, kentsel değerleri de tam olarak benimseyememişlerdir. Bu açıdan, özellikle bu bölgelerde yaşayan bireylerin tamamına yakını, potansiyel suç faili durumundadır.

Sonuç olarak şunlar söylenebilir: Türkiye'deki kentleşmenin diğer batı toplumlarının kentleşme niteliklerinden farklı bir gelişme gösterdiği görülmektedir. Gelişmiş, sanayileşmiş batı toplumlarında olduğu gibi kentleşme, sanayileşmenin bir sonucu değildir. Türkiye'deki kentleşme, daha çok kırsal iticiliği, ekonomik, sosyal beklentilerin bir sonucu olarak kentlere doğru yoğun bir göç hareketinin bir sonucudur.

Kentlerin fiziksel anlamdaki durumu, kente gelen bu aşırı nüfusun tüm sosyal, ekonomik, kültürel beklentilerini karşılamayacak düzeyde olduğundan, Türkiye'de yoğun göç alan kentlerin çoğu kentsel fonksiyonlarını yerine getirememektedir.

Türkiye'deki kentlerin, kentsel fonksiyonlarını yerine getirememesi sözü edilen kentlerde birtakım sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Örneğin, konut, barınma sorunu, buna bağlı olarak oluşan gecekondulaşma, alt yapı sorunu (sağlık, eğitim, kültürel ve sosyal olanaklar, dinlenme, ulaşım, trafik), istihdam sorunu ve ayrıca bütün bu sorunların birbirleriyle etkileşim içine girerek meydana getirdiği suç ve suçluluk gibi bir

çok sorun Türkiye'nin kentleşmesinin ne kadar plansız, dengesiz ve sağlıksız oluşunun açık bir kanıtıdır.

I.6. MERSİN'DE KENTLEŞME VE GENÇ SUÇLULUĞU

Mersin hızla kentleşen şehirlerden birisidir. Mersin bu açıdan, Türkiye'deki kentleşmenin genel niteliklerini yansıtmaktadır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki illerden yoğun bir şekilde gelen nüfus, Mersin'in fiziksel, sosyal, ekonomik yapısını derinden etkilemektedir.

1933 yılında il olan Mersin kentinin, 1960'lı yıllardan itibaren nüfus artışına sahne olduğu görülmüştür. 1960'lı yılların başında nüfusu 444 bin iken, 1980 yılında yapılan nüfus sayımında yapılan 844 bin, 1985 yılında 1.034.085 kişi 1990 yılındaki nüfus sayımında ise Mersin kentinin nüfusu 1.266.995 olmuştur.

2000 yılı nüfus sayımında yaklaşık olarak kent merkezi nüfusu 597 bin, il genel nüfusu ise 1.850.000 kişi olarak tespit edilmiştir.

Diğer yandan, özellikle 1983 yılından itibaren başlayan yoğun göçler 1990'lı yılların ortalarına kadar giderek artmış, 1990'yılların sonlarına doğru ise kente yapılan yoğun göçlerin hızında bir yavaşlama olmuştur (Mersin Emniyet Müdürlüğü,2000).

Görüldüğü gibi Mersin kenti nüfusunda, 1960-2000 yılları arasında sürekli bir artış gözlenmektedir. Bu açıdan Mersin ilinde kısa sürede önemli bir düzeye ulaşan bu nüfus artışı, doğumla meydana gelen nüfus doğal nüfus artışı ile değil, sosyo-ekonomik düzeyi daha zayıf olan diğer kentlerden, Mersin iline doğru yoğun iç göçler vasıtasıyla meydana gelmektedir. Özellikle 1983 yılında başlayıp 1990'lı yıllarda büyük bir hızla devam eden yoğun göç akımı Mersin ili kentleşme sürecini olumsuz yönde etkilemiştir. Bunun temel nedeni, kentin bu yoğun göçü karşılayacak sosyo-ekonomik ve fiziksel alt

yapıya sahip olamamasıdır. Başta sanayileşmenin yoğunlaşması ve Mersin'in önemli ticari yollar üzerinde bulunması sonucu birçok ekonomik ve sosyal umutlarla göç eden nüfusun gereksinimlerini karşılayacak kentsel nitelikler ve hizmetler, Mersin ilinde yeterli bir düzeyde değildi. Dolayısıyla bu durum; hem kentin nüfusunu hem de göçle gelen yeni kentli nüfusu aşılması güç problemlerle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

Bir takım içsel ve dışsal sebeplerle kırsal yörelerden kent merkezine doğru yoğun göçlerle tanımlanan kentleşme eğilimi, Türkiye'nin kentleşme yapısının karakteristik özelliğidir. Aynı şekilde Mersin ili de ülke geneli kentsel karakteristiğini yansıtmaktadır. Bu bağlamda, kentlere doğru yoğun nüfus hareketi sonucu meydana gelen çarpık kentleşme oluşumu Mersin ilinde de mevcut bulunmaktadır. Bu açıdan, Mersin kent nüfusunun tamamına yakınının, kente yönelik uygun yaşam olanaklarından tam anlamıyla yararlanamaması sorunu her zaman önemini sürdürmektedir. Ayrıca Mersin'de, kent merkezine gelen nüfus, kentsel değer ve normları tam olarak benimseyemediklerinden kent yaşamına uyum sorunu yaşamaktadırlar. Bu bağlamda göç eden nüfus, kentsel yaşam sürecine yabancı kalmaktadır. Bir anlamda kente gelen bu nüfus, kentte yaşamalarına rağmen kentlileşememektedirler

Mersin kentinin dışarıdan yoğun bir göç almasının temel nedeni olarak ekonomik yönden bir çok fırsatları içinde barındıran bir potansiyelinin olmasıdır. Başta uluslararası bir limana sahip olması ve buna bağlı olarak serbest bölgenin bulunması, uluslar arası kara sularına yakın olması, Mersin kent merkezinin endüstri ve ticaret hacminin yükselmesine neden olmaktadır. Ayrıca tarımsal faaliyetlerin yoğun olması ve ülke içi ticaretin yapılmasında hassas bir geçiş noktasında bulunması sonucu ticari çeşitliliğin ve iş imkanlarının artmasına neden olmaktadır.

Bu açıdan Mersin ili kent merkezinin kendine has nitelikleri, ekonomik bakımdan daha zayıf bölgelerden bu kente doğru yoğun göç olayı yaşanmasına neden olmaktadır. Ayrıca kente yoğun göçün olmasında, yerel politikacıların popüler oy kaygısı da etkili olmuştur.

Bu durum aslında Türkiye'nin bazı büyük kentlerinde yaşanan süreçle de benzerlik gösterir. Bu konu hakkında Barut(1999) şu açıklamayı yapmaktadır:Türkiye'nin kuruluş ve yapılanma sürecinin çarpıklığı ve eşitsiz gelişimi, her alanı etkilediği gibi kentlerini ve kent yaşamını da etkilemektedir. Bu çarpık yapılanma ve kuruluş süreci; sağlıksız, dengesiz ve çarpık gelişen kentlerin oluşumuna yol açmıştır.

Mersin kentine göç eden ailelerin büyük bir çoğunluğu, kente geldikten sonra bütün beklentilerinin yok olduğunu görmüşlerdir. Çünkü Mersin ili kent merkezi, bu yoğun nüfusun beklentilerini karşılayacak fiziksel ve sosyal altyapıya ve hizmetlere sahip değildir. Bu açıdan bu nüfus, kentin kenar mahallelerine yoğunlaşarak yaşamlarını sürdürmeye çalışmışlardır. Bu mahallelerin çoğunluğu, gecekondu denilebilecek birçok sosyal ve fiziksel imkansızlıkların bulunduğu yerleşim bölgeleridir. Dolayısıyla bu yerleşim yerleri, sosyal, kültürel,ekonomik ve politik açılardan kentin varolan kültürel ve sosyal değerlerine uzak durumda kalmaktadır.

Bütün bu kentsel sorunlardan başta aileler olmak üzere, çocuklar ve gençler etkilenmektedir. Kentsel süreçler içinde özellikle çocukları ve gençlerin olumsuz etkilendiğini savunan ve bu konu üzerinde çalışmalar yapan Barut şunları söylemektedir:

Büyük kentler ve çevresine göç sonucu kültürel çatışma süreçlerini de yaşayan aileler, kentleşme/kentlileşme sürecinin dışına itilmişler, kente ve kent yaşamına uyum ve bütünleşme konusunda ciddi problemler yaşamışlardır. Göç etmek zorunda kaldıkları yerleşim alanlarının geleneksel yapılarından ailenin aldığı psikolojik, sosyal ve ekonomik destekler, kentin toplumsal kurumları tarafından

sağlanmadığında; umut dolu ve parlak bir gelecek ümidiyle büyük kentler ve çevresine göç edenlerin aile ilişkileri çözülmeye başlamış, bu ailelerin çocukları da başıboşluğa sürüklenmiştir. Aile yapısının ve aile içi ilişkilerin çözülmesi, ailenin çocuk ve gençleri üzerindeki denetimini kaybetmesi, çocuğun ve gencin sosyalleşme sürecinde sokağın egemen hale gelmesi; aile içinde boşanmaların artması, çok eşli evlilik, büyük kente tutunma savaşında çocuğun ve gencin de ekonomik işgücü olarak aileye katkı sağlamak gibi nedenler, gençlerin ve çocukların yaşam ve çalışma alanı olarak sokağı seçmesine neden olmaktadır (Barut,1999:2-3).

Bu bağlamda göç sonucu, gecekondualarda yaşayan ailelerin yapısında çözümler yaşanmakta, bu durum özellikle ailede çocukları ve gençleri olumsuz yönde etkilemekte ve onların potansiyel suç faili olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Bu açıklamalara bir dayanak olması açısından Emniyet kayıtları ve Devlet İstatistik Enstitüsü Adalet İstatistikleri Mersin’de suç işleyenler arasında gençlerin de olduğunu göstermektedir.

1997-2001 yılları arasında Mersin kent merkezinde suç işleyenlerin sayısı hızla artmış, suç işleyenler arasında 15-24 yaş arası gençlerin, tüm yıllar geçerli olmak kaydıyla, genel yaş kategorisine oranla çok yüksek durumdadır (DİE:2004).

Mersin kent merkezinde suç işleyenlerin geneline bakıldığında, genç suçluluğu kategorisi (15-25) içinde yer alanların oranı dikkat çekmektedir. Mersin ilinde genç suçluluğu olgusu, suçun türü ve yoğunluğu açısından kendini önemli düzeyde göstermektedir.

Ancak şunu özellikle belirtmek gerekir ki; Genç suçluluğu kavramı, Türkiye açısından henüz yasalar ve cezai müeyyideleri açısından ele alınmamaktadır. Bu durum Türkiye kentleşmesi yapısının bir aynası olan Mersin ilinde de geçerlidir. 11-18 yaşları arası meydana gelen suçluluğu çocuk suçluluğu; 19 ve sonrası yaşlarda yetişkin suçluluğu olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla başta Türkiye olmak üzere Mersin ilindeki genç

suçluluğu olgusunu da sosyolojik ve istatistiki açılardan değerlendirmek araştırmacılar için büyük zorlukları içermektedir.

Sonuç olarak Mersin , hızlı kentleşmekte olan bir yerdir. Mersin ilinin fiziksel, sosyal ve kültürel altyapısı, bu kente doğru olan yoğun nüfusun beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde değildir. Bu açıdan il sağlıklı, çarpık ve dengesiz bir şekilde kentleşmiştir.

Çarpık kentleşme doğrultusunda, bu kente göçle gelen nüfus, kentin çevre ve kenarlarında bulunan gecekondu bölgelerine yerleşmişlerdir. Buralarda yaşayan aileler, kentin değer ve normlarına uyum sorunu yaşamakta, kentin kültürel, sosyal ve ekonomik süreçlerinden kopuk bir şekilde yaşamaktadır.

Bu durum özellikle bu yerlerde aile yapısının çözülmesine neden olmaktadır. Böylece bu yerlerdeki aile yapısının çözülmesi başta gençleri ve çocukları olumsuz yönde etkilemektedir. Onları, sokağın tehlikeli yaşamına itmekte ve suçla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

II. BÖLÜM: METODOLOJİ

II.1 ARAŞTIRMANIN YAKLAŞIMI

Bu araştırmada genel olarak suç olgusunu özellikle de genç suçluluğunu açıklamak için *sosyal ekoloji* yaklaşımı seçilmiştir.

Sosyal ekoloji yaklaşımı kent, kentleşme, kentlerin yapısı, kentlerin sosyo-kültürel çevresi gibi bir çok husus açısından suçları açıklamada önemli bir kavramsal yaklaşım olarak bilinir (İçli, 1998).

Sosyal Ekoloji teorisi bilindiği gibi “ekoloji” kavramının toplumsal yaşama uygulanmasıyla ilgilidir. Ekoloji, bitki ve hayvanların yaşadıkları ve büyüdüğü yerde birbirleriyle ve doğal ortamla ilişkilerini inceler. Benzer bir yaklaşım insan ekolojisini inceleyen bilim adamlarınca da kullanılmaktadır. Bu bağlamda sosyal ekoloji, insan ve çevre arasındaki ilişki olarak ifade edilebilir. Ekoloji teorileri, belli fenomenlerin dağılımını ve çevreleriyle ilişkilerini inceler. Ekoloji ile uğraşan toplumbilimciler ve suç teorisyenleri suç, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan sosyal değişimin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışırlar. Bu bağlamda suç, sosyal değişim sürecinde meydana gelen doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekoloji ve suçla ilgili olarak yapılan çalışmaların başlangıcı 1800’lü yıllara, özellikle de 1840 yılında İngiltere’de yapılan çalışmalara dayanmaktadır. Endüstri Devrimi’nden sonra şehirlerin hızla büyümesi, şehirlerin fiziki ve sosyal niteliklerinde değişimler yaratmıştır.

Avrupa’da olduğu gibi Amerika’da da üretim sistemindeki büyük değişmeler, ekonomik üretimin tarımdan endüstriye doğru kayması kentleri ve sosyal yaşamı da değiştirdi. Gerek Amerikalı gerekse yabancı göçmen işçiler şehirlere giderek, sayıları artan fabrikalarda iş bulmak için göç etmeye başladılar. Özellikle kentlerdeki sosyal bozulmanın en belirgin olduğu yer bir çok göçmen işçinin olduğu Chicago kenti olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu nitelikleriyle Chicago kenti, Chicago Üniversitesindeki sosyologlar için bir laboratuvar niteliği taşımaktaydı (İçli, 1998: 84-85).

1892 yılındaki Şikago üniversitesinde kurulan sosyoloji bölümü, 20’nci yüzyılın ortalarına kadar “*Şikago Okulu*” adı altında sosyoloji ve kriminoloji konularında en etkili kuruluşlardan birisi haline gelmiştir. Şikago Okulu mensupları ve sosyal sorunlarla ilgili araştırmalar yapan araştırmacılar, 20’nci yüzyılın başlarında Amerika’da kentlerin büyümesi, sanayileşme, göçler, Birinci Dünya Savaşı’nın yarattığı sorunlar, Dünya Ekonomik Bunalımı gibi konularla ilgilenmişler ve bunların suçlulukta artış, ahlaki çöküntü ve suç çeteleri gibi olumsuzluklara neden olduğunu ortaya koymuşlardır (Demirbaş, 2001:132).

Bunların yanında 19. yüzyılda Kartografik Okul, Guerry’nin Fransa’da, Quetelet’nin Belçika’daki ilk çalışmaları ve onların İngiltere’de Mayhew ve Fletcher üzerindeki etkileri sonucu oluşturulan çalışmalar ekolojik yaklaşımın ortaya çıkmasına ve teorilerin yapılmasına neden olmuştur (İçli, 1998:84).

Ekolojik yaklaşımın temsilcileri olarak başta Şikago Okulu sosyologları sayılabilir. Bu okuldan bağımsız çalışan ya da başka bir ekolün temsilcileri de ekolojik yaklaşımın meydana gelmesinde katkıları olmuştur. Park,L. Wirth, Burgess, Guerry, Mayhew, Fletcher, Shaw, Mckay, Lander... gibi sosyologlar ekolojik yaklaşımın başlıca temsilcileri sayılmaktadır.

Sosyal Ekoloji teorilerinin başlıca sayılıları arasında şunlar bulunmaktadır

(İçli, 1998):

1. Yoğun ve ani sosyal değişimler suçluluğu doğurmaktadır.
2. Kentlerde şehir merkezi ve geçiş bölgesinde suçluluk oranı yüksektir.
3. Büyük sosyal değişimler, sosyal ilişkilerin zayıflamasına yani sosyal desorganizasyona (çözülmeye) bu durum da suçluluğa neden olmaktadır.
4. Kentlerdeki sosyal düzensizliğin var olduğu mahallelerde geleneksel değerlerin yerini suçlu değerler ve gelenekler almakta ve bu değerler bir kuşaktan diğerine aktarılmaktadır.
5. Kentlerde suç oranlarının farklı bir dağılımı vardır. Kentlerdeki suçluluk oranları bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir. Suç oranlarının fazla olduğu bölgeler, genelde kentin merkezinde yer almakta ve çevreye gidildikçe suç oranlarında azalmalar görülmektedir.
6. Kentlerin bazı bölgelerinde görece ekonomik eşitsizliğin ve istihdam imkanlarının sınırlılığı suç oranlarını yükseltir.
7. Öğrenim düzeyi ve aile içinde aşırı kalabalıklık suç tahmininde güçlü belirleyicilerdir.
8. Genel olarak suç ve genç suçluluğu ekonomik statü ile negatif, ırkla pozitif ilişkilidir.
9. Suçluluk, beklentileri (sosyo ekonomik anlamda) yüksek olan alt sosyo-ekonomik bölgelerde daha fazla görülür.

Ekolojik yaklaşımın önemli çalışmalarında birini Shaw ve Mckay yapmışlardır.

Shaw ve Mckay, öncelikle 1840'lardan itibaren Chicago kentinin nüfus değişmelerini,

zenci-beyaz yerleşim özelliklerini, nüfus yapısını ve ekonomik özelliklerini incelemişlerdir. Araştırmaları 1900 yılından 1933 yılına kadar 33 yılda gençlik mahkemelerinin 55.998 dosyasını incelemesini içermektedir. Bu dosyalar 1900'den 1927'ye kadar altışar yıl olmak üzere 3 dönem halinde polis ve mahkemelerle karşı karşıya gelen gençler karşılaştırılmıştır. 1942'de yayınladıkları "Gençlik suçluluğu ve Şehir Bölgeleri" (Juvenile Delinquency and Urban Areas) genç suçluluğu konusundaki görüşler üzerinde etkili olmuşlardır (Coldwell, 1965:188 ; İçli, 1998: 87).

Shaw ve Mckay'ın yaptığı bu çalışmada şu sonuçlar çıkmıştır:

- a) Suç oranlarının, şehirde farklı bir dağılımı vardır.
- b) Merkeze yaklaştıkça suç oranlarında artma, uzaklaştıkça azalma görülür.
- c) Bazı bölgelerde etnik nüfusun yapısı ne olursa olsun suçluluk oranı yüksektir.
- d) Genç suçlu oranlarının yüksek olduğu bölgelerde, göçmen oranı yüksek gelir düzeyi ve ev sahipliği oranı düşüktür.
- e) Suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde, geleneksel olmayan normlar genelde kabul görmektedir. Bu normlar bölge sahiplerinin çoğu tarafından geleneksel normlarla tanımlanmıştır (Shaw ve Mckay, 1969: 374-388; İçli, 1998:87).

Ekolojik yaklaşımla ilgili Shaw ve Mckay'ın çalışmalarından başka Park ve Burgess, kentle ilgili olarak sosyal düzensizlik çalışmalarında yüksek suç oranlarını açıklamak için, suçlu yerine bölgenin özelliklerini incelemiş ve sonuç olarak merkezden çevreye gidildikçe suç oranlarında bir azalmanın olduğunu tespit etmişlerdir.

Richard Quinney ise 1960'da Lexington'da kentin sosyal yapısı ile suçluluk arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Quinney, genel olarak suçluluk ve genç suçluluğunun ekonomik statü ile negatif, ırkla pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir (İçli,1998:88).

Ayrıca Bordua, Lander ve Quinney'den başka Kenneth Polk, Lawrence E. Cohen ve Marcus Felson ekolojik yaklaşımı kullanarak suç olgusu üzerine önemli çalışmalar yapmışlardır.

II.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada tez konusunu oluşturan “Mersin’de genç suçluluğunun sosyo-ekonomik ve kültürel nedenleri” şeklinde ifade ettiğimiz problemi açıklamak için üç farklı veri kaynağı ve bunlarla ilgili veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri kaynakları suç istatistikleri, yazılı basın ve Emniyet yetkilileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler olmak üzere üç grupta toplanmaktadır.

İstatistiki veriler, İçel İl Emniyet Müdürlüğü’nden son üç yıla ilişkin suç ve asayiş istatistiklerden ve Devlet İstatistik Enstitüsü’nden 1997-2001 yıllarına ait Türkiye ve Mersin’de cezaevlerine giren hükümlülerin yıllara, cinsiyete ve yaş kategorilerine ait dağılımını gösteren istatistiklerden oluşmaktadır. Bu araştırma için elde edilen suç istatistiklerinde gençlerin öncelikle yaş ve cinsiyet bakımından ele alınması, gençlik kategorisini daha belirgin kılmak için kullanılmıştır. Araştırmada bulunan suç istatistikleri; suç ve genç suçluluğu bakımından Türkiye geneli ile Mersin ili suç potansiyellerini karşılaştırmalı olarak ortaya koymak için incelenmiştir. Suç istatistiklerinin elde edilme süreci olarak, Mersin il Emniyet Müdürlüğünden suç arşivlerine ulaşmak için öncelikle resmi yollardan dilekçe usulüyle izin alınmıştır. Ayrıca DİE suç istatistiklerini elde etmek

için de, alınacak istatistiklerin belirli özelliklerini belirtmek kaydıyla ayrıntılı dilekçeler ile yazışmalar yapılarak ücreti ödenmek üzere bir yol izlenmiştir. Belirlenen özellikteki istatistiki veriler internet yoluyla Pc Word ortamında bize ulaşmıştır. Ancak Devlet İstatistik Enstitüsü'nden alınan bu istatistiklerden 1998 yılına yönelik istatistik verilere ulaşılammıştır.

2000 ve sonraki yıllara ait yerel ve ulusal yazılı basından genç suçluluğuna yönelik haberler taranmıştır. Araştırmanın örneklem boyutu Mersin kenti olduğu için yerel ve ulusal basında yayımlanan Mersin'de meydana gelen genç suçluluğuna yönelik haberler taranarak belirli özelliklere göre düzenlenmiştir. Bu konuyla ilgili 62 olay kaydı elde edilmiştir. Genç suçluluğuna yönelik belirlenen her bir olayın bütün nitelikleriyle ortaya konulmasını sağlayacak bir basın tarama formu oluşturulmuştur. Oluşturulan basın formunda suçun tarihi, suçun nerede işlendiği, suç mahali, suçun türü, suçun ifade edilen nedeni, suç işleyenlerin özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni hali, memleketleri), suç işleniş araçları, suçun hikayesi gibi genç suçluluğunun temel verileri yer almaktadır. Basın tarama formuyla sınıflandırılan bölümlerle ilgili tablolar oluşturularak bu tabloların analizi ve betimlenmesi yapılmıştır. *Basın tarama formu* aşağıda sunulmuştur;

Form. 1. Basın Tarama

GAZETENİN ADI:

TARİHİ :

SUÇUN TÜRÜ :

SUÇUN GERÇEKLEŞTİĞİ

YER(kent, Kasaba, Köy) :

SUÇ MAHALİ :

SUÇUN TARİHİ :

SUÇUN İFADE EDİLEN

NEDENİ(GENEL) :

SUÇ İŞLEYENLERİN

ÖZELLİKLERİ:

(Yaş, Cinsiyet, medeni hali,

memleketleri)

SUÇUN İŞLENİŞ

ARAÇLARI:

SUÇUN HİKAYESİ:

ARAŞTIRMACININ DEĞERLENDİRMESİ :

Mülakatların yapılabilmesi için öncelikle bu araştırmanın gerekçelerini bütün ayrıntılarıyla bildiren dilekçe yazılmıştır. Bu konuyla ilgili gerekli izin alınabilmesi için bölüm başkanlığından Mersin il Emniyet Müdürlüğü'ne kadar olan süreçte silsile yolu izlenmiştir. İl Emniyet Müdürlüğüne gelen izin dilekçesi yetkililer tarafından incelenerek izin verilmiştir. Bu araştırmada mülakat yöntemi çok önemli bir bölümü temsil etmektedir. Genç suçluluğuna yönelik olarak istatistiklerin ve basın verilerinin genç hükümlülerin bazı temel özelliklerini (sosyo-ekonomik durum, eğitim, oturdukları mekan, geldikleri yerler gibi..) göstermediğinden ve cezaevlerindeki genç hükümlülerle görüşme olanakların hem zaman hem de bürokratik işlemlerin zaman alması ve yoğunluğu bakımından zor olması nedeniyle emniyet yetkilileriyle mülakatın gerekliliğini ortaya çıkmıştır. Oluşturulan mülakat formunda; emniyet yetkililerin Mersin'de suça ve genç suçluluğuna bakış açısı, Mersin'de genç suçlu potansiyelinin ne düzeyde olduğu, ne kadar suç işlendiği, suç işleyen gençlerin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri, iç göçün genç suçluluğuna etkisi, Mersin'de suç işleyen gençlerin şehir ve bölge dağılımları, Mersin'in kentleşme yapısıyla genç suçluluğu ilişkisi ve bu konuyla ilgili bir takım örnek olay kaydı gibi sorular ve konular incelenmiştir. Mülakatlar, İçel Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapmakta olan 2 Emniyet müdür yardımcısı ve emniyet müdürlüğünün beş ayrı birimde görev alan polislerle yapılmıştır. Bu mülakatlar yapılandırılmış mülakat tekniğinden yararlanılarak yapılmıştır. Yapılandırılmış mülakat tekniğine göre hazırlanan mülakat formları vasıtasıyla görüşmeler yapılmış ve bu mülakatların analizi ve betimlenmesi yapılmıştır. Yapılandırılmış mülakat tekniğine göre hazırlanan mülakat formu aşağıdaki şekildedir.

*Mersin’de Genç Suçluluğu Araştırması Mülakat Formu***SORULAR**

1. Türk Ceza Kanununa göre ülkemizde gençlerin işledikleri suçların çocuk ve yetişkin suçluluğu kavramlarıyla tanımlandığı ve bireylerin buna göre yargılandığı görülmektedir. 11-18 yaşlarına kadar olanları çocuk suçlu; 19 yaş ve üzeri olanları da de yetişkin suçlu olarak nitelendirilmektedir.

Henüz dünyada ve Türkiye’de pek fazla tanınmayan bir suçluluk türü olan gençlik suçluluğu (15-25 yaş) hakkında düşünceleriniz nelerdir? Böyle bir yaş kategorisine göre yeni bir kavramsal suç sınıflamasının olabilirliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Mersin’i suç açısından diğer kentlere göre değerlendirdiğinizde neler söyleyebilirsiniz?

3. Genç suçluluğu açısından Mersin hakkında neler söyleyebilirsiniz?

--Ne kadar suç işleniyor?

--Genellikle hangi tür suçlar işleniyor?

--Bu suçlar genel olarak nasıl işleniyor?

4. Mersin’de suç işleyen gençlerin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

5. Sizce “göç” ün, genç suçluluğu üzerinde etkileri nelerdir?

6. Mersin’de suç işleyen gençler, bölge ve il itibarıyla daha çok nasıl bir dağılım gösteriyor?

7. Yoksul veya gecekondulu mahallelerinde yaşayan gençlerin suçlu potansiyeli ile sosyo-ekonomik bakımdan iyi olan çevrelerde yaşayan gençlerin suç potansiyelleri arasında bir farklılık var mıdır?
8. Bu iki farklı çevresel koşulları değerlendirerek hangisinde daha çok genç suçlu potansiyeli olduğu konusunda karşılaştırma yaptığınızda neler söyleyebilirsiniz?
9. Sizce Mersin'deki kentleşme durumuyla (kentleşmenin büyüklüğü, hızı, sorunları), genç suçluluğu arasında nasıl bir bağlantı vardır? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
10. Genç suçluluğu konusu üzerinde durulacak örnek bir olay verebilir misiniz?

Araştırmada mülakat tekniği olarak *yapılandırılmış mülakat* kullanılmıştır. Yapılandırılmış mülakat tekniğine göre yapılan görüşme formundaki sorularda kapalı uçlu soruların yanında açık uçlu sorular da mevcuttur.

Yapılandırılmış görüşme, önceden araştırmacı tarafından belirlenmiş bir dizi soru ve yanıtı içeren bir görüşme tekniğidir. Yapılandırılmış görüşmede amaç, görüşülen bireylerin verdikleri bilgiler arasındaki paralellik ve farklılığı saptamak ve buna göre karşılaştırmalar yapmaktır (Brannigan,1985; Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Bu araştırmada ayrıca araştırma tekniği olarak doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Yerel ve ulusal basında yer alan genç suçluluğuna ait olayların ve emniyet müdürlüğünde bu konuya yönelik olan bilgi ve arşivsel belgelerin doküman analizi yapılmıştır.

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Geleneksel olarak doküman incelemesi

tarihçilerin, antropologların ve dilbilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinir. Oysa sosyologlar ve psikologlar da doküman incelemesini kullanarak önemli kuramların geliştirilmesine imza atmışlardır. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu anlamda doküman incelemesi, araştırmacıya zaman ve para tasarrufu anlamında katkıda bulunacaktır. Öte yandan nitel araştırmalarda gözlem ve görüşme gibi diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte kullanıldığında verinin çeşitlendirilmesi (data triangulation) amacına hizmet edecek ve araştırmanın geçerliliğini önemli ölçüde arttıracaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 140-141).

Araştırma verilerinin sunumunda düz (basit) tablolardan yararlanılmış, veriler yüzde oranlar olarak sunulup yorumlanmıştır.

Mülakat verilerinin yorumlanmasında, mülakat yapılan kişilerin gözlemleri italik olarak sunulup yorumlanmıştır.

II.3. ARAŞTIRMANIN ALT SORULARI

1. Mersin’de genç suçlunun genel suçluluk içindeki yeri nedir?
2. Mersin’de genç suçluluğu nasıl bir görünüm sergilemektedir?
3. Mersin’de gençler ne kadar sayıda suç işlemektedirler?
4. Gençlerin hangi suçları işlemektedir?
5. Mersin’de suç işleyen gençlerin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri nelerdir?
6. Göç olgusunun Mersin’deki genç suçluluğuna etkisi var mıdır?
7. Mersin’in kentleşme yapısı ile genç suçluluğu arasında bir ilişki var mıdır?

8. Mersin’de suç işleyen gençler şehir ve bölge itibariyle nasıl bir dağılım göstermektedir?
9. Mersin’de suç işleyen gençlerin cinsiyet ve yaş kategorileri, medeni durum bakımından sayı ve oranları ne düzeydedir?
10. Gençler suç işlerken hangi aletleri kullanmaktadır?
11. Adli, idari kurumlar açısından genç suçluluğu konusunda yeterli düzeyde teorik ve uygulamaya dönük bilgiler ve araştırmalar ne düzeydedir?
12. Mersin’deki genç suçluluğu olgusu; yoğunluk, suç türü, sayı ve oran bakımından Türkiye çerçevesinde değerlendirildiğinde neler söylenebilir?

II. 4. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI

Mersin’de genç suçluluğunu inceleyen bu çalışmada aşağıdaki sayılıtlar kullanılmıştır:

1. Suç toplumsal bir olgudur. Bu nedenle suçları açıklamada sosyo-ekonomik ve kültürel etkenler belirleyicidir.
2. Kentleşme arttıkça suç olgusu artar ve çeşitlenir.
3. Genç suçluluğu yaş ve sosyo-ekonomik durumun belirleyici olduğu bir suçluluk türüdür.
4. Genç nüfusu fazla olan ve gelişmekte olan ülkelerde kentleşme ile beraber genç suçluluğu oranı da yüksektir.

II.5. TANIMLAR

KENT: Kent, sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan, toplumun yerleşme, barınma, çalışma, geliş-gidiş, dinlenme ve eğlenme gereksinmelerinin karşılandığı, çok az insanın tarımsal uğraşlarda bulunduğu; ticari ve endüstriyel faaliyetlerin daha yoğun yaşandığı ve dağıtımının yapıldığı; köye bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir.

KENTLEŞME: Kentlerin, belli bir zaman içinde fiziki, ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan geliştiği dönüşüp değiştiği dinamik bir süreci ifade eder. Kıray ise kentleşmeyi şu şekilde tanımlamaktadır: Sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucu doğuran; toplumdaki artan orada örgütlenmeye, uzmanlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi sürecidir (Kıray, 1998:28).

KENTLİLEŞME: Kentlileşme, kentleşme akımı sonucunda toplumsal değişimin insan davranışlarında, değer yargılarında, maddi ve manevi yaşam biçimlerinde değişiklik yaratma sürecidir. Kentlileşme süreci, kırdan kente doğru göç sonucu, kişinin kente özgü işlerde çalışması, hem kente özgü davranış kalıpları benimsemesi, hem de kentin sunduğu tüm olanaklardan yararlanması yönündeki bir değişim olarak tanımlanabilir.

SUÇ: Toplumsal yaşamın, bir düzen içinde devamlılığının sağlanabilmesi için, yazılı hukuk kurallarıyla belirlenen ve normlara aykırı her türlü davranış ve eylemler suç olarak tanımlanabilir.

GENÇ: Genç, insan yaşamının gençlik adı verilen bir dönemde bulunan, belirli biyolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere sahip bir bireyi ifade eder. Genel olarak gençlik dönemi tanımlanmaya çalışıldığında, insan hayatının belli bir sürecini ifade eden, biyolojik, psikolojik ve sosyal bir çok faktörün bireyi etkilediği ve ayrıca bireyin çocukluk evresinden yetişkinlik evresine geçtiği bir ara dönem olarak ifade edilir. Bu tanımlamaya göre genç ise, belirtilen bu dönemi yaşamak durumunda olan, yaşayan ve bu dönemin bütün niteliklerini ve sorunlarını üzerinde hisseden bireydir.

GENÇ SUÇLULUĞU: Bir yaş kategorisi olarak 15-25 yaşları arasında bulunan gençlerin işledikleri suçlara yönelik oluşturulan bir suçluluk türüdür.

III. BÖLÜM : MERSİN'DE SUÇ OLGUSU VE GENÇ SUÇLULUĞU

III.1. SUÇ OLGUSU VE GENÇ SUÇLULUĞUYLA İLGİLİ İSTATİSTİKSEL BİR ANALİZ VE DEĞERLENDİRME

Araştırmanın bu alt bölümünde genel olarak Mersin kentindeki suç olgusu ve bunun bir parçasını oluşturan genç suçluluğu olgusu incelenecektir. Yapılacak betimleme ve analizler Devlet İstatistik Enstitüsü ve Mersin İl Emniyet Müdürlüğü'nden elde edilen istatistiki verilere dayalı olarak yapılacaktır. Bu analizler yapılırken öncelikle Türkiye'deki genel durumu ortaya koymaya çalışılacaktır. Aşağıdaki tablolar ve analizler bu amaca yönelik hazırlanmıştır.

Betimlenmesi ve analizi yapılacak istatistiklerle ilgili önemli bir hususu belirtmekte fayda vardır. Devlet İstatistik Enstitünce verilen tüm istatistiklerde 1998 yılına ait verilere rastlanmamıştır. Dolayısıyla değerlendirme ve analizler belirtilen diğer yıllara (1997, 1999, 2000 ve 2001) göre yapılacaktır.

Tablo.1 Türkiye’de 1997-2001 Yılları Arasında Cezaevlerine Giren Hükümlülerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı (%)

YILLAR	SUÇ İŞLEYENLERİN		CİNSİYET			
	SAYILARI		ERKEK	YÜZDE (%)	KADIN	YÜZDE (%)
	TOPLAM	YÜZDE (%)				
1997	62 946	18	61 299	18 (97)	1 647	16 (3)
1999	83 466	24	81 117	24 (97)	2 349	23 (3)
2000	98 969	28	96 188	27 (97)	2 781	28 (3)
2001	112 237	30	108 987	31 (97)	3 250	33 (3)
TOPLAM	375 618	100	347 591	100 (97)	10 027	100 (3)

**Tablolardaki yüzdelerden normal yazıyla olanı sütun yüzdelerini; İtalik, parantez içinde ve koyu şekilde yazılı olanı da satır yüzdelerini temsil etmektedir (DİE Suç İstatistikleri, 1997-2001 yılları arası).

Tablo.1’de Türkiye’de 1997-2001 yılları arasında suç işleyenlerin cinsiyetlere göre dağılımı görülmektedir. Tablo.1’e göre Türkiye’de cezaevlerine giren hükümlü sayılarında toplam itibariyle 1997 –2001 yılları arasında sürekli ve düzenli bir şekilde artışın olduğu görülmektedir. Tabloya göre belirtilen yıllarda en fazla artış 1997-1999

yılları arasında olmuştur. Buna karşın, cezaevlerine giren hükümlülerin en çok 2001 yılında en fazla sayıya eriştiği dikkat çekmektedir.

Tablo.1'e bakıldığında cezaevlerine giren hükümlülerinin büyük bir bölümünü erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Türkiye'de belirtilen yıllar arasında cezaevlerine giren hükümlülerin % 97'sini erkekler, % 3'lük gibi bir oranını da kadınlar oluşturmaktadır. 1997-2001 yılları arasında cezaevlerine giren erkek ve kadın hükümlü sayılarında, yıllara göre istikrarlı bir şekilde artışın olduğu gözlemlenmektedir. Tabloya dikkatli bir şekilde bakıldığında hem erkeklerin hem de kadınların cezaevlerine girme sayı ve oranlarında belirtilen yıllara göre düzenli bir artışın olduğu görülebilir. Bunun yanında cezaevlerine giren hem erkek hem de kadınların sayısının en çok olduğu sene 2001'dir.

2001 yılı kendi içerisinde karşılaştırıldığında, bu yılda cezaevlerine giren erkeklerin oranı, cezaevine girenlerin % 31, kadınların ki ise % 33'tür. 2001 yılı içinde cezaevine giren genç hükümlülerin oranı toplam olarak değerlendirildiğinde % 97'sini erkekler, % 3'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda tablo.1'e göre cezaevlerine giren erkek hükümlülerinin sayısı yıllara göre düzenli olarak artmasına paralel olarak kadın hükümlülerin sayısında da geçmiş senelere göre düzenli bir artışın olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak 1997-2001 yılları arasında cezaevlerine girenlerin sayısında ve oranında düzenli bir artış vardır. Cinsiyet açısından ele alındığında da benzer bir durum söz konusudur.

Cezaevlerine giren genç hükümlülerden erkeklerin oranı kadınlara göre oldukça yüksektir. Satır yüzdeleri açısından (her yılı kendi içerisinde değerlendirildiğinde) ele alındığında tüm yıllar için (1997-2001) erkek suçlu oranı % 97, bayan suçlu oranı % 3'tür. Tablo.1'in ortaya koyduğu veriler, bu konuyla ilgili olarak kriminoloji literatüründe oluşturulan araştırma ve çalışmaları destekler niteliktedir. Örneğin, "suç işleme

davranışında bulunanların çoğunun cinsiyeti erkektir” gibi genel-geçer bir önerme, bu tabloda da doğrulanmaktadır.

Tablo.2 Türkiye’de 1997-2001 Yılları Arasında Cezaevlerine Giren Erkek ve Kadın Genç Hükümlülerin Yaş Kategorilerine Göre Dağılımı(%)

Yıllar	Yaş grupları											
	11-15				16-18				19-21			
	Erkek	%	Kadın	%	Erkek	%	Kadın	%	Erkek	%	Kadın	%
1997	90	29	1	17	974	29	32	37	3 454	22	87	19
		(99)		(1)		(97)		(3)		(97)		(3)
1999	80	25	3	50	872	26	22	25	3 763	24	116	24
		(96)		(4)		(97)		(3)		(97)		(3)
2000	81	26	--	-	820	24	15	17	3 764	26	127	27
		(100)				(98)		(2)		(97)		(3)
2001	65	20	2	33	722	21	18	21	4 289	28	143	30
		(97)		(3)		(98)		(2)		(97)		(3)
TOPLAM	316	100	6	100	3 388	100	87	100	15	100	473	100
		(98)		(2)		(97)		(3)	270	(97)		(3)

**Tablolardaki yüzdelerden normal yazıyla olanı sütun yüzdelerini; İtalik, parantez içinde ve koyu şekilde yazılı olanı da satır yüzdelerini temsil etmektedir (DİE Suç İstatistikleri, 1997-2001 yılları arası).

Tablo.2 ve tablo.4’ deki Türkiye ve Mersin’de cezaevlerine giren genç suçluların yaş kategorilerine göre dağılımı ile ilgili önemli bir hususu belirtmekte fayda vardır. Daha önce belirtildiği gibi dünyada gencin yaş kategorisi olarak sınıflaması 15-24 ve 15-25 yaşlarıdır. Yani bu yaşlar arasında bulunan her birey, genç olarak

tanımlanmaktadır. Yapılan bu araştırmaya göre de gencin yaş sınıflaması 15-25 yaş arası olarak kabul edilmiştir. Ancak Türkiye ve Mersin’de ceza hukuku, adli ve idari açılarından gençliğe yönelik bir suç kategorisinin oluşturulmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan ceza yasasına ve emniyet kayıtlarına göre 11-18 yaşlar arası *çocuk suçluluğu* olarak kabul edilirken; 19 ve yukarısı yaşlardaki suçlar da *yetişkin suçluluğu* olarak nitelenmektedir. Türkiye’de ve Mersin’de genç suçluluğu olgusunun özgün bir tanımı ve yasalarda *genç suçluluğu* ile ilgili bir sınıflandırmanın olmadığı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla genç suçluluğu kavramının yaşlara göre kendine özgü bir kategori yapılmadığından bu suçluluk türü, hem çocuk suçluluğu hem de yetişkin suçluluğu arasında sistemsiz bir şekilde değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda Devlet İstatistik Enstitüsünden alınan tablolarda da belirgin olarak genç suçlulara yönelik bir yaş kategorisi oluşturulmamıştır. Bu konuyla ilgili bütün olumsuzluklara ve sınırlamalara rağmen gençlik kavramını tanımlayan yaş kategorisi tabloya yerleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak DİE’den alınan verilerde 19-21 yaş kategorisi gençlikle ilgili bir kategori olarak ele alınırken bundan sonra gelen 22-29 yaş kategorisi hem gençlik dönemini hem de yetişkinlik dönemlerini kapsaması bu yaş kategorisinin tablolara alınmayarak değerlendirme dışı bırakılmasına neden olmuştur. Bu bakımdan betimlenmesi ve analizi yapılacak olanlar 11-15, 16-18 ve 19-21 yaş kategorileridir.

Tablo.2’ye genel olarak bakıldığında, belirtilen yaş kategorilerinde yaş arttıkça cezaevlerine giren gençlerin sayılarında da bir artış gözlemlenmektedir. 11-15 yaş kategorisinde bulunan Mersin’deki hükümlü gençlerin toplam sayısı 322 iken, 16-18 yaşlarında bulunanların 3475 ve 19-21 yaşlarında bulunanların sayısı ise 15743’ tür. Buna göre 11-15 yaş diğer yaş kategorilerine göre en az hükümlü bulunan kategoridir. Bu durum tüm yıllar için geçerlidir. Bu yaş kategorisinde yine tüm yıllar geçerli olmak üzere

suç işleyenlerin tamamına yakını erkektir. 16-18 yaş grubunda bulunan hükümlü gençlerin iki cinsinde de 11-15 yaş grubuna göre bariz bir artış gözlemlenmektedir. Yine bu yaş kategorisinde suç işleyen gençlerin % 98'inin cinsiyeti erkektir. 19-21 yaş kategorisi, cezaevlerine giren genç hükümlü sayısının hem yıllar toplamına hem de diğer yaş kategorilerine göre en fazla olduğu yaş grubudur. Bu yaş kategorisi içinde bulunan her iki cinsiyetin sayısı diğerlerine göre kat kat fazladır.

Tablo.2 yıllara göre değerlendirildiğinde 11-15 yaş kategorisinde bulunan hükümlü genç erkeklerin sayısında düzenli bir azalış mevcuttur. Ayrıca bu yaş kategorisinde bulunan ve hükümlü olan kadınların sayısı oldukça azdır ve yıllara göre dağılımı düzensizdir. 16-18 yaş kategorisinde bulunan genç hükümlülerin sayılarında da yıllara göre bir azalma vardır. Bu yaş kategorisinde bulunan erkeklerin sayı ve oranlarındaki düşüş tablo.2'de de görüldüğü gibi sürekli ve düzenlidir. 16-18 yaş kategorisindeki kadınların sayısında da düşüş mevcuttur ancak bu azalma yıllara göre dalgalı şekilde gerçekleşmektedir. 16-18 yaş grubunda bulunan erkek ve kadın hükümlülerin sayılarında bariz azalma olmasına rağmen sayı ve oran bakımından 11-15 yaş kategorisinde bulunan gençlerden kat kat fazladır. Bu iki yaş grubundaki yıllara göre belirgin azalış 19-21 yaş grubundaki genç hükümlüler için geçerli değildir. Tablo.2'ye göre bu yaş kategorisindeki erkek ve kadın hükümlü sayıları yıldan yıla artmaktadır. Tabloya göre bu yaş kategorisindeki her iki cinsiyette bulunan genç hükümlülerin sayısı ve oranları hem yıllara göre hem de diğer yaş kategorilerine göre çok yüksek düzeydedir. 11-15 ve 16-18 yaş kategorilerinde 1997-2001 dönemlerinde hem erkeklerde hem de kadınlarda düzenli bir azalma söz konusudur. Bu yaş kategorilerinde bulunan genç hükümlülerin en az olduğu yıl 2001'dir. 11-15 ve 16-18 yaş kategorisinde bulunan hükümlülerin en fazla olduğu yıl ise 1997'dir. Bu iki yaş kategorisi için geçerli olan sayı ve yüzdelerin dağılımı 19-21 yaş

kategorisi için geçerli değildir. Bu yaş kategorisinde bulunan gençlerin her iki cinsinde yıllara göre düzenli bir artışın olduğu gözlemlenmektedir. 19-21 yaş kategorisinde erkek ve kadın hükümlü sayısının ve oranının en fazla olduğu yıl yine 2001'dir. Buna göre 19-21 yaş kategorisinde bulunan erkeklerin sayısı 2001 yılı için 4289, kadınların sayısı 143'tür. Buradan şu sonuç çıkarılabilir; *genç suçlu* olarak kabul edilen bu yaş kategorilerinden 19-21 yaş kategorisi suçun en fazla işlendiği (her iki cins içinde geçerlidir.) ve yıldan yıla da bir artışın söz konusu gruptur.

Sonuç olarak bu tablo için şunlar söylenebilir: Öncelikle genç suçlu olarak kabul edilen her yaş kategorisindeki hükümlülerden sayı ve oran bakımından en fazla erkek cinsiyeti fazladır. Bu da gösteriyor ki genç suçluların çoğu erkektir. Ayrıca 19-21 yaş kategorisinde bulunanların cinsiyetleri de göz önünde bulundurulduğunda sayı ve oranları bakımından en yüksek suçluluk kategorisi olduğu görülebilir. Diğer yaş kategorisinde bulunan genç suçluların sayı ve oranları yıldan yıla azalma göstermektedir. Bu azalma genel olarak cinsiyet ve yıllar bazında tam olarak düzenli sayılabilecek değerlerde olduğunu söyleyemeyiz. Özellikle 11-15 ve 16-18 yaş kategorisinde bulunan genç kadınların cezaevlerine girme oranlarının yıldan yıla farklılık yönü gösterdiği söylenebilir.

Tablo.3 Mersin’de 1997-2001 Yılları Arasında Cezaevlerine Giren Hükümlülerin Cinsiyete Göre Dağılımı(%)

Yıllar	Suç işleyenlerin sayıları		Cinsiyet			
	Toplam	Yüzde (%)	Erkek	Yüzde (%)	Kadın	Yüzde (%)
1997	1840	20	1784	20 <i>(97)</i>	56	18 <i>(3)</i>
1999	2261	25	2188	25 <i>(97)</i>	73	24 <i>(3)</i>
2000	2666	28	2581	28 <i>(97)</i>	85	27 <i>(3)</i>
2001	2553	27	2459	27 <i>(96)</i>	94	31 <i>(4)</i>
TOPLAM	9320	100	9012	100 <i>(97)</i>	308	100 <i>(3)</i>

**Tablolardaki yüzdelerden normal yazıyla olanı sütun yüzdelerini; İtalik, parantez içinde ve koyu şekilde yazılı olanı da satır yüzdelerini temsil etmektedir (DİE Suç İstatistikleri, 1997-2001 yılları arası).

Tablo.3 Mersin’de 1997-2001 yılları arasında cezaevlerine giren hükümlülerin cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Tabloya göre suç işleyenlerin sayısı yıllara göre düzenli bir artışa sahip değildir. 1997-1999-2000 yıllarında suç işleyenlerin sayısı artarken 2001 yılında ise suç işleyenlerin sayısında 2000 yılına göre % 1’lik bir azalma söz konusudur. Suç işleyenlerin sayısı en çok 2000 yılında artmıştır. 2000 yılında 2666 genç hükümlü cezaevlerine girmiştir. Cezaevine giren bu genç hükümlülerin % 97’sini erkekler,

% 3'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Ancak tablo.3'deki bu sayısal değerler, Türkiye'deki hüküm giyen suçluların verilerine göre (tablo.1) hem daha az sayıda olduğu hem de bu oranların dağılımını düzenli olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak tablo.1 ve Tablo.3'deki cezaevlerine giren hükümlülerin cinsiyet oranlarına bakıldığında benzer durumların olduğu söylenebilir. Cezaevlerine giren genç hükümlülerin cinsiyet oranları her iki tablo için erkeklerde % 97, kadınlarda ise % 3'tür.

Mersin'de suç işleyenlerin cinsiyet bakımından dağılımlarına bakıldığında, Türkiye verilerine (tablo.1) ve kriminoloji literatürüne uygun olarak tablo.3'de de en çok suç işleyenlerin erkekler olduğu ortaya çıkmaktadır. Tabloya göre suç işleyenlerden erkeklerin toplam oranı % 97, kadınların oranı ise % 3'tür. Tablo.3'ün bu bölümünde de 2001 yılındaki cinsiyete göre dağılımda sadece erkeklerin sayısı yine 2000 yılı değerlerine göre % 1 oranında düşüş yaşanmıştır. Ancak sözü edilen bu durum kadınlar için geçerli değildir. Yıllara göre, hüküm giyen kadınların sayısı ve oranlarında -erkeklerle oranla sayı ve oranları az olsa da - sürekli ve düzenli bir artışın olduğu görülmektedir. Tablo.3'de kadınların en fazla hüküm giydiği yıl 2001 yılıdır.

Sonuç olarak tablo3'e göre hüküm giyenlerin toplam sayılarında düzenli bir artış söz konusu değildir. Suç işleyenlerin sayılarında düşüşün yaşandığı yıl 2001'dir. Bu yıl içerisinde cezaevlerine giren genç hükümlü sayısı 2666'dan 2553 kişiye inmiştir. Düşüşün yaşandığı bu yıl için de cinsiyet bakımından oranlarda büyük bir değişim yaşanmamıştır. Yalnızca erkeklerin oranlarında % 1'lik bir düşüş söz konusudur. Bu tablo için söylenebilecek en ilginç değer, 2001 yılında kadın hükümlü sayısında en fazla değere ulaşmasıdır. Çünkü bu tabloda, cezaevlerine giren kadın hükümlü sayıları, genel toplam sayı ve erkekler hükümlü sayılarının sayı ve oranlarındaki 2001 yılındaki düşüşten etkilenmeyerek yıldan yıla artma eğilimi göstermektedir. Yine tablo.3' e göre Mersin'de

suç işleyenlerin %97'sini erkekler oluşturmaktadır. Hüküm giyen erkeklerin sayısı ve oranı da 2001 yılında düşmektedir. Ancak bu durum kadın hükümlüler için geçerli değildir. Ayrıca bu tablodaki cinsiyet dağılımının oranları Türkiye genelinin hükümlü oranları (tablo.1) ile benzerlikler göstermektedir. Bu tabloda da erkeklerin ortalama oranı % 97; kadınların oranı ise % 3'tür. Bu bağlamda tablolara bakıldığında Mersin ili, Türkiye geneli hükümlülerinin cinsiyet oranları ve yıllara göre artış ya da azalış yönünden benzerlikler taşımaktadır.

Tablo.4 Mersin'de 1997-2001 Yılları Arasında Cezaevlerine Giren Erkek ve Kadın Genç Hükümlülerin Yaş Kategorilerine Göre Dağılımı(%)

Yıllar	Yaş grupları											
	11-15				16-18				19-21			
	Erkek	%	Kadın	%	Erkek	%	Kadın	%	Erkek	%	Kadın	%
1997	15	39	--	--	63	37	2	67	125	24	5	26
		<i>(100)</i>				<i>(97)</i>		<i>(3)</i>		<i>(96)</i>		<i>(4)</i>
1999	5	13	--	--	31	18	1	33	132	25	5	26
		<i>(100)</i>				<i>(97)</i>		<i>(3)</i>		<i>(96)</i>		<i>(4)</i>
2000	12	32	--	--	40	24	--	--	144	26.5	4	22
		<i>(100)</i>				<i>(100)</i>				<i>(97)</i>		<i>(3)</i>
2001	6	16	--	--	35	21	--	--	130	24.5	5	26
		<i>(100)</i>				<i>(100)</i>				<i>(96)</i>		<i>(4)</i>
TOPLAM	38	100	--	--	169	100	3	100	531	100	19	100
		<i>(100)</i>				<i>(98)</i>		<i>(2)</i>		<i>(97)</i>		<i>(3)</i>

**Tablolardaki yüzdelerden normal yazıyla olanı sütun yüzdelerini; İtalik, parantez içinde ve koyu şekilde yazılı olanı da satır yüzdelerini temsil etmektedir (DİE Suç İstatistikleri, 1997-2001 yılları arası).

Tablo.4 Mersin’de cezaevlerine giren genç suçluların yaş dağılımlarını göstermektedir. Tabloya göre Türkiye verilerinde olduğu gibi (tablo.2), yaş arttıkça suçlu sayısı artmaktadır. 11-15 yaş grubunda olan hüküm giyenlerin sayısı 38 iken; 16-18 yaş kategorisi için bu sayı 172; 19-21 yaş kategorisinde bulunan genç suçluların sayısı 550’ye ulaştığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla yaş ilerledikçe ya da genç bireyin ergenlikten yetişkinliğe doğru geçişinde suç işlemesi daha da artmaktadır. Yıllara göre bakıldığında, her yaş kategorisi ve bu kategoriler içindeki kadın ve erkek hükümlü sayılarında suç sayılarında artış söz konusudur. Ayrıca 11-15 ve 16-18 yaş kategorisinde bulunan kadın hükümlülerin sayısı oldukça azdır. 19-21 yaş kategorisinde bulunan kadın hükümlülerin sayısında yoğunluk yaşanmaktadır. Tablo.4’e göre cezaevine giren hükümlü sayısının en fazla olduğu yaş kategorisi 19-21 yaşları arasındadır.

Tablo.4’e göre yıllar bazında yaş kategorileri tek tek incelendiğinde şunlar söylenebilir: 11-15 yaş kategorisinde bulunan genç hükümlülerin yıllara göre dağılımında bir dalgalanma mevcuttur. Kimi yıllarda bir artış kimi yıllarda da bir düşüş söz konusudur. Bu yaş kategorisindeki hükümlülerin tamamını erkekler oluşturmaktadır. Kadın hükümlüler bu yaş kategorisinde bulunmamaktadır. Emniyet yetkililerinden alınan bilgilere göre bu yaş kategorisindeki hükümlü azlığı aslında gerçek rakamı yansıtmamaktadır. Genelde bu yaşlarda suça karışmış bireylerin çoğu affedilerek salıverilmektedir. Daha çok kendilerine ve ailelerine nasihatler verilerek suça karışmış bireyleri engellenmeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla bunlar daha çok düşük derecede suç işleyen ya da suça yeni karışan bireyler olmaktadır. Bu kategoride hüküm giyen gençler yüksek bir olasılıkla büyük suçlar işlemişlerdir (cinayet, soygun, darp,... vb.suçlar işleyerek).

16-18 yaş kategorisinde bulunan genç hükümlüleri sayıları 11-15 yaş kategorisinde bulunan hükümlü gençlerden yaklaşık altı kat daha fazladır. Yıllara göre bu yaş kategorisinde bulunan genç hükümlülerin sayısında dalgalanmalar mevcuttur. Düzensiz bir şekilde artmalar ve azalmalar söz konusudur. Bu yaş kategorisindeki genç suçlulardan erkeklerin toplam oranı % 98'dir. Dolayısıyla bu yaş grubunda da erkekler daha fazla suç işlemektedirler. Tablo.4'e göre bu yaş kategorisinde bulunan erkeklerin ve kadınların en çok hüküm giydiği yıl 1997'dir. Bu oranların en az olduğu yıl ise 1999'dur.

Tablo.4 de en yüksek sayı ve oranlar 19-21 yaş kategorisinde bulunan genç hükümlülere aittir. Her iki cinsiyette genç hükümlü sayıları diğer kategorilere göre yüksek seyretmektedir. Bu yaş kategorisini yıllara göre değerlendirdiğimizde düzenli sayılabilecek bir artış olduğunu söyleyebiliriz. Her iki cins için de bu kategorideki dalgalanmaların olduğu yıllar 2000 ve 2001 'dir. Bu yaş kategorisinde genç erkek hükümlülerin en fazla olduğu yıl 2000, en az olduğu yıl ise 1997'dir. Genç kadın hükümlülerin en fazla olduğu yıl 1997, 1999 ve 2001'dir. Yani bu yıllarda kadın hükümlü sayıları eşit oranlardadır. En az bayan hükümlü sayısının olduğu yıl ise 2000'dir. Bu yaş kategorisinde bulunan genç erkek hükümlülerin oranı % 98'dir.

Genel olarak bakıldığında Türkiye geneli yaş ve cinsiyet dağılımı (tablo1-2), Mersin'deki yaş ve cinsiyet dağılımına (tablo 3-4) göre artış ve azalış yönünden daha dengeli ve düzenlidir. Ancak yıllara ve oranlara göre tablo 3 ve 4 değerlendirildiğinde Türkiye oranlarıyla (tablo.1-2) paralellik göstermektedir.

III.2 MERSİN'DE GERÇEKLEŞEN VE BASINA YANSIYAN GENÇ SUÇLULUĞU OLGUSU

Araştırmanın bu alt bölümünde, Mersin'de gerçekleşen (işlenilen) ve basına yansıyan genç suçluluğu olgusu incelenmektedir.

Basına yansıyan genç suçluluğu olgusu, ulusal ve yerel gazetelerden elde edilen verilere dayalı olarak incelenmektedir.. Bu gazeteler şunlardır: Ulusal Gazeteler: *Milliyet, Sabah, Hürriyet, Posta, Tercüman, Türkiye ve Zaman* . Yerel Gazeteler: *Çukurova, Haberci, İçel Ticaret, Havadis, Yeni Gazete, Yeni gün, İçel Ekspres, Güney, Bugün Mersin ve Arayış* gazeteleridir.

Gazetelerden elde edilen veriler, gençler tarafından işlenen suç türleri, suçun işlendiği yer, suç tarihi, suç aletleri ve suç işleyen gençlerin demografik özelliklerinden oluşan değişkenlere göre sınıflandırılıp tablolaştırılmıştır. Ancak basın taramasında suç işleyen gençlerin aileleri, oturdukları mahalleler, eğitim durumları vb. ile ilgili bilgiler elde edilememiştir.

Tablo.5.Mersinde Gençler tarafından İşlenen Suç Türleri (%)

Suç Türleri	Sayı	Yüzde (%)
Cinayet	23	37.10
Cinayete Teşebbüs	1	1.62
Hırsızlık	12	19.35
Gasp	2	3.22
Yaralama	7	11.29
Taciz/Tecavüz	5	8.06
Fuhuş	2	3.22
Kapkaç	5	8.06
Kaçakçılık	2	3.22
Dolandırıcılık	1	1.62
Adam Kaçırma	1	1.62
Askerden Kaçma	1	1.62
TOPLAM	62	% 100

Tabloya göre, Mersin’de suç işleyen gençlerin, işlediği suç türlerinde dikkate değer bir çeşitlilik gözlemlenmektedir. Tabloda 11 ayrı suç kategorisi bulunmaktadır. Cinayete teşebbüs suçu, ayrı bir kategori olarak değerlendirilmemiştir.

Tablo.5’e göre gençlerin işlediği suçlar arasında cinayet suçu, % 37.10 ‘luk bir oranla ilk sırada yer almaktadır. Bu suç türünü % 19.35’lik bir oranla hırsızlık suçu izlemektedir. Yine Tablo.5’e göre hırsızlık suçunu, % 11.29 ‘luk bir oranla yaralama suçu takip etmektedir. Bunların dışında tabloda % 8.06 ‘lık oranlarla taciz, tecavüz ve kapkaç suçları da önemli bir yer tutmaktadır.

Tablo.5 'e göre Mersin'de gençlerin en az işlediği suçlar olarak, gasp, kaçakçılık, dolandırıcılık, adam kaçıırma ve askerden kaçma suçları sayılabilir.

Tablo.5'de en fazla işlenen suçlar olarak cinayet ve hırsızlık suçları ağırlıktadır.

Bilindiği gibi cinayet suçu, daha çok geleneksel toplumlarda ve kırsal kültürün hakim olduğu yerlerde daha fazla işlenmektedir. Mersin kent merkezinde işlenen cinayet suçunun fazla olması, bu kentin sosyo-kültürel alt yapısının daha çok kırsal bölgelerin değerlerinin hala devam etmesinin bir sonucu olduğunun göstergesi olabilir. Ya da Mersin kent merkezine doğru diğer bölgelerden yoğun bir göçün sonucu kente göç eden bireylerin hala geldikleri kırsal bölgelerin gelenek ve değerlerini devam ettirmesinin ve kente uyumsuzluğun bir göstergesi olarak da yorumlanabilir.

Bu durumu daha belirgin kılmak için basına ait olaylardan bazı anekdotlar vermek faydalı olabilir;

Yeşil mahalle Nato yolu üzerinde önceki gece saat 00:30'da tartıştıktan sonra ailesiyle birlikte kendisini dövdüğünü ileri sürdüğü A. T.'yi (19) otomatik av tüfeğiyle ateş ederek öldürdüğü iddia edilen F. C. (19) Emniyet güçlerince yakalandı (*Yeni Gazete: 21.10.2003*).

Bu haberde de görüldüğü gibi anlaşmazlıkların çözümünde daha çok kırsal kökenli töre , gelenek ve zihniyetin hakim olduğu anlaşılmaktadır.. Kent yaşamı içerisinde insanlar arası anlaşmazlıkları düzelden, çözüm bulan adli ve idari merciler, kentte yaşayan insanlara yöneliktir. Ancak genelde göçle kente gelen ve kentte yaşayan bireyler, kentin temel değerlerini ve kurallarını tam olarak benimseyemediklerinden dolayı sorunların çözümünü kendi başına yapmaya çalışırlar. Bu durum, bireyin kent kuralları dışında davranmasına neden olmaktadır.

Ayrıca tablo.5'e göre olarak en fazla işlenen suçlardan birisi de hırsızlık suçudur. Hırsızlık suçu, daha çok kent yaşamında gerçekleşen ve birtakım ekonomik değişkenlere bağlı olarak ortaya çıkan bir suçtur. Bu bağlamda suçun ekonomik değişkenler ile bağıntısını, Demirbaş (2001:182) şöyle açıklamıştır: İşsizlik ile birlikte yoksulluk içinde bulunan ve ruhsal bunalıma sürüklenen kişinin, özellikle ekonomik ihtiyaçlarını giderme amacıyla suça yönelme ihtimali yüksektir. Yapılan incelemelere bakıldığında ekonomik kaynaklı işsizliğin neden olduğu suçlar, genellikle hırsızlık gibi mala yönelik suçlardır.

Dolayısıyla bir takım ekonomik ve sosyal kaygılarla kent merkezine göç eden bireylerin, burada da ihtiyaçlarını karşılayacak bir düzeyde iş bulamadığında son çare olarak yasadışı yollardan para kazanmayı seçmeleri olası bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu konuyu örneklendirmesi açısından bir suç haberi verilebilir:

Hırsızlık Şubesi tarafından yakalanan E. E., Mersin'de işledikleri hırsızlık suçunun cezasını çektikten sonra Diyarbakır'a dönmek üzere yola çıktıklarını belirterek "Biz Mersin'de daha önce de yakalandık ve cezamızı çekerek Diyarbakır'a dönüyorduk, paramız olmadığı için olayı gerçekleştirmeye çalıştık" dedi. Polis ekipleri E. E.'nin suç ortağı olduğu iddia edilen E. O.'yu yakalamak için çalışmalarını sürdürüyor (Türkiye, 14.07.2003).

Basına ait bu olayda olduğu gibi hırsızlık suçu, kent merkezlerinde gerçekleşen ve ekonomik kaynaklı bir çok problemler sonucu meydana gelmektedir.

Tablo. 6. Suçların İşlendiği Yere Göre Dağılımı (%)

Suçun İşlendiği Yer	Sayı	Yüzde (%)
İl Merkezi	50	80.65
İlçe Merkezi	10	16.13
Köy	2	3.22
TOPLAM	62	% 100

Tablo.6 'da Mersin'de suçun meydana geldiği (İşlendiği) yerler belirtilmiştir. Tabloya göre en çok suç olayı % 80.65'lik gibi büyük bir oranla kent merkezinde meydana gelmektedir. Bunu %16.13'lük oranla ilçe merkezleri izlemektedir. Gençlerin işlediği suçların en az gerçekleştiği yerler % 3.22'lik oranla köy yerleşmeleridir.

Tablo.6 genel olarak değerlendirildiğinde, gençlerin işlediği suçlar, en çok kent merkezlerinde en az da köy yerleşimlerinde meydana gelmektedir. Dolayısıyla köylerden kentlere doğru gidildikçe gençlerin işlediği suç oranlarında bir artış olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo.6'daki mevcut durum bize, kentleşme ve suç olgusu arasında doğru bir orantı olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Kentleşme arttıkça suç oranlarında da bir artış meydana gelmektedir.

Tabloda.6'dan elde edilen sonuçlar, Picca'nın (1995:59): *Kentlerdeki yoğunlaşma, suç eylemine büyük olanaklar sağladığı ölçüde suçluları da kendine çeker* tezini destekler niteliktedir.

Bunların dışında kriminoloji literatüründe bir çok suç bilimci, kentleşme-suç ilişkisi üzerinde çalışmışlardır. Kentleşme sonucu sosyal yapıda meydana gelen değişmelerin yarattığı olumsuzluklar, kentte yaşayan bireyleri suça yönelttikleri konusu

üzerinde ortak bir uzlaşımın olduğu açıkça görülmektedir. Kentleşmenin suç oranlarını artırdığını ileri süren Durkheim'dan sonra Sutherland ve Cressey, Shaw ve Mckay şehirlerde suçluluğun genel niteliklerini inceleyen araştırmacılardan bazılarıdır (İçli, 1998: 89) .

Gençler tarafından işlenen suçların büyük bir bölümü kent merkezlerinde işlenmektedir. Bu bulgu ekolojik yaklaşımla uygunluk içerisindedir. Ekolojik yaklaşıma göre kent merkezleri,ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştığı yerlerdir.Bu durum özellikle ekonomik nitelikli suçlara zemin hazırlar. Suçun genel olarak kent merkezlerinde işlenmesi tezine dayanak olarak Picca şunları söylemektedir:

Suç yoğunluğu şehir merkezinden başlayarak kentte varolan kenar mahallelere (varoşlara, gecekondu bölgelerine) gidildiğinde artmaktadır. Çoğunlukla göç edenlerin oturduğu bu "*kriminojen bölgeler*" kültürel çatışmaların gelişmesi için elverişli bir ortam oluşturabilirler. Böylece günümüz suçluluğunda kentleşmenin etkisinin de altı çizilmiş olur (Picca,1995:58).

Tablo. 7. Suçun İşlendiği Aylar(%)

<i>Suçun işlendiği aylar</i>	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Ocak	4	6.45
Şubat	5	8.06
Mart	3	4.84
Nisan	-----	-----
Mayıs	2	3.22
Haziran	1	1.61
Temmuz	11	17.75
Ağustos	11	17.75
Eylül	9	14.52
Ekim	16	25.80
Kasım	-----	-----
Aralık	-----	-----
TOPLAM	62	% 100

Tablo.7, Mersin’de gençler tarafından işlenen suçların aylara göre dağılımını ortaya koymaktadır.

Tabloya bakıldığında Mersin’de gençlerin işlediği suçların, genellikle yaz ve sonbahar mevsimlerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Buna göre suçların en çok işlendiği ay olarak % 25.80’lik bir oranla ekim ayı karşımıza çıkmaktadır. Bu ayı % 17.75’lik bir oranlarla temmuz ve ağustos ayları ; % 14.52’lik bir oranla ,eylül ayı; % 8.06’lık oranıyla şubat ayı; % 6.45’lik bir oranla da ocak

ayı izlemektedir. Bu ayların dışında mart ve mayıs aylarında diğer aylara göre düşük oranlarda suç işlendiği görülmektedir.

Tablo.7'ye göre Nisan, Kasım ve Aralık dönemlerinde suç kaydının olmadığı gözlemlenmektedir.

Suç işlenen yerin kriminolojik açıdan önemi bulunmaktadır. Temel olarak ülkelerin iklimi, hava ve mevsimler üzerine araştırmalar yapılmıştır. Quetelet, Champneuf, Lambroso, Ferri, Aschaffenburg ve diğerlerinin yaptıkları araştırmalarda Fransa, Almanya ve İtalya'da mala karşı suçların soğuk yerlerde ve kışın artmasına karşın, sıcak yerlerde kişilere karşı suçların daha sık olduğunu istatistiki olarak ortaya konulmuştur (Demirbaş, 2001:96).

Bu bağlamda düşünülecek olunursa Mersin'de gençlerin işlediği suçlarda, özellikle sonbahar dönemlerinde artış gözlemlenmekte ve sonbahar mevsimini yaz mevsimi izlemektedir. Yazın genellikle Akdeniz iklim tipine sahip olan bölgelerdeki insanların, ruhsal durumları son derece asabi yapıda olmaları ve yazın buralarda oturan insanların genelde barındıkları yerlerden başka yerlere gitmelerinin, suçlu davranışlar üzerinde etkili olduğu ileri sürülebilir.

Yapılan bazı suç araştırmalarında, suçların daha çok en çok ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde meydana geldiği ortaya çıkmıştır (Demirbaş,2001).

Buna göre Mersin'deki meydana gelen genç suçluluğuna yönelik suçlar da daha çok sonbahar mevsiminde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla Tablo.7'deki bu durum yukarıda söylenileni destekler niteliktedir.Elde edilen bu bulguları kriminoloji literatürü açısından değerlendirdiğimizde şunları söyleyebiliriz: Öncelikle suçlu davranış ile işlenen suçun mevsim ve aylara göre değişimi arasında ilişkiler bulunmaktadır.

Tablo. 8. Gençler Tarafından İşlenen Cinayet suçunun Aylara Göre Dağılımı(%)

Cinayet Suçunun İşlendiği Aylar	Sayı	Yüzde (%)
Şubat	2	8.69
Mart	3	13.043
Mayıs	1	4.347
Temmuz	3	13.043
Ağustos	6	26.086
Eylül	3	13.043
Ekim	5	21.739
TOPLAM	23	% 100

Tablo.8'de Mersin'de gençlerin işlediği cinayet suçunun aylara göre dağılımı görülmektedir. Tabloya göre, cinayetin en çok % 26.086'lık bir oranla ağustos ayında işlendiğini görülmektedir. Bu oranı, % 21.79'luk bir oranla ekim ayı izlemektedir.

Genel olarak bakıldığında ise cinayet suçunun ağırlıklı olarak yaz ve sonbahar mevsimlerinde işlendiği görülmektedir.

Dolayısıyla daha önce bahsedilen ve suçun fiziki ve iklimsel şartlardan etkilendiğini öne süren suç bilimcilere göre, kişiye karşı işlenen suçlar genel olarak sıcak mevsimlerde ve sıcak bölgelerde gerçekleşir tezi bu tabloda karşılığını bulmaktadır. Dikkat edildiğinde, Mersin'in iklimi daha çok ılıman ve sıcak bir yapıya sahiptir. Sonbahar mevsiminde dahi hava ılıman bir yapıdadır. Bu bağlam da Mersin ilinde de cinayet suçları ağırlıklı olarak yaz ve bahar aylarında gerçekleşir tezi öne sürülebilir.

Tablo.9. Mersin’de Gençler Tarafından İşlenen Hırsızlık Suçlarının Aylara Göre Dağılımı (%)

Hırsızlık Suçunun İşlendiği Aylar	Sayı	Yüzde (%)
<i>Ocak</i>	4	28.58
<i>Şubat</i>	2	14.28
<i>Temmuz</i>	3	21.43
<i>Ağustos</i>	3	21.43
<i>Eylül</i>	1	7.43
<i>Ekim</i>	1	7.43
TOPLAM	14	% 100

Tablo.9, Mersin kentinde gerçekleşen hırsızlık suçunun aylara göre dağılımını göstermektedir. Tabloya göre hırsızlık suçunun en fazla işlendiği ay % 28.58 ile ocak ayıdır. Bu ayı takiben, % 21.43’lük bir oranla temmuz ve ağustos ayları takip etmektedir. Bu ayların ardından % 14.28’le şubat ayı gelmektedir. Tablo.9’a bakıldığında kış ve yaz aylarında yapılan hırsızlık oranlarında bir eşitlik söz konusudur. Dolayısıyla tablodan da görüldüğü gibi hırsızlık suçu, en çok kış ve yaz mevsimlerinde meydana gelmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi *Soğuk yerlerde ve mevsimlerde en çok mala karşı suçun işlendiği* tezi (Demirbaş,2001), bu tablo tarafından da desteklenmektedir. Bunun yanında Mersin kent merkezinde yaz aylarında da hırsızlık suçu işlenmektedir. Bunun açıklaması olarak, Mersin kentinin halkının çoğu, yaz aylarının sıcak geçmesinden dolayı

kent dışındaki sayfiye yerlerine ve yaylalara taşınmaktadır. Evlerin boş olmasından dolayı özellikle yaz aylarında hırsızlık suçunda bir artışın olduğu söylenebilir.

Tablo.10. Mersin’de Suç İşleyen Gençlerin Kullandıkları Suç Aletleri(%)

Suç Aleti	Sayı	Yüzde(%)
Kendisi/Kendileri	29	46.78
Bıçak	13	20.98
Silah	8	12.91
Tiner	1	1.61
Keser	1	1.61
Av Tüfeği	2	3.23
Sopa	1	1.61
Kasa Soymak için Gerekli Aletler	1	1.61
İp	1	1.61
Saç Kurut. Mak. Kablosu	1	1.61
Döner Bıçağı	1	1.61
Şiş	1	1.61
Telefon	1	1.61
İşkence Aletleri	1	1.61
TOPLAM	62	% 100

Tablo.10’da Mersinde suç işleyen gençlerin kullandıkları suç aletlerinin dağılımı görülmektedir. Bu tabloya bakıldığında gençlerin suç işlerken kullandıkları suç

aletlerinin çeşitli olduğu söylenebilir. Tabloda suç aletleri ile ilgili olarak toplam 14 ayrı suç aleti kategorisi belirlenmiştir.

Tablo.10 'da dikkat çeken en fazla oran, % 46.78 ile suç aleti olarak belirgin bir şey kullanılmadan, yalnızca suçlunun yada suçluların kendisi aracılığıyla ortaya konulduğu durumlardır. Bu şekilde işlenen suçlar genelde, gasp, hırsızlık, taciz, fuhuş, kapkaç, dolandırıcılık ve askerden kaçma suçlarıdır.

Tablo. 10'da görülen suç aletleri arasında , % 20.98'lik oranla *bıçak* ikinci sırada yer almaktadır. Bıçak, genelde çabuk bir şekilde temin edilebilen ve ucuz olan bir alet olduğundan dolayı suçluların suç işlerken en fazla kullandıkları suç aleti olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sırayı % 12.91'lik bir oranla *silah (genel olarak ruhsatsız)* ve % 3.23'lük bir oranla da *av tüfeği* izlemektedir. Bu sayılan suç aletleri, genellikle cinayet, yaralama, gasp suçlarında kullanılmaktadır.

Bunların dışında tiner, şiş, döner bıçağı, ip, keser, işkence aletleri, telefon ve saç kurutma makinesinin kablosu gibi aletler, tabloda belirtilen ilginç suç aletlerindedir. Ancak bu suç aletleri % 1.61'lik oranla çok az kullanılmıştır.

Tablo. 11. Mersin'de Suç İşleyen Gençlerin Yaş Dağılımı(%)

Yaş kategorileri	Sayı	Yüzde (%)
<i>15-17</i>	<i>11</i>	<i>17.74</i>
<i>18-20</i>	<i>19</i>	<i>30.64</i>
<i>21-25</i>	<i>32</i>	<i>51.62</i>
TOPLAM	62	% 100

Tablo.11’de Mersin’de suç işleyen gençlerin yaş dağılımları verilmiştir. Buna göre suç işleyen gençlerin, % 51.62’si 21-25 yaş arasında bulunmaktadır. % 30.64’ü 18-20 yaş kategorisinde yer almaktadır. % 17.74 ‘ü 15-17 yaş kategorisinde bulunmaktadır.

Tabloya göre 18-25 yaş kategorisinde bulunan gençlerin suç işleme oranı % 82’ye kadar varmaktadır. Bu durum bize, yetişkinliğe doğru yaş arttıkça suçlulukta da bir artışın olduğunu göstermektedir. Henüz ergenliğin başında olan ve erken gençlik adı verilen 15-17 yaş kategorisinde bulunan gençlerin suç işleme oranı, diğer kategoriye nazaran daha düşüktür. *Bu kategorilerde bulunan genç suçlular daha çok hırsızlık, kapkaç, yaralama dolandırıcılık gibi adi suçlar işlemektedirler* (Mersin Emniyet Müdürlüğü, 2004).

Tablo. 12. Mersin’de Cinayet Suçu İşleyen Gençlerin Yaş Dağılımı(%)

Cinayet Suçu İşleyen Gençlerin Yaş Dağılımı	Sayı	Yüzde (%)
15- 17	3	13.
18- 20	6	26.086
21- 25	14	60.87
TOPLAM	23	% 100

Tablo.12 ‘de Mersin’de cinayet suçu işleyen gençlerin yaş dağılımları görülmektedir. Tabloya göre en fazla cinayet suçu işleyen gençler, % 60.87’lik bir oranla 21-25 yaş grubunda yer almaktadırlar. Bu grubu, % 26.086 ile 18-20 yaş grubunda bulunan gençler izlemektedir. Tabloya göre en az cinayet suçu işleyenler % 13 gibi bir oranla 15-17 yaş grubunda bulunan gençlerdir.

Cinayet suçu, tabloda bulunan bütün yaş gruplarında mevcuttur. Bu durum genç suçlular için önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençlerin cinayet suçunu işlemeleri hem Türkiye için hem de Mersin kenti için bir çok sorunu beraberinde getirebilir. Ayrıca tabloya dikkatli bir şekilde bakıldığında gençlerin yaşları arttıkça cinayet suçu işleme eğilimlerinde de bir artış gözlemlenmektedir. Özellikle 18-20'li yaşlardan itibaren gençlerin cinayet suçu işleme eğilimlerinde bariz artışların olduğu görülebilir.

Bu durum şunu açıkça ortaya koymaktadır; Mersin'de genç suçlular, özellikle cinayet suçunu yaş arttıkça daha çok işlemektedirler.

Tablo. 13. Mersin'de Hırsızlık Suçu İşleyen Gençlerin Yaş Dağılımı(%)

Yaş Kategorileri	Sayı	Yüzde(%)
<i>15-17</i>	<i>1</i>	<i>8.33</i>
<i>18-20</i>	<i>6</i>	<i>50.00</i>
<i>21-25</i>	<i>5</i>	<i>41.67</i>
TOPLAM	<i>12</i>	<i>% 100</i>

Tablo.13 'de hırsızlık suçu işleyen gençlerin yaş dağılımları görülmektedir. Tablo.13'e göre hırsızlık suçu en fazla % 50'lik bir oranla 18-20 yaş kategorisinde bulunan gençler tarafından işlenmektedir. Bu yaş grubunu, % 41.67 ile 21-25 yaş kategorisinde bulunan gençler izlemektedir. % 8.33 gibi az bir oran da olsa 15-17 yaş grubunda bulunan gençlerde hırsızlık suçunu işlemektedir. Dolayısıyla hırsızlık suçunun en fazla yoğunlaştığı yaş kategorisi genel olarak 18-25 yaş kategorisinde yoğunlaşmaktadır. 15-17 yaş kategorisi oldukça düşüktür.

Bu tabloya bakarak tıpkı cinayet suçu istatistiğinde olduğu gibi tüm yaş gruplarında hırsızlık suçu işlendiği söylenebilir. Bu bağlamda Mersin’de suç işleyen gençler, ağırlıklı olarak cinayet suçunun yanı sıra hırsızlık suçu da işlemektedir. Hırsızlık, cinayet suçu ile beraber gençlerin en yaygın olarak işlediği suç türüdür.

Tablo. 14 .Mersin’de Suç İşleyen Gençlerin Cinsiyet Dağılımları(%)

Cinsiyet	Sayı	Yüzde (%)
<i>Erkek</i>	26	41.94
<i>Kadın</i>	2	3.22
<i>Erkek+Kadın (beraber)</i>	1	1.61
<i>Erkek+erkek (beraber)</i>	33	53.23
TOPLAM	62	% 100

Tablo.14, Mersin’de suç işleyen gençlerin cinsiyet dağılımlarını göstermektedir. Tabloya göre suç işleyen gençlerin % 41.94’ü suçu yalnız başına yapan erkeklerdir. Aynı zamanda gençlerin % 53.23’ü, suçu beraber gerçekleştiren erkeklerden oluşmaktadır. Tablo 14’e göre suç işleyen gençlerin yalnızca % 3.22’sini kadınlar oluşturmaktadır. Erkek ve kadınların suçu beraber işlemeleri oranı da % 1.61 gibi düşük bir değere sahiptir.

Dolayısıyla tabloya göre, gerek tek başına gerekse de beraber olarak suç işleyen gençlerin yaklaşık % 95’i erkektir. Tabloda kadınların suça katılma oranlarının çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, genel suç kalıplarıyla uyumaktadır.

İçli’nin (1998:252-253) de belirttiği gibi: *Her yaşta erkeklerin suç işleme olasılığı kadınlardan daha yüksektir... Suç genelde erkek davranışdır. Bu yüzden*

kriminoloji literatürüne göre erkek suçlular, kadın suçlulardan da yoğun bir biçimde incelenmektedir. Yine Demirbaş (2001; 157) da bu konuyla ilgili olarak şunları söylemektedir: Suç istatistiklerine göre, kayıtlı suçluluk esaslı olarak erkekler tarafından şekillenmiştir.

Tüm bunlara bağlı genel olarak şunu söyleyebiliriz :Mersin’de suç işleyen gençlerin büyük bir çoğunluğunun cinsiyeti erkektir. Kadınların suç işleme davranışları, erkeklere göre çok düşük düzeydedir.

Tablo. 15 Mersin’de Suç İşleyen Gençlerin Medeni Durumları(%)

Medeni Haller	Sayı	Yüzde (%)
Bekar	31	50
Evli	3	4.84
Dul	1	1.61
Evlilik dışı birliktelik	1	1.61
Belli değil	26	41.94
TOPLAM	62	% 100

Tablo.15 Mersin’de suç işleyen gençlerin medeni durumlarını göstermektedir.

Tablo.15’e göre suç işleyen gençlerin yarısının bekar olduğunu söyleyebiliriz. Tabloya göre daha sonra suç işleyen gençlerin % 4.84’ü evli; % 1.61’i dul ve yine % 1.61’i de evlilik dışı bir ilişki yaşamaktadır.

Tabloda ortaya çıkan en ilginç sonuç; Mersin’de suç işleyen gençlerin % 41.94’ünün medeni durumlarının tam olarak tespit edilememesi ve böylece bu gençlerin

medeni durumlarının bilinmemesidir. Buradaki sınırlılık, değerlendirilmesi yapılan gençlerin işlediği suç olaylarının basında bütün ayrıntılarıyla verilmemesinden, dolayısıyla gençlerin diğer özelliklerinin tam olarak değerlendirilememesinden kaynaklanmaktadır. Ancak şunu da özellikle belirtmek gerekir ki ; medeni durumları belli olmayan gençlerin yarısından fazlasının bekar olduğu araştırmacı tarafından tahmin edilmektedir. Medeni durum ve suç ilişkisi bağlamında kriminoloji literatürüne bakıldığında suçun daha çok bekarlar tarafından işlendiği görülmektedir.

Konuyla ilgili olarak Demirbaş (2001,163) şunları ifade etmektedir:Medeni durumun, suçluluk üzerinde etkisi olduğunu araştırmalar göstermektedir. Genel olarak evlilerin, diğer medeni durum gruplarına göre daha az suç işledikleri görülmektedir... Kural olarak evliliğin, aile sorumluluğunu kuvvetlendirmesi nedeniyle suçu önleyici bir etki yaptığı açıktır.

Demirbaş'ın sözünü ettiği, medeni durum ve suçluluk arasındaki ilişkinin temel noktaları tablo.15'de de mevcuttur. Gerçektende evli olanların suça karışma eğilimleri, bekar olanlardan çok daha az bir düzeyde olduğu görünmektedir. Bu bağlamda; *Bekar olanların ya da evlilik yaşantısı olamayanların, suç işleme eğilimleri çok yüksektir* tezini öne sürmek olanaklı olabilir.

III.3. MERSİN'DE GENÇ SUÇLULUĞU: POLİSLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELERİN BETİMLENMESİ VE YORUMU

Mersin'de genç suçluluğunun sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerini ortaya koymayı ve mevcut durumu tespit etmeye yönelik olarak gerçekleştirilen bu araştırmada, problemi açıklama ve anlama çerçevesinde suçla mücadelede görevli polislerle görüşmeler yapılmıştır.

Görüşme yapılan emniyet görevli sayıları toplam 7'dir. Bu görevliler, Mersin Emniyet Müdürlüğü'nün çeşitli birimlerinde çalışmaktadırlar.

Çalışmanın bu bölümünde, yapılandırılmış görüşme tekniğine göre polis yetkilileriyle yapılan görüşmelerde elde edilen veriler betimlenmekte ve yorumlanmaktadır.

III:3.1 Polislere Göre Mersin'de Suç Olgusu

Mersin Emniyet Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan polislere öncelikle “Mersin'deki suç olgusunun” durumu ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu bağlamda polislerle yapılan görüşmeler sonucu ortaya çıkan en önemli sonuç; Mersin kentinde işlenen suçların diğer göç alan şehirlerde olduğu gibi çok yüksek düzeyde olduğudur. Mersin'de işlenen suçlarının nedenlerinin en temelinde göç olgusu yattığı anlaşılmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak Emniyet yetkililerinden biri örneğin şunları ifade etmektedir. *Mersin iline doğu ve güneydoğu illerinden yoğun göç olmasaydı, bu şehirde genç suçluluğu oranı çok az olacaktı.* Yine bir diğer emniyet görevlisi de şunları söylemektedir; *Mersin'e bir çok illerden yoğun göç olmasaydı suçların nitelikleri ve yoğunluğu değişecekti.* Bu

açıklamalardan da anlaşıldığı gibi Mersin’de suç olgusu, bu kente yoğun göçlerle birlikte artmakta ve suçları da genelde kente göç eden bireyler işlemektedir.

Görüşmeler sonucu elde edilen önemli bir sonuç da kentin niteliği ve suç arasındaki ilişkiyle ilgilidir. Özellikle kentin “kozmpolit özelliği” bu ilişki için önem derecesi yüksek değişkenlerdendir. Kendisi ile görüştüğümüz başka emniyet yetkilisine göre: *Mersin ili Türkiye ’nin en kozmpolit ilidir. Mersin kentinde her tür kültürel ve sosyo-ekonomik süreçler yaşandığından bu kentte çok çeşitli ve geniş bir suç yelpazesi mevcut bulunmaktadır.* Bu bağlamda Mersinde işlenen suçlar fazla ve aynı zamanda çok çeşitlidir. Emniyet yetkilisinin bu ifadesi suç ve kentleşme ilişkisi, kentlerin karmaşık yapısının suç üzerinde etkilerini göstermesi açısından anlamlıdır. Araştırmanın kuramsal kısmında da vurgulandığı gibi (bkz. Kentleşme ve sorunları), kentleşme ile suç arasında paralellikler bulunmaktadır.

Kendileriyle görüştüğümüz bazı emniyet yetkilileri suçun nedenlerine yönelik tespitlerde de bulunmuşlardır. Örneğin bu konuda bir yetkili, Mersin’deki suç olgusuna yönelik olarak eğitimsizlik ve cehaletin de suçun işlenmesinde etkili olduğunu söylemiştir. Ona göre; *Mersin’de suçun fazla olmasında, meydana gelen göçün yanı sıra göçle ortaya çıkan eğitimsizlik de etkilidir.* Hızlı ve yoğun göçün kentte (Mersin) ciddi sorunlar yarattığı, bu sorunlar arasında eğitimin önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Mersin, aldığı göçe uygun istihdam yaratamadığı gibi göç edenlerin eğitime yönelik yeterli alt yapı ve eğitim olanaklarına da sahip değildir.

Araştırmaya katılan polislerin Mersin’deki suç olgusuna yönelik genel eğilimleri büyük oranda benzer olmasına rağmen farklı görüşlere sahip polisler de bulunmaktadır. Bu çerçevede görüşmelerden ortaya çıkan ilginç bir sonuç da bir emniyet yetkilisinin Mersin’de suç olgusu hakkında diğer görüşmecilerden farklı bir görüş

belirtmesidir. Ona göre; *Mersin’de suçluluk kontrol edilebilir sevedir. Mersinde suçluluk, diğer göç alan büyük kentlere göre suç oranı çok daha azdır. Örneğin Adana ili ile karşılaştırıldığında Mersin’de daha az suç işlenmektedir.* Mersin’in doğal olarak İstanbul, Adana, İzmir... gibi kentlere göre suç olgusu açısından daha düşük düzeyde olduğu bir gerçektir. Türkiye’de büyük kentler sorunlar arttığı oranda suçu besleyen bir yapı göstermektedir. Mersin’deki kentleşme düzeyi ve sorunları eğer böyle devam ederse İstanbul, Adana, İzmir... gibi kentlerdeki düzeye ulaşma yönünde bir eğilim olacağını söyleyebiliriz.

Sonuç olarak görüşme yapılan polisler göre Mersin’de suçluluk oranı, diğer göç alan büyük kentlerde olduğu gibi yüksektir. Suç oranlarının yüksek olmasında başta bu kente yapılan yoğun iç göç sonucu ortaya çıkan sağlıksız tablo suçun miktarını ve şiddetini artırmaktadır. Bunun yanında eğitimsizlik de bireyi suçluluğa itmektir. Ayrıca polislerle yapılan görüşmelerde genel olarak Mersin’de geniş bir suç yelpazesi olduğu önemle belirtilmiştir.

III.3.2. Polisler Göre Genç Suçluluğu

Araştırmada, özellikle “genç suçluluğu” kavramının polisler tarafından nasıl algılandığı; bu kavramdan ne anlaşıldığı üzerinde durulmuştur. Bizi bu tür bir soruyu araştırmaya yönelten temel neden “genç suçluluğu kavramının dünyada ve Türkiye’de oldukça yeni bir kavram olmasıdır.

Görüşme yapılan polislerin tamamına yakınında bütünlüklü olarak “genç suçluluğu” kavramıyla ilişkili bir bilginin bulunmadığı görüşmeciler tarafından gözlemlenmiştir. Ancak görüşmeyi yapan araştırmacı, görüşme yapılan kişiye genç

suçluluğuyla ilgili genel bir bilgi verdikten sonra bu kavram hakkında açıklama yapmaya çalışmışlardır. Bu durum, Mersin Emniyet Müdürlüğünde çalışan polis yetkililerin tamamına yakınında genç suçluluğu kavramı ile ilgili bütünlüklü; sistemli bir bilgi bulunmadığını göstermektedir.

Genç suçluluğu kavramı araştırmacı tarafından genel olarak tanıtıldıktan sonra görüşmeciler, bu suçluluk türünü öncelikle bir *yaş kategorisi* olarak açıklamaya çalışmışlardır. Bu yaş kategorisi genel olarak 15-24 ve 15-25 yaş kategorisinde bulunan gençlerin Türk Ceza Yasasına göre yargılanmaları *çocuk ve yetişkin suçlu* şeklinde olduğu belirtilerek; bu yaş kategorisine bağlı olarak oluşturulan genç suçluluğu kavramının hem çocuk suçluları hem de yetişkin suçluların bir bölümünü kapsadığı söylenmiştir. Dolayısıyla en azından Türkiye ve özel olarak da Mersin ilinde genç suçluluğu kavramıyla ilgili olarak yasal ve idari anlamda bir çalışmanın yapılmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda görüşme yapılan polislerin bu suçluluk türüne ilişkin yeterli bilgilerinin olmayışını doğal karşılamak gerekmektedir. Buradan şu sonuç çıkarılabilir; Türkiye’de ve doğal olarak Mersin’de genç suçluluğu kavramı yasal ve idari anlamda henüz suç literatürü içerisine yerleşmemiştir.

Araştırmacı tarafından genç suçluluğu kavramı açıklandıktan sonra görüşmeciler, varsayımsal olarak düşünerek, genç suçluluğu kavramı ceza kanununa yerleşirse ileride suç oranlarında bariz artışlar olabileceğini dile getirmişlerdir. Bununla ilgili olarak bir yetkili; *Yasalarda genç suçluluğu kavramı yerleşirse gençlerin suç işlemesi açısından özendirici olabilir. Yani gençler için olumsuz olur.* diye görüş belirtmiştir. Bir başka Emniyet görevlisi bu konu hakkında şunları belirtmiştir; *Genç suçluluğu kavramı yasalarda uygulama olarak son derece gereksiz bir kavramdır. Eğer bu kavram suç literatürüne yerleşirse bu yaş kategorisindeki genç olarak ifade edilen bireylerde suçlu*

*davranışın artmasına neden olur. Görüşme yapılan yetkililerin bu şekilde görüş belirtmelerinin temel nedeni, genç suçluluğu kavramının yasal bir işlerlik kazanması sonrasında suç işleyen gençlerin işledikleri suçlarda bir ceza indiriminin olacağı, dolayısıyla da verilen cezanın etkili olamayacağı ve bunun sonucu olarak da genç suçluluğu kavramının suçu azaltacağı yerde artıracığı yönünde bir düşünceye olmalarıyla ilgilidir. Bu durum, emniyet görevlilerinin çoğunun bu kavram hakkında yeterli bir bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Ancak polisler arasında bu konuda farklı düşünenlerin de olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan polislerin bir kaçı, bu kavramın suç ve ceza literatürüne girmesinin son derece yararlı olacağı konusunda görüş belirtmişlerdir. Ancak bu kavramın yasalarda sistemli bir şekilde uygulanabilmesi ve olumlu sonuçlar alınması için hukuki ve idari yönden hazırlıkların titizlikle yapılmasının gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Emniyette çalışan bir görevli; *Genç suçluluğu kavramı yasalara yerleşirse bu gençlerin yargılanmasında akli ve insani hususların ön planda tutulmasına hizmet edebilir. Gençler, suç ve yargılama açısından ayrı bir kategoride değerlendirilirse belki de yetişkin suçluluğunun önüne geçilebilir* şeklinde görüş belirtmiştir.*

Görüşme yapılan polislerin tamamına yakını, Mersin’de genç suçlu kavramının yasalarda işlerlik kazanması konusunda “şu an için” uygulandığı takdirde suçla mücadele yönünden olumsuz sonuçlar doğuracağı ve en azından suç literatüründe ve uygulamalarında bir kavram kargaşasına neden olacağını düşünmektedirler. Bu konu hakkında bir yetkili şunları belirtmiştir; “*Genç suçluluğu kavramı yasalarda uygulanmaya bugün başladığında, Türkiye’de adli, hukuki, idari ve hatta sosyal açılardan gerekli alt yapı çalışmaları yapılmadığı için suçla mücadele çerçevesi içinde başarısız olması olası gözükmektedir.*” Bu durum şunu göstermektedir; Türkiye’de ve Mersin ili genelinde genç suçluluğu kavramının işler kılınmasına yönelik olumlu bir alt yapı hazırlığı

bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu kavram hiçbir yasal alt yapı çalışmalarına tabi tutulmadan uygulandığı takdirde suçla mücadelede başarılı olma şansı son derece zayıftır.

Sonuç olarak, görüşme yapılan polislerin tamamına yakınında, genç suçluluğu kavramıyla ilgili olarak bütünlüklü bir bilginin olmadığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca genç suçluluğu olgusunun hukuki, yasal ve idari çalışmalar yapılmadan işlerliğe girmesi yada uygulanması durumu, suçla mücadele açısından olumsuz sonuçlar doğurmasına neden olacaktır. Bu bakımdan Türkiye'nin hukuki, idari, yasal ve hatta sosyal alt yapısı genç suçluluğu kavramının uygulanmasına elverişli olmadığı düşüncesi, görüşmecilerden elde edilen bilgilerle desteklenmektedir.

III.3.3. Polislere Göre Mersin'deki Genç Suçluluğu

Mersin'deki genç suçluluğunun durumu araştırmada ortaya konulmak istenen önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Bu nedenle görüşme yapılan polislere bu yönde sorular sorulmuştur.

Kendileriyle görüşme yapılan polisler, Mersindeki genç suçluluğunu daha önce de belirtildiği gibi daha çok bir yaş kategorisi olarak değerlendirmişlerdir. Görüşme yapılan polislerin tamamına yakını bu yaş kategorisi içinde bulunan genç suçluların oranının diğer yaş kategorisinde bulunan suçluların oranından kat kat fazla olduğu konusunda görüş belirtmişlerdir. Örneğin bununla ilgili olarak bir emniyet yetkilisi şunları söylemektedir; *Mersinde suç işleyenlerin % 70'i 15-25 yaş kategorisinde bulunan gençlerdir.* Ancak bu söylenen rakam tam olarak gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü belirtilen bu yaş kategorisi hem çocuk hem de yetişkin suçluluğu içinde ele alındığından bu yaş kategorisine özgü, resmi çalışmaların olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla genç suçluluğuyla ilgili söylenen istatistik rakamlar, tahmini olarak açıklanmaya

çalışılmaktadır. Bir başka polis yetkilisi de genç suçluluğuyla ilgili benzer şeyler söylemektedir; *Özellikle, belirtilen yaş grubu içerisindeki gençler, her türden suç işlemektedir. Ayrıca gençlerdeki suç işleme eğilimi de son derece yüksektir.* Bu bağlamda şu sonuç çıkarılabilir; Mersin’de 15-25 yaş kategorinde bulunan genç bireyler, diğer yaş kategorisinde bulunan bireylerden daha fazla suç işlemektedirler.

Mersin’deki genç suçluluğunun önemli bir boyutunu da “gençlerin işledikleri suçların türü oluşturur. Görüşme yapılan polisler, Mersin’de işlenen suçlar konusunda çeşitli görüşler belirtmişlerdir. Ancak görüşleri alınan polislerin bu konu hakkındaki ortak düşünceleri, Mersin’de genç suçluların, genellikle her türden suçu işlemesi şeklindedir. Bir yetkiliye göre; *Mersin’de suç işleyen gençler özellikle hırsızlık, kapkaç, gasp, yaralama, cinayet, fuhuş suçlarını ağırlıklı olarak işlemektedir.* Buradan yola çıkıldığında Mersin’de gençlerin işlediği suçlarda çeşitlilik gözlemlenmektedir. Bu durum, Mersin’deki basından oluşturulan, gençlerin işlediği suç türleri ile ilgili verilerle de (tablo 5) desteklenmektedir. Bunların dışında, emniyet yetkililerinden birinin belirttiğine göre; *Gençler hırsızlık, cinayet, kapkaç, dolandırıcılık, yaralama suçları gibi adi suçların dışında devleti bölmeye yönelik terörist faaliyetlerde de bulunmaktadır. Terörist faaliyetlerde bulunan gençlerin sayısı hiç de azımsanmayacak kadardır.* Belirtilen bu görüş, Mersin’in suç açısından terörist faaliyetlerin bulunduğu ve potansiyel bir terör tehlikesinin var olduğu bir kent durumuna sokmaktadır. Ayrıca bu faaliyetlere katılan bireylerin çoğunluğunu da gençler oluşturmaktadır. Buradan şu sonuç çıkarılabilir; Mersin’de gençlerin işlediği suçlar çok geniş olmakla beraber çeşitlilik göstermektedir. Yani gençler genel olarak her türden suçu işlemektedir. Ağırlıklı olarak gençler hırsızlık, cinayet, yaralama, kapkaç, dolandırıcılık ve fuhuş suçlarını işlemektedir.

Genç suçluluğu ile ilgili bir diğer konu da “suçların nasıl işlendiği” ile ilgilidir. Emniyet yetkililerine bu konuda sorular sorulmuş ve görüşleri alınmıştır. Görüşme yaptığımız polisler, Mersin’de gençlerin işlediği suçların genellikle bireysel olarak yapıldığını belirtmişlerdir. Bir yetkiliye göre; *Gençler, suç eyleminde bulunurken genel manada yalnız olarak suçu gerçekleştirmektedir. Ancak hırsızlığın bazı durumlarında, kapkaç ve gasp suçunda gençler, iki yada daha fazla gruplar halinde suç işlemektedirler.* Buradan şu sonuç çıkarılabilir; Gençler genel olarak bireysel olarak suç davranışlarında bulunmaktadır. Ancak mala karşı işlenen suçlarda gençler, iki yada daha fazla gruplar halinde suç işlemektedir. Ayrıca şunu önemle belirtmek gerekir: Gençler suç işlerken suçun bireysel mi yoksa grup halinde işleneceğinin belirli bir standardı bulunmamaktadır. Suçun niteliği, suç eyleminde bulunanın o andaki psikolojik durumu, suç sayılacak eylemin sonunda suç işleyene geçebilecek fırsatlar, suç eyleminin büyüklüğü ve benzeri bir çok faktör suçun grup halinde mi yoksa bireysel mi yapılacağını belirleyebilir.

Sonuç olarak Mersinde suç işleyenlerin büyük bir bölümünü 15-25 yaş kategorinde bulunan gençler oluşturmaktadır. Bu gençler, genelde her türden suçları işlemektedir. Genellikle hırsızlık, kapkaç, cinayet, dolandırıcılık ve terör suçları gençler tarafından ağırlıklı olarak işlenmektedir. Bu sayılan suçlar, yetkililerin belirttiklerine göre genel manada bireysel olarak işlenmektedir. Ancak suçun niteliği, suçun büyüklüğü, suçun çeşidi gibi bir çok faktörlerden dolayı suç bireysel ya da grup halinde işlenmektedir. Son olarak hırsızlık, kapkaç, dolandırıcılık gibi mala karşı işlenen suçlar ile hem mala hem de cana karşı olan terör suçları genel olarak grup halinde işlenmektedir.

III.3.4. Polislere Göre Suç İşleyen Gençlerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Durumu

Suçlu davranışın meydana gelmesinde sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin önemi bilinmektedir. İşsizlik, yoksulluk, eğitim düzeyinin düşüklüğü, göç, aile yapısının çözülmesi, bilgisizlik, bilinçsizlik, vb. etkenler geçmişte olduğu gibi günümüz toplumlarında da suçlu davranış üzerinde belirleyicidirler. Bu genel çerçevede içerisinde araştırmada gençlerin sosyo-ekonomik ve kültürel durumları öğrenilerek, bunların suçlu davranışı ile ilişkileri konusunda polislerin görüşlerini öğrenmeyi amaçladık.

Polislerle yapılan görüşmelere göre suç işleyen gençlerin en temel özelliğinin genellikle sosyo-ekonomik durumu düşük ailelerin çocukları olmasıdır. Bu konuyla ilgili olarak bir emniyet yetkilisi şunları söylemektedir: *Mersin'de suç işleyenler genellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç eden ve sosyo ekonomik durumları son derece düşük ailelerin çocuklarıdır. Bununla beraber bu gençlerin ve ailelerinin eğitim düzeyleri de son derece düşüktür. Örneğin Çocuk Polisi yetkililerinin problem alanı olarak uğraştığı çocuk suçlulardan çoğu genelde Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinden buraya göç ederek yerleşen ailelerin çocukları olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca suç işleyen gençlerin özelliklerinden birisi olarak göç eden aileler çocuklarını ekonomik açıdan birer sömürü aracı olarak kullanmakta ve çocuk ya da genç, sokaklarda para kazanmaya terk edilmeye bırakılmaktadır. Yani gençler ailelerine ekonomik anlamda katkıda bulunmak için çalışmak zorunda olmakta ve sokağın tehlikeleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak bir emniyet yetkilisi şunları ifade etmektedir; *Sokağa alışan bir genç ya da çocuğun birer suç makinesine dönüşmesi ihtimali son derece yüksektir. Bu anlatılanlara bağlı olarak suç işleyen gencin ailesi ve diğer akraba- akran çevresi daha çok doğu illerinden göç ettiğini söyleyebiliriz. Yani suç işleyen gençler ağırlıklı olarak doğu**

illerinden Mersin'e göç etmiş ailelerin çocuklarıdır. Bu noktada suç işleyen gençlerin en temel özellikleri olarak aile yapısı sosyo ekonomik yönden çok zayıf, diğer bölgelerden göç ederek kenar mahallelerinde yaşayan ailelerin çocukları olmakla beraber aynı zamanda eğitim durumları son derece düşük, yaşamlarını çalışarak ve genelde yaşamını sokaklarda yaşayarak idame ettirmeye çalışan kişilerdir. Bir yetkiliye göre; *Gençlerin bu şekilde boş zamanlarını değerlendirmesi gençlerin suç potansiyelini artırmaktadır.*

Suç işleyen gençlerin bir diğer özelliği olarak gençlerin aileleri, genellikle çocukları üzerinde sorumluluklarını yerine getiremeyen parçalanmış bir aile yapısında olmasıdır. Bununla beraber suç işleyen gençlerin çok kardeşli olduğu gözlemlenmektedir. Bir emniyet görevlisi bu konuyla ilgili şunları belirtmiştir; *Suç işleyen gencin, çok çocuklu ve parçalanmış bir aile yapısına sahip olduğunu anlaşılmaktadır.* Doğu ve Güneydoğudan göç etmiş ailelerin çok çocuklu olmalarının temelinde çocuğun aileye ekonomik anlamda bir iş gücü sağlayacağından düşünülmesinden kaynaklandığı yetkililer tarafından belirtilmiştir.

Suç işleyen gençlerin temel özellikleri hakkında farklı bir bakış açısına getirenler de mevcuttur. Bir yetkiliye göre; *Suç işleyen gençler, genellikle ailelerinden yeterli sevgiyi görememiş ve çevrelerine ve arkadaşlarına karşı özentili bir yapıdadır.* Bu açıklamaya göre gençler aileleri tarafından gerekli ilgi ve alakayı görememekte ve yalnız başına kalan genç, gerekli gördüğü ilgi ve alakayı, çevresi ve akranları tarafından almaktadır. Bu durumda ailenin temel işlevi olana çocuğun sosyalleşmesi durumu artık ailenin dışında başkalarının eline geçmektedir. Genç böylece başkalarına ve bazı maddi şeylere özentili ve bağımlı bir şekilde yetişmektedirler. Bu şekilde yetişen bireyler, yetkilinin belirttiği üzere, suçla daha yakından ilişkili olan gençlerdir.

Tüm bu ifadelere dayalı olarak Mersin’de suç işleyen gençler hakkında şunlar söylenebilir: Suç işleyen gençlerin çoğunun ailesinin sosyo ekonomik durumu çok düşüktür.. Bu gençler genellikle çocuklarına karşı temel sorumluluklarını sunamayan parçalanmış tipte ailelerde yaşamaktadırlar. Eğitim düzeyleri son derece düşüktür. Suç işleyen gençlerin çoğu genellikle Mersin’e Doğu ve Güneydoğu illerinden göç etmiş ailelerin çocuklarıdır. Ailelerinden gerekli sevgiyi ve ilgiyi alamamış, özentili olarak yetişmişlerdir. Suç işleyen gençlerin genellikle çok kardeşi olduğu gözlemlenmektedir. Son olarak bu gençler, ailelerine ekonomik anlamda katkı sağlamak çalışmak zorunda kalmakta ve böylece yaşamlarının çoğunu sokağın içinde geçirmektedirler.

III.3.5. Polisler Göre “Göç”ün, Genç Suçluluğuna Etkisi

Göç olgusu Türkiye kentlerinin yoğun olarak yaşadığı bir olgudur. Ülkemiz kentlerinin temel dinamiğini bu göçler belirlemektedir. Göçlerin kent, kentleşme ve kentleşme ile ilgili problemler üzerindeki etkileri bilinmektedir. Bu problemlerden birisi de suç olgusudur. Araştırmada bu bilgi göz önünde bulundurularak göç ve genç suçluluğu konusunda polislerin düşünce ve gözlemleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kendileriyle yapılan görüşmelerde polislerin tamamı, Mersin’deki göç olgusunun genç suçluluğunu artırdığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Polis yetkililerinden birisine göre: *Mersin’e diğer illerden göç, 1985 yılından itibaren hızla artmıştır. Gerek sosyo ekonomik nedenler gerekse de terör olayları yüzünden Mersin’e göç etmek zorunda kalan bu vatandaşlar, kent merkezinin fiziki, ekonomik, sosyal ve kültürel birtakım altyapı yetersizliğiyle karşılaşmışlardır. Bu yetersizliğin kaynağı olarak Mersin kentinin, bu yoğun nüfusu barındırmak için gerekli altyapıdan yoksun olması sayılabilir. Bu durumda göç eden aileler, kent merkezinde bulunan ancak kentsel özelliklerden yoksun kenar*

mahallelere ve varoşlara yerleşmişlerdir. İşin ilginç tarafı, Mersin kent merkezi nüfusu tabelada 600 bin iken, şehir merkezi nüfusu 350 bin kişidir. Genel olarak kentte yaşayan ancak kentle pek irtibatı olmayan kişi sayısı 250 bindir. Bu durum gösteriyor ki Mersin dışarıdan yoğun bir göç alan bir kenttir. Ancak Mersin kent merkezi, varolan bu yoğun nüfusu karşılayabilecek gerekli alt yapıdan yoksun olduğu için genelde göç eden bu nüfus kenar mahallelerde bulunan varoşlarda yaşamaktadırlar. Ayrıca sözü edilen bu nüfus kent yaşamıyla pek içli dışlı değildir. Polislerin bu konudaki düşünce ve gözlemleri doğrudur.

Göçün önemli bir etkisi de kente uyumla ilgilidir. Göç edenler, kent yaşamına uyum sorunu yaşamaktadır. Bununla ilgili olarak bir polis şunları belirtmiştir : *Birey, kent yaşamına ekonomik ve psikolojik olarak hazırlıksız yakalandığından genellikle göç edenlerin kentsel süreçler içinde bir takım psiko-sosyal ve ekonomik uyum sorunları yaşamaktadır.* Bu uyum sorunların yanı sıra bir başka emniyet yetkilisi göç sonucu oluşan ve suçu etkileyebilecek farklı bir değişken olduğunu söylemiştir : *Yoğun göç alan illerde istihdamının talebe karşılık verememesinden dolayı genç suçluluğuyla işsizlik birbirine paralel olarak artmaktadır.* Polisin bu tespitinden de anlaşılacağı üzere, kentte varolan iş potansiyeli, göç ederek kente gelen ve çalışmak zorunda olan bireylerin taleplerini karşılayamamaktadır. Dolayısıyla ekonomik gelire ihtiyacı olan birey, kentlerde yasal olarak bunu yapamadığı takdirde yasal olmayan yollarla bu ihtiyacını karşılamaktadır. Dolayısıyla bu şekilde geçimini sağlamak zorunda kalan genç, suçla karşı karşıya kalmaktadır.

Görüşme yapılan polislerin büyük çoğunluğu, genç suçluların genelinin göç etmiş ailelerin çocukları olduklarını dile getirmektedirler. Bir yetkiliye göre: *Mersin'de yoğun olarak bir göç süreci yaşanmasaydı genç suçlu potansiyeli gözle görülecek bir*

şekilde düşük olabilecekti. Bu bağlamda, Mersin’de polislere göre göç olgusu özellikle genç suçlu oranını çok açık bir şekilde artırmaktadır.

Buraya kadar ifade edilenler değerlendirilirse şunlar söylenebilir; Mersin kenti, dışarıdan yoğun bir göçle karşı karşıya kaldığından fiziki, ekonomik, sosyal yönlerden beklenen talepleri yeterince karşılayamamaktadır. Dolayısıyla büyük umutlarla kente gelenler beklentilerinden daha az şeylerle karşılaştığında kente yönelik bir takım uyum sorunları yaşamaktadır. Bu uyum sorunları, özellikle gençleri sık sık suçla karşı karşıya bırakmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla Mersin emniyet yetkililerin de belirttiği gibi Mersin’e yapılan yoğun göç, bütün yaş kategorilerinde olduğu gibi genç suçluların da artmasına neden olmaktadır.

III.3.6. Polislere Göre Suç İşleyen Gençlerin Bölge ve İl Dağılımı

Kentte suç işleyen gençlerin hangi bölge veya kentlerden geldiği önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Mersin kenti bilindiği üzere yoğun göçlerle büyüyen bir kenttir.

Görüşme yaptığımız polislerin tamamı, suç işleyen gençlerin çoğunluğunun Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden göç ederek Mersin’e gelmiş ailelerin çocuklarının oluşturduğunu dile getirmişlerdir. Bununla ilgili olarak bir emniyet yetkilisi şunları ifade etmektedir: *Mersin’de suç işleyen gençlerin çoğunluğu, daha çok hemşehrilik ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı, “varoş” diye tabir edilen kenar mahallelerine yaşamaktadırlar. Göç ettikleri bölge ve il olarak da daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki sosyo ekonomik yönden zayıf olana illerden buraya göç etmişlerdir. Bu iller arasında başta Diyarbakır, Bitlis, Hakkari, Şırnak, Muş, Siirt, Batman ve Adıyaman gelmektedir. Görüşülen kişiler aşağı yukarı bu illerin adını vermektedirler.*

Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi Mersin'deki genç suçluların büyük bir çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç etmişler ve daha çok kentin kenar mahallelerinde yaşamaktadırlar.

III.3.7. Polislere Göre Genç Suçluların Sosyo-Ekonomik Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesi

Genç suçluluğuyla ilgili önemli bir konu da bu suçu işleyenlerin hangi sosyo-ekonomik özelliklere sahip olduklarıdır. Araştırmada polislerle yapılan görüşmelerde bu konunun da aydınlatılmasına çalışılmıştır.

Görüşme yapılan polislerin çoğunluğu, sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının daha fazla suça karıştıklarını belirtmişlerdir. Sosyo ekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının daha az veya neredeyse hiç suç suça karışmadıklarını ifade etmektedirler. Bir yetkiliye göre; *Yoksul ailelerin çocuklarındaki suç işleme eğilimi, sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının suç işleme eğilimlerinin 20 katı kadardır.* Bu ifadenin doğruluğu istatistik olarak eleştiriye açık olmasına rağmen doğrudur. Çünkü, daha önce de belirtildiği gibi olumsuz sosyo-ekonomik özellikler suçlu davranışı artırmaktadır.

Görüşme yapılan polisler, genelde yoksul ailelerin çocuklarının suç işlediği düşüncesini kesin bir şekilde ifade etmişlerdir. Ancak Emniyet yetkilisinin belirttiğine göre; *Genellikle Mersinde suç işleyen gençlerin tamamına yakını, yoksul ailelerin çocuklarıdır. Fakat bu durum sosyo ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocuklarının hiç suç işlemediği anlamına gelmemektedir. Emniyet görevlilerinin daha çok ilgilendiği alan, fakir ailelerin çocuklarının suç işlediği konudur. Eğer polisler, ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocuklarının suç işlemesi durumuna ağırlık verirse eminim ki bu*

kesimdeki gençlerin de yüksek bir oranda suça karıştığı görülecektir. Bu emniyet yetkilisinin de belirttiği gibi; suçla, en çok yoksul ailelerin çocukları karşı karşıya kalmaktadır. Ancak üzerine düşüldüğünde ekonomik durumları iyi olan ailelerin çocuklarının da suça karışma olasılığı yükselebilir.

Ekonomik durumu iyi olan gençlerin işlediği suçların niteliğinde de farklılıklar gözlemlenmektedir. Görüşme yapılan bir polise göre; *Hırsızlık, gasp, kapkaç, yaralama, para için kendini pazarlama vb. gibi suçlar genelde yoksul gençlerin işlediği suçlar iken; Uyuşturucu madde kullanımı, fuhuş, trafik suçları, az da olsa internet suçu gibi suçları da zengin gençler işlemektedir.* Görüldüğü gibi ekonomik durumu iyi olana gençlerin işlediği suçların türlerinde de farklılıklar bulunmaktadır.

Ekonomik durumu yüksek olan ailelerin gençlerinin suça karışmalarının nedenlerini bir emniyet görevlisi şöyle belirtmektedir; *Bu türdeki gençlerin suç işlemelerinin ana nedenleri olarak; aile içi ilişkilerin çok zayıflaması, maddi anlamda sınırsız bir imkanın yarattığı sorumsuzluk, parçalanmış ailenin varlığı ve bireyin genel olarak bir arayış içinde olmaları sayılabilir.* Emniyet yetkilisinin açıklamasında çok önemli bir bulgu ortaya çıkmaktadır: Gençler, yalnızca ekonomik yetersizliğin verdiği derin kaygılardan ötürü suç işlememektedir. Ayrıca ekonomik anlamda bir doygunluğun sonucunda ortaya çıkan sorumsuzluk, parçalanmış aile yapısı ve bireyin arayış içinde olması gibi etkenler de gencin suç işlemelerine neden olabilir. Dolayısıyla gençlerin suç işlemelerinde sosyo ekonomik değişkenler belirleyici olmaktadır.

III.3.8. Polislere Göre Mersin Kentinin Kentleşme Durumu İle Genç Suçluluğu Arasındaki İlişki

Kentleşmenin yapısı bir çok açıdan suçu etkileyen bir olgudur. Bu bağlamda kentleşmenin hızı, büyüklüğü, sanayileşme ile ilgisi, göç edenlerin kentle bütünleşmesi ve kentin diğer özellikleri önemlidir.

Görüşme yaptığımız polislerin tamamına yakını Mersin kentinin kentleşme yapısının sağlıklı bir çizgide ilerlediğini vurgulamışlardır. Onlara göre genel olarak çarpık kentleşmenin olduğu yerlerde suç oranları da artmaktadır. Bir emniyet görevlisine göre; *Mersin kenti, içinde göç sonucu meydana gelen yoğun nüfusu barındırabilecek ve taleplerini karşılayabilecek altyapı hizmetlerinden ve fiziksel-ekonomik kaynaklardan yetersizdir. Bu durumda kent yaşamı içerisinde bir takım memnuniyetsizlikler ve anomik durumlar meydana gelmektedir. Bu açıdan çarpık ve sağlıklı kentleşme ile suç arasında pozitif bir ilişki vardır. Görüşme yaptığımız polislerin tamamına yakını bu ifade edilen görüşle paralel görüşlere sahiptir.*

Bir başka polis; *Kent yapısı suçluluğun oluşmasında önemli bir değişkendir ancak tek belirleyici değildir.* diye görüş belirtmektedir. Bu açıklamayı yapan emniyet görevlisinin kentleşme ve suçluluk olgularına geniş bir açıdan bakmadığı ortaya çıkmaktadır. Çünkü kentleşme olgusu, suçluluğun meydana gelme sürecinde diğer suç nedenlerini kapsayıcı bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak görüşme yapılan polislerin tamamı, Mersin kenti yapısının, genel suçluluğun meydana gelmesinde etkili olduğunu belirtmektedir.

III.3.9. Polislerin Genç Suçluluğu İle ilgili Bazı Örnek Olayların Değerlendirmesi

Araştırmada özellikle polislerden genç suçluluğu ile ilgili örnek olayları anlatmalarını istedik. Çünkü onların bu konudaki deneyimleri genç suçluluğunu anlamada önemli verilerdir.

Görüşme yaptığımız polislerin bir kaçı, meslek yaşamı boyunca karşılaştığı ve tanık olduğu genç suçluluğu vakalarını araştırma konusunun daha belirgin kılınması amacıyla anlatmaya çalışmışlardır. Bu olaylardan bir kaçı şunlardır:

Hırsızlık suçundan 6 adet suç kaydı bulunan M. A., evden ayrılan çifti görerek beklemeye koyulur. Evin yatak odasındaki demir korkulukları kesip camı kırarak içeri girer. Odada bulunan ziynet eşyalarını alıp diğer odaya geçtiğinde kanepede yatan bir şahsı görerek cebinde bulunan bıçağı evde bulunan şahsın boğazına dayayıp tehdit eder ve geldiği yerden kaçar.

Polis yetkilisinin anlattığı bu örnek olay kentlerde varolan en temel suç türü ile ilgilidir. Bilindiği gibi hırsızlık suçu daha çok kentlere özgü bir suçtur. Kentte yaşayan bu genç sağlıksız kentleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan işsizlik ve yoksullukla karşı karşıyadır. Yasal bir şekilde ihtiyaçlarını karşılayamayan bu birey, çözümü yasal olmayan yollarda aradığını örnek olayda görebiliriz.

*1999 yılında 9-10 yaşlarında selpak satan sokak çocuğu görevliler tarafından çocuk polisi şubesine getirildi. İfadesi alındıktan ve uyarılar yapıldıktan sonra geri gönderildi. Bundan 5 sene sonra bu genç polisin karşısına bali ve tiner kullanan ve hırsızlık yapan biri olarak çıktı. Cezaevine gönderilmesi kararlaştırıldı. Cezaevine girerken **“Beni buraya sokun, ileride daha büyük suç işleyeceğim”** diye bağıarak karşı*

koymaya çalıştı. Bu genç hapisshaneden çıktıktan kısa bir süre sonra polisin karşısına gasp suçu işleyen biri olarak çıktı.

Bu örnek olayda da temel sorun ekonomik kaynaklıdır. Kente göç eden ve ekonomik anlamda sıkıntı yaşayan aileler için çocuk yada genç, birer kazanç kapısıdır. Genci bu yaşlarda sokakla tanıştıran aile, daha sonra çocuk üzerinde hakimiyet sağlayamamaktadır. Dolayısıyla bu durumda olan genç birey sokağın bütün tehlikeleriyle baş başa kalmaktadır. Bu tehlikelerden en büyüğü de suç olgusudur. Sokağa alışan genç, sokağın kanunlarıyla yaşamayı öğrenerek suça karşı açık bir konuma gelmektedir.

Genç bir bayan baskı ve bunalım sonucu eşinden kaçma yolunu seçmiştir. Daha sonra hiçbir sosyal ve ekonomik desteği olmadığından ve kendine bakmak zorunluluğu bulunduğundan istemeyerek fuhuş yolunu seçmiştir. Bu genç bayan hala ekonomik nedenlerden dolayı müşterisini kendi cep telefonu ile bularak fuhuş yapıp geçimini sağlamaktadır.

Genç yaşta ekonomik bağımsızlığını elde etmeden aile baskısıyla evlenen birey daha sonra evliliğinde sorunlar yaşadığında kendini yalnız bir durumda bulmaktadır. Bu durum genç bayanlarda daha fazla yaygındır. Ailesinin yardımından bile mahrum olan genç birey son çare olarak para kazanıp geçimin sağlamak için kendini pazarlamaktadır. Bu olayda olduğu gibi Türkiye’de bu durumda olan genç bayanların kadın sığınma evlerine yerleşmelerine ya da sosyal hizmetlerden yararlanmalarına olanak sağlanmalıdır.

Görüşmecilerin anlattığı bu örnek olaylar genelde ekonomik kaynaklı olup Mersin kentinin genel durumunu yansıttığı söylenebilir.

IV.BÖLÜM : SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma kent, kentleşme ve suç ilişkisi bağlamında Mersin'deki genç suçluluğunun sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerini sosyolojik açıdan betimlemeyi ve analiz etmeyi amaçlar. Çalışma, kapsam olarak Mersin il merkezindeki genç suçluluğu olgusuyla sınırlıdır. Çalışma istatistiki veriler, emniyet yetkilileriyle yapılan mülakatlar ve basına yansıyan genç suçluluğuyla ilgili haberleri veri kaynağı olarak kullanmıştır. Teorik çerçeveden hareketle bu veriler tablolatırılmış, betimlenmiş ve yorumlanmıştır.

Yapılan bu betimlemeler ve analizler çerçevesinde Mersin'de genel olarak suçluluk ve genç suçluluğu olgusuyla ilgili önemli bulgular elde edilmiştir.

Suç, her toplumda görülen bir olgudur. Ancak suçun nitelikleri ve şiddeti toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Ağırlıklı olarak hızlı sosyal değişimlerin yaşandığı, kentleşmenin daha fazla olduğu toplumlarda suç olgusuyla daha fazla karşılaşmaktadır. Özellikle kentleşmenin sağlıklı; problemlili oluşu suç olgusunu daha çok artırmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de hızlı kentleşen, kentleşme problemlerinin yaşandığı ve yoğun nüfus hareketliliğinin olduğu bir ülkedir. Dolayısıyla gelişmekte olan ülkeler gibi Türkiye de sosyal değişim sürecinde suçla yoğun bir şekilde karşı karşıya kalmaktadır.

Mersin kenti, sosyo-ekonomik, demografik ve kültürel açılardan Türkiye'yi yansıtan bir özelliğe sahiptir. Mersin ili özellikle hızlı nüfus alıp büyüyen, nüfus kompozisyonunun farklı olduğu, kentleşme problemlerinin dikkati çekecek derecede gözlemlenebildiği bir kenttir. Buna göre kentte görülen suç olaylarında da Türkiye geneline benzer sonuçlar görülmektedir. Suçun ortaya çıkmasındaki nedenler olarak yoksulluk, işsizlik, sosyo-ekonomik ve kültürel yönlerden kente uyumsuzluk, kente göçle

beraber aile yapısının çözülmesi, eğitimsizlik, gencin arayış içinde olması ve gencin çevresine karşı özentili olması gibi bir çok etmenler Türkiye genelinde olduğu gibi Mersin’de de etkili olmaktadır (bknz, Mersin’de kentleşme ve genç suçluluğu).

Bu araştırmadan elde edilen bulgulardan en önemlisi, genç suçluluğu olgusunun dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yeni araştırılan bir konu olmasıdır. Bu durum Türkiye açısından daha belirgindir. Türkiye ve Mersin’de genç suçluluğu olgusuna yönelik kuramsal ve uygulamalı olarak neredeyse hiçbir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Genç suçluluğu olgusu, dünyada henüz yeni araştırılan ve önemi fark edilen bir suçluluk türüdür. Bu çalışmaların yoğun olarak yapıldığı ülke Almanya’dır. Ancak bu ülkeden önce 19. yüzyıl sonlarına doğru sanayileşmeyle beraber kentlerin ve buna bağlı olarak da suçların artması konularıyla ilgili olarak Amerika’da Chicago Okulunun ekolojik yaklaşımı çerçevesinde bir araya gelen sosyologlar (Shaw, Mckay, Wirth, Fletcher, Mayhew, Reid, Park, Burgess vb.) sosyal değişme- kentleşme ve suçluluğu bir arada inceleyip genç suçluluğu konusunda bundan sonraki çalışmalara örnek olacak temel veriler elde etmişlerdir (Shaw, Mckay) (bknz. Araştırmanın yaklaşımı) .Ancak yine de bu konu hakkında sistemli çalışmalar 1960’ların sonlarına doğru Avrupa’da ve özellikle Almanya’da başlamıştır.

Bu bağlamda dünyada henüz yeni olan genç suçluluğu olgusu, Türkiye’de üzerinde henüz yeterince çalışılmayan ve belki de pek de gündemde olmayan bir konudur. Nitekim Türkiye’deki adli, idari, hukuki ve ceza literatürlerinde genç suçluluğuna ait bir sınıflama ve donanımlı bilgi şu an için mevcut görünmemektedir. Aynı zamanda güvenlik ve yargı birimlerinde görev yapan yetkililerin de genç suçluluğu olgusuna yönelik bütünlüklü bilgilerinin olmadığı bu araştırma sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca genç suçluluğu olgusunu bir kategori yada bir suç sınıflandırması olarak ceza yasasında, adli,

hukuki ve idari anlamda hemen yürürlüğe konsa bile teorik anlamda gerekli alt yapı çalışmaları yapılmadığından yüksek bir olasılıkla başarısız olacağı söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırmanın amaçlarından birisi de “genç suçluluğu” olgusunun değişik açılardan ele alınıp somut bir hale getirilmesidir. Bu bağlamda Mersin’de genç suçluluğuna yönelik bazı temel niteliklerden bahsetmek gereklidir.

Emniyet yetkilileriyle yapılan mülakatlarda Mersin ilinde suç işleyen gençlerin genel olarak Doğu ve Güneydoğu İllerinden göç eden, genellikle alt sosyo-ekonomik gelir grubuna mensup ailelerin çocukları olduğu belirtilmiştir. Suç işleyen gençlerin aile içi ilişkilerine bakıldığında genellikle aile bireyleri arasındaki ilişkilerin zayıf olduğu gözlemlenmektedir. Aile yapıları genellikle geleneksel aile ile çekirdek aile yapısının birbirine geçtiği bir aile yapısı sergilenmektedir. Emniyet yetkilileriyle yapılan mülakatlarda suç işleyen gençlerin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri arasında genellikle çok kardeşli olduğu tespit edilmiştir. Kardeş sayılarının çok olması bu tür aileler için ek bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Ayrıca suç işleyenlerin çoğunun eğitimsiz olduğu göze çarpmaktadır. Mersin’de suç işleyen gençlerin çoğunluğu, kent merkezi çevresinde yapılandırılmış gecekondu diye nitelendirilebilecek mahallelerde yaşamaktadırlar. Dolayısıyla burada yaşayan bireyler, kentten kopuk ama kente bağımlı; köyden kopuk ama kırsal yaşam sürecini devam ettiren yada bu yaşam biçiminden kendini soyutlayamamış bir yapıdadır.

Türkiye ve Mersin’e yönelik elde edilen istatistiklerde görüldüğü üzere 19-21 yaş kategorisindeki suç işleyen gençlerin daha fazla suç işledikleri ve işledikleri suçlarda düzenli bir artışın olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca emniyet yetkilileriyle yapılan görüşmeler sonucu 11-18 yaşındaki suç işleyen gençlerde kayıtlı suçluluk oranları gerçeği yansıtmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedeni olarak suç işleyen gençlerin, işledikleri

suçun zararının göz önünde bulundurulması -şayet işledikleri suç hafif derecede ise emniyet ve adli mercilerdeki yetkililerin affetmesi, öğüt verildikten sonra salıverilmesi söz konusudur.- ve yasalardaki mevcut boşlukların olması sayılabilir. Bu yaş kategorisinde cezaevlerine giren gençlerin büyük çoğunluğunu daha çok ağır suçlar işleyenler oluşturmaktadır. Cinayet, soygun, terör,... vb....(bknz, yerel ve ulusal basın istatistikleri, DİE suç istatistikleri, Mersin İl Emniyet Müdürlüğü İstatistikleri).

Türkiye’de ve Mersin’de suç işleyen gençlerin çoğunu (% 90’ın üzerinde bir oranla) erkekler oluşturmaktadır. Kriminoloji literatüründe bahsedildiği gibi bu araştırmada da suç işleyen genç kadınların sayısı Türkiye’de ve özellikle Mersin’de oldukça azdır. Dolayısıyla genç erkekler suçla daha fazla karşı karşıya kalmaktadır.

Suç işleyen gençlerin çoğunluğunun bekar olduğu anlaşılmıştır. Medeni durumları tam olarak belirtilmeyen genç suçlulardan büyük çoğunluğunun da bekar olduğu tahmin edilmektedir. Suç işleyen gençlerden evli ya da dul olanlarının suç işleme eğilimleri, bekar olanlara göre çok daha az olduğu anlaşılmaktadır. Evlilik olgusu, bireyin toplumsal davranışında diğer bireylere, kurumlara ve sosyal değerlere yönelik sorumluluk duygusunu bireye yerleştirdiği, dolayısıyla da bireyin suç işleme davranışında bulunmasını önleyici bir etken olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan bu sonuç, kriminoloji literatürüne ortaya konmaya çalışılan “genelde, bekar olanlar daha fazla suç işler” önermesini destekler niteliktedir.

Mersin’de gençlerin işlediği suçlar, ağırlıklı olarak kent merkezinde gerçekleşmektedir. Bu durum, Mersin’in kentleşme yapısıyla yakından ilişkilidir. Mersin’in kentsel yapısı, dışarıdan gelen yoğun nüfusun ihtiyacını karşılayacak gerekli alt yapı ve imkanlarından yoksun olduğundan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda şehrin çarpık bir şekilde gelişimi, içinde barındırdığı kozmopolit kültürü derinden etkileyerek suç

olaylarının artmasına neden olabilmektedir. Göç olgusunun, kenti yoğun bir şekilde dönüştürdüğü durumundan hareket edildiğinde benzer durumlara sahip olan kentlerde için de kentleşme yapısının beklenen düzeyde olmadığı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla yoğun göç alan kentlerde suçluluk oranı da yüksek seyretmektedir. Örneğin İstanbul, Adana, İzmir, Diyarbakır vs... Bütün bu söylenenler ışığında kentlerin kentleşme düzeyi, suçların yoğunluğunu ve hızını belirlemektedir. Bu bağlamda Mersin için şunlar söylenebilir;

Emniyet yetkilileriyle yapılan mülakatlara göre Mersin’de suç işleyen gençlerin tamamına yakınına doğudan göç eden ailelerin çocukları olduğu gözlemlenmiştir. Kentle tam anlamıyla bütünleşemeyen genç, işsizlik, yoksulluk vb. gibi diğer etkenlerle karşı karşıya kaldığında potansiyel bir suçlu haline dönüşmektedir. Dolayısıyla göç olgusu, hem Türkiye hem de Mersin için, suçluluğu artırıcı bir işleve sahiptir. Bu bağlamda Mersin ili, suç işleme açısından her ne kadar İstanbul, Adana, İzmir gibi yoğun göç alan kentlerden az bir orana sahip olsa da ilerleyen senelerde bu kentlerin suç oranlarına yaklaşma eğilimi göstermektedir.

Mersin’de gençlerin işlediği suçların türlerine bakıldığında bir çeşitliliğin olduğu göze çarpmaktadır. Ancak gençler ağırlıklı olarak cinayet ve hırsızlık suçlarını işlemektedir. Bu suçların ardından yaralama, kapkaç, kaçakçılık gelmektedir. Görüldüğü gibi gençlerin işlediği suçların tamamına yakınının ortaya çıkış nedenleri genel olarak ekonomiktir. İşsizlik, yoksulluk, yaşanan sosyal çevrenin genci olumsuz etkilemesi gibi bir çok faktör genci suç işlemesine neden olmaktadır. Bunların dışında sosyo-ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocuklarındaki suçluluk oranı her ne kadar düşük olsa da, eğer bu tip ailelerin çocuklarındaki suçluluk eğilimi üzerine gerekli çalışmaların yapılması halinde bu gruptaki gençlerin de yüksek suçluluk oranlarına erişeceği olası gözükmektedir

(bknz, Emniyet yetkilileriyle mülakatların değerlendirilmesi). Bu da gösteriyor ki tek başına ekonomik değişken, genç suçluluğunu açıklamada yeterli değildir. Ekonomik değişkenin yanında aile başta olmak üzere sosyo-kültürel çevrenin etkisi, gencin içinde bulunduğu ergenlik dönemine ilişkin sosyal psikolojik çatışmalar ve gerginlikler, gencin bir nevi ergenlik dönemine yönelik kişilik arayışı, kente uyumsuzluk ve yabancılaşma, boş zamanlarının gereksiz ve yanlış biçimlerde değerlendirilmesi gibi bir çok faktörlerde gencin suç işlemede etkili olabilmektedir.

Genç suçluluğu olgusu, genç nüfusu fazla olan gelişmekte ya da az gelişmiş ülkeler için önemli bir fenomendir. Çünkü bu toplumlarda genç nüfus, genel olarak erken yaşta iş hayatına dahil olmaktadır. Kentleşmenin düzensiz ve sağlıksız olduğu, işsizliğin yoğun bir şekilde yaşandığı toplumlar için suç olgusu toplumun bireylerini etkilediği gibi gençleri de önemli ölçülerde etkilemektedir. Kriminoloji literatürüne bakıldığında suç işleme yaşının daha çok 21-25 yaş arasında olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla bir yaş kategorisi olarak gençlik bu bağlamda bir suçluluk kategorisi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Gençlik dönemini diğer yaş kategorilerinden farklı özellikleri nedeniyle ayrı değerlendirilmesi gereklidir. Örneğin gençlik dönemi diğer yaş kategorilerinden farklı olarak çocukluk döneminden çıkışı ve yetişkinlik dönemine girişi ifade eder. Bu bakımdan gençlik dönemi, çocuklukla yetişkinlik dönemi arasında bir geçiş dönemidir. Yani gençlik dönemi, bahsedilen diğer dönemlerden farklı olarak ayırdedici temel nitelikleri vardır. Gençlik dönemini çocukluk dönemi ve yetişkinlik dönemi içinde varolan bir ara dönem olarak açıklamak yada bu dönemler içinde betimlemeye çalışmak gençlik dönemini tam olarak anlaşılamamasına neden olmaktadır.

Aynı şekilde gençlik dönemini yoğun çatışmalarla geçiren gençlerin, işledikleri suçlar nedeniyle yargılanması sürecinde onları çocuk suçlular ya da yetişkin suçlular

olarak değerlendirmek bizim, başta insancıl değerler olmak üzere hukuki, toplumsal ve bilimsel anlamda yanlışa sũrũklenmemize neden olmaktadır. Gelişimsel, fiziksel, psikolojik ve sosyal bakımdan diğer yaş dũnemlerinden tamamen farklı olan genęlik dũneminde bulunan bireylerin, nasıl olur da suç işlediklerinde onları çocuk yada yetişkin suçlu olarak yargılanma durumu sũz konusu olur. Cezai ve hukuki sitemde genęlerin çocuk ya da yetişkin suçlu olarak nitelenmesi genęlerin içinde yaşadığı psiko-sosyal faktũrler değerlendirmeye tabi tutulmadan yũzeysel bir şekilde yargılanmasına neden olmaktadır. Bu şekilde yargılanan ve cezai mũeyyidelere tabi tutulan genęlerin, ileriki yaşlarda suç olgusuyla yeniden karşılaşma olasılıkları çok yũksek seyretmektedir.

Bu bakımdan suçla mũcadele çerçevesinde genęlerin yargılanma ve cezaya çarptırılma sũrecinde kendilerine yũnelik bir suç sınıflandırılması yapılmasının ve genęlerin bu suç sınıflandırılmaya gũre yargılanmasının ũnemi bũyũktür. ũnkũ bu suç kategorisiyle beraber genęlerin yaşadığı sosyal ve psikolojik sũreler de ele alınacağından genęlerin işlediği suçlar daha açık bir şekilde tahlil edilebilecek ve belki de bu şekilde yargılanan genęler cezasını çektikten sonra sağlıklı bir hayata dahil olabileceklerdir. Yani genę suğluluğu olgusunun kriminoloji çerçevesinde bir suç kategorisi olarak tanımlanması ve yargılama esasının bu suçluluk tũrũne gũre yapılması, suçun ıslahı ve genę suçlunun rehabilite edilmesi açısından ũnem taşımaktadır.

Bu bağlamda ilerde bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara yũnelik şu ũnerilerde bulunulabilir:

1. Genę suğluluğuyla ilgili olarak ũzellikle cezaevlerine gidilerek bizzat hũkũmlũ genęleri araştırma içine dahil ederek etkili ve kapsamlı araştırma yapılabilir.

2. Araştırma yapısını ve evrenini temsil edebilecek bir grup hükümlüyü örnekleme dahil ederek yapılacak sistemli bir biyografik analize dönük örnek olay çalışmaları yapılabilir.
3. Genç suçluluğu konusunda farklı suç bölgeleri (Türkiye'deki iller itibariyle) karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Örneğin, Mersin-Adana; Adana-İstanbul ya da Ankara-Tunceli vb. gibi...
4. Yine genç suçluluğu konusuyla ilgili olarak Mersin'deki sosyo-ekonomik yapısı birbirinin tamamen karşıtı olan mahalle ya da semtler karşılaştırılabilir. Örneğin, Pozcu- Çilek Mah. veya Çamlıbel-Siteler Mah. vb. gibi...

KAYNAKÇA

Barut, Mehmet. (1999). *Göçün Kanayan Yarası: Sokakta Çalışan Çocuklar*. Araştırma Raporu. Mersin.

Barut, Mehmet. (1999). *İçel İli, Göç-Çocuk Suçluluğu*. Araştırma Raporu. Mersin.

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. (2004). *1997-1999-2000-2001 Yılları Arasında Cezaevlerine Giren Hükümlülerin Türkiye Geneli ve Mersin İli için Hazırlanmış Adalet İstatistikleri*. Ankara: Bilgisayar Ortamında Hazırlanmış Pc Word Gönderimi.

Bayhan, Vehbi.(1984). *Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşıma*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Filiz Matbaası.

Beşmart, Akay.(1967). *Suçlu Çocuklar ve Yargılanması*. Artvin: Gürbüz Basımevi.

Bilim ve Ütopya. (Ekim.2002). “*Gençlerin Ortak Sorunu: Toplumsal Yaşama Katılımın Engellenmesi* “ İstanbul:Serten Matbaası.

Demirbaş, Timur.(2001). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Dönmezer, Sulhi.(1982). *Kriminoloji*. Ankara: Filiz Kitapevi.

Foucault, Michel. (2000). *Hapishanenin Doğuşu*. (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara:İmge Kitabevi

Giddens, Anthony. (2000). *Sosyoloji*. Yayına Hazırlayan: Hüseyin Özel, Cemal Güzel. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Giritlioğlu, Cengiz ve diğerleri.(1998). *Türkiye’de Kentleşme*. İstanbul: Yeni Yüzyıl Kitapları- Türkiye’nin Sorunları Serisi 7.

Görmez, Kemal. (1991). *Şehir ve İnsan*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.

Güler, Müzeyyen. (2002). “*Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Sorunları ve Beklentileri: Pamukkale Üniversite Örneği*”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(1), ss 55-84

Gürses,Fulya ve Gürses, Hasan Basri. *Dünyada ve Türkiye’de Gençlik*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları. İstanbul: Zafer Matbaası.

İçel İli Emniyet Müdürlüğü. (2004). *Kentleşme-Göç ve Suçluluk Konularıyla İlgili Çeşitli Birimlerden Elde Edilen Yazılı Belgeler*. Mersin.

İçel İli Emniyet Müdürlüğü. (2004). *Mersin Kent Merkezinde Meydana Gelen Suç Olaylarına Yönelik Hazırlanan Suç İstatistikleri*. Mersin.

İçli, Günşen, Tülin. (1985). *Türkiye'de Gençlik İntiharlarının Sosyolojik Özellikleri*. Eskişehir: A.Ü. Gençlik ve İntihar Olayları Sempozyumu (30-31 Mayıs, 1985).

İçli, Günşen, Tülin. (1985). *Uyuşturucu Madde Suçlarında Bazı Sosyal Faktörler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:3 Sayı:2 (115-127).

İçli, Günşen, Tülin. (1992). *Türkiye'de Suçlular: Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

İçli, Tülin ve Özcan, N. (1992) *Türkiye'de Ekoloji-Suç İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma*. Ankara: H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:9 Sayı:1-2 (27-52).

İçli, Günşen, Tülin. (1998). *Kriminoloji*. Ankara: Semih Ofset Matbaacılık ve Yayıncılık.

İsbir, G., Eyüp. (1991). *Şehirleşme Ve Kentleşme Meseleleri*. Ankara: Teknomak Ltd.Şti. Yayıncılık.

Keleş, Ruşen.(2000). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Yayınevi.

Keleş, Ruşen.(1983). *Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Kıray, Mübeccel. (1998). *Kentleşme Yazıları*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Kıslalı, Taner, Ahmet.(1974). *Öğrenci Ayaklanmaları*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Kongar,Emre. (1998). *21. Yüzyılda Türkiye*. Ankara: Remzi Kitabevi.

Kut, Sema ve Koşar, Nermin. (1989). *Aile ve Çevre Sorunlarının Gençin Kişiliğine Etkisi*.
Ankara: Mesleki ve Teknik Açık öğretim Okulu Matbaası.

Milli Eğitim Bakanlığı .(1989). *Birinci Gençlik Şurası ,24-28 Ekim,1988 Tarihleri Arasındaki Sunulan Raporlar, Yapılan Görüşmeler, Alınan Kararlar*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Nirun, Nihat. (Ed.). (1986). *12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları*. Ankara: Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası.

Tezcan,Mahmut.(1995). *Gençlik Sosyolojisi Yazıları*. Ankara: Gündoğan Yayınevi.

Uluğtekin, Sevdâ. (1991). *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşması*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Picca, Georges. (1983). *Kriminoloji*. (Çeviren) Ebru Erbaş. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sencer,Yakut. (1979). *Türkiye'de Kentleşme: Bir Toplumsal ve Kültürel Değişme Süreci*.
Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara: Ongun Kardeşler Matbaacılık ve Yayıncılık.

Yavuzer, Haluk. (1981). *Psiko-sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası.

Yavuzer, Haluk. (1982). *Çocuk ve Suç*. Ankara: Altın Kitaplar Yayınevi.

Yıldırım, Bayramoğlu, Ferzan.(Ed.). (1994). *Gençlik ve Kent Yönetimi*. İstanbul: Kent Basımevi.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. (2000). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

